

april 2018

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXIX ■ číslo 3 ■ nepredajné!

Spoločenská klíma

Prelom februára a marca bol mrazivý. Arktickými teplotami i atmosférou v spoločnosti. Otriasla ňou násilná smrť archeologičky Martiny Kušnírovej a novinára Jána Kuciaka. Obidvaja plánovali spoločnú cestu životom, no neospravedlniteľná vražda im nedopriala urobiť nielen krok do manželstva, ale už vôbec žiadny. Skutočnosť nenechala ľudí chladných, zaplnili zhromaždeniami viaceré miesta nielen na Slovensku. Od tichej spomienky až po vyjadrovanie politických požiadaviek. Je ľudské, že vo vypätých situáciách podliehame bolesti a emóciám, čo núti myseľ hľadať racionálne východiská i zmysel existencie. Pravdivé riešenia nie sú vždy poruke, hlavne ak sa ťaživé informácie len postupne vyplavujú. Napriek snahe ich poskytovateľov zodpovedajú stupňu poznania. Preto sú vždy čiastkové a, prirodzene, až do úplného odkrytia neobsiahnu celý kontext. V množstve sprostredkovaných informácií si ho dotvárame podľa nami poznaného sveta. Kritické premýšľanie, počúvanie a rozprávanie sú vtedy jedinými možnosťami odkrytia súvislostí. Emocionálne vyhrotená situácia potvrdila, o akú ťažkú úlohu ide nielen medzi nami, ale i medzi politikmi. Napriek bolesti, urážkam a ťažkostiam je potrebné opustiť pôdu nevráživosti, klamstva a jedinej interpretácie. Iba to dáva nádej, že nepodľahneme zjednodušovaniu. Pohyby na politickej scéne nesmú vytlačiť snahu o dôkladné odkrytie aktérov a motívov vraždy i nekalých praktík. Iba tak je možné poctivo, síce so smútkom, ale i zadostučinením povedať, že život mladých ľudí mal zmysel. Obidvaja totiž pri svojej práci, pri odkrývaní pravdy, archeologickej či spoločenskej, postupovali krok za krokom, analyticky potvrdzovali každý objavený fragment, aby mohli poukázať na celok, do ktorého zapadajú. Je to výzva i pre nás, ktorí túžime po lepšej spoločenskej klíme. Nestačí ju očakávať len od politikov. Sami ju potrebujeme deň za dňom udržiavať a rozvíjať v najbližšom prostredí. Odmietnutie vraždy a násilia predpokladá ochotu odstrániť jej podhubie. Strach, nenávisť a lož. Myslenie, ktoré neprijíma iný názor a z človeka robí nepriateľa. Rodí sa často z netrpezlivosti. V snahe čo najskôr dosiahnuť vlastné ciele nerešpektujeme priestor bytia iných. Rýchle odstraňovanie prekážok pre vznešené vízie vedie k vyčleneniu tých, ktorí nejdú s nami. Hľadáme spôsoby ich vytesnenia. Rozdelením na dobrých a zlých. Atmosféra, ktorú, žiaľ, často sami roky živíme. Ak chceme, aby namiesto mrazu a tmy vládlo medzi nami jarné oteplenie, nemôžeme akceptovať šírenie nenávisťi, zloby, ohovárania a už vôbec nie násilnú smrť.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Bittner print, s. r. o.

Ivanská cesta 2C, 821 04 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

Veronika Majtánová, foto: Matúš Koprda

Trnava oslavuje 780. výročie udelenia kráľovských výsad, čaká nás skvelý program.....

Tento rok si pripomíname 780. výročie významnej udalosti našich dejín – v roku 1238 sa Trnava ako prvá spomedzi miest na dnešnom území Slovenska stala slobodným kráľovským mestom. Pri tejto príležitosti, s cieľom obzrieť sa za vlastnou históriou, ale aj predstaviť Trnavu ako živé, moderné a atraktívne mesto, pripravila samospráva na najbližšie mesiace pestrý program. Podujatia, ktoré máte radi, sme obohatili o tému výročia, a prinesieme vám aj úplne nové špeciality, aby sme jubileum našej Trnavy oslávili, ako sa patrí.

Pod hlavičkou 780-ky rozširujeme obľúbené Radničné hry o jeden deň navyše. Známe herecké mená sa nám počas troch júnových dní postarajú na nádvorí radnice o výnimočný kultúrny zážitok. Milovníkov jazzu isto poteší, že 15. ročník medzinárodného festivalu Trnavský jazzyk bude zadarmo! Nielen milovníkov jazzu, ale i tých, ktorí s ním zatiaľ iba nezáväzne koketujú, isto uchváti svetoznámy kontrabasista Avishai Cohen so sedemčlennou kapelou. Jedinečné budú aj dva piatkové letné večery Proma Frajdej, keď sa v parku pod hradbami v srdci mesta stretnú žánrová pestrosť a remeselné gastro v priateľskej, až festivalovej atmosfére. Počas Večera u Schneiderovcov si v úžasnej záhrade domu Mikuláša Schneidera-Trnavského vypočujeme tvorbu Elisabeth Wittgruber v hudobnom podaní Martina Geišberga, poéziu prednesie Táňa Pauhofová. Program s názvom Korene mal premiéru v Slovenskom národnom divadle, bol vydaný knižne i na CD. Malí Trnavčania si užijú skvelý Deň detí s prekvapením, tých vo veku od 8 do 15 rokov privíta aj tento rok miniTrnava – mesto detí na Mestskom zimnom štadióne. To však nie je všetko. Týždeň pred Tradičným trnavským jarmokom neodchádzajte z mesta, premeškali by ste neopakovateľnú šnúru podujatí. Najprv privítame originálne Radošinské naivné divadlo, potom sa stretneme na štýlovom Trnavskom pikniku; pekné predstavenie pre celú rodinu nám zahrá Divadlo Aréna a spolu so známymi rodák-

mi vzdáme hold nášmu mestu na veľkolepom podujatí Trnavčania Trnave. Prídte si pozrieť, ale najmä vypočuť Máriu Čírovú, Roba Opatovského, Alana Mikušeka, Dominiku Mírgovú, Simu a Strapa na jednom pódii. Programom bude sprevádzať známy moderátor Chyno.

Silné trnavské hudobné gény budú zastúpené aj na septembrovom jarmoku. Návštevníkom zahrajú Bystrík Červený, Hudba z Marsu, Landfil a Miloš Biháry & Jazz Funk Brothers.

Vráťme sa však ešte o pár mesiacov späť. V apríli budeme na pešej zóne maľovať nový Trnavský hashtag, ktorý bude až do zimy zdobiť pešiu zónu a priťahovať pohľady okoloidúcich. Počas Májového kvetu Trnava opäť rozkvitne v tisícach farieb a centrum mesta sa zmení na veľký kvetinový rínek. Sprievodný program prinesie témy dôležitosti mestskej zelene a ochrany prírody, ktorým sa však plánujeme systematicky venovať počas celého roka, aby sme my i generácie po nás mohli žiť v čo najkrajšej a najčistejšej Trnave.

V kalendári nášho mesta nesmie chýbať ani prestížna súťažná výstava vín Víno Tirnavia, ktorá bude mať už po druhý rok podobu jarného festivalu pod holým nebom priamo na Hlavnej ulici.

Okrem kultúrnych podujatí prinesie tohtoročné výročie mesta súťažnú výstavu detských prác s názvom Moja jubilujúca Trnava, videosúťaž pre žiakov základných škôl Mám Trnavu rád a taktiež vedomostnú súťaž o minulosti i sú-

časnosti nášho mesta pre všetkých Trnavčanov.

Klub priateľov Trnavy ponúkne ďalšie diely voľného cyklu literárno-hudobných podujatí Trnavská poetika so zaujímavými hosťami a v novom cykle Osobností Trnavy pripomenie jubileum Viliama Turčányho a 100. výročie narodenia Alfréda Wetzlera. Samozrejme, aj tento rok sa k nám aspoň na čas vrátia významní rodáci z rôznych kútov Slovenska i sveta, aby sme spolu oslávili Trnavské dni.

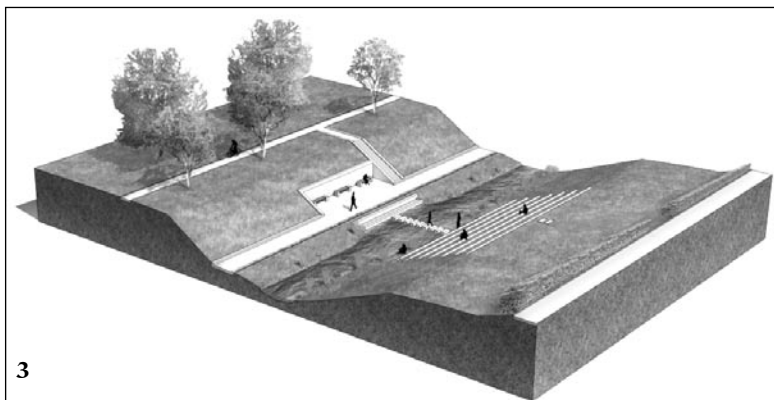
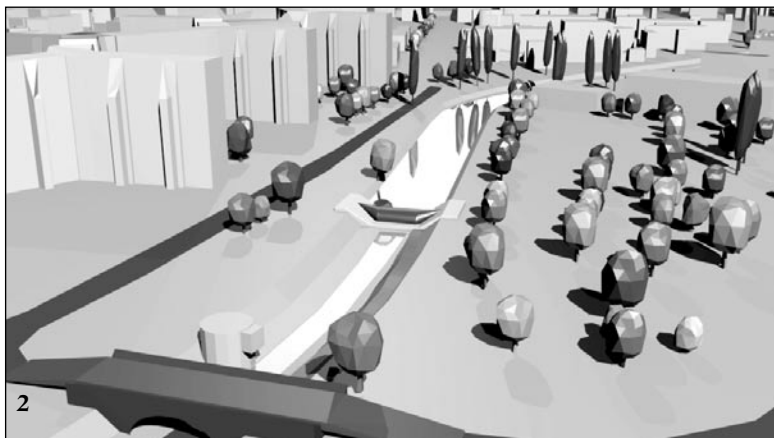
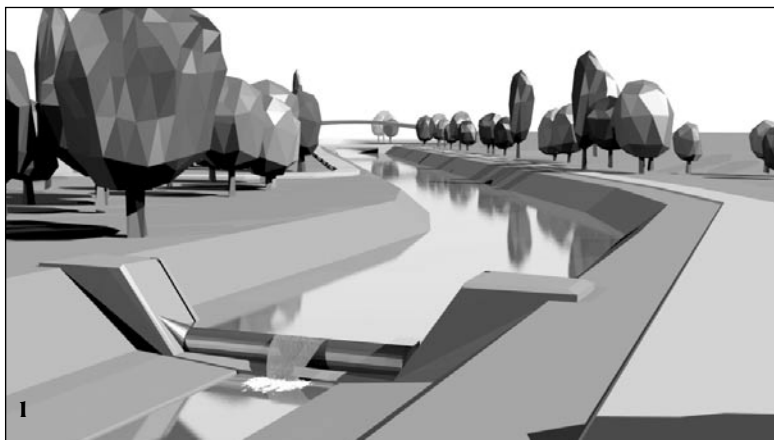
V spolupráci Mesta Trnava s Trnavskou univerzitou a Štátnym archívom v Trnave sa uskutoční Konferencia k výročiu mesta Trnava a Európskemu roku kultúrneho dedičstva. Tým sa však výpočet tohtoročných akcií nekončí. O všetkom, čo sa v Trnave deje, budete vždy včas informovaní na trnava.sk. ■

(eu)

Hate na Trnávke majú zadržať vodu, ochladiť vzduch v horúčavách a zatraktívniť okolie riečky

Zadržiavanie vody na území mesta patrí k významným metódam znižovania teploty vzduchu v letných horúčavách. Nový Projekt vodozadržných opatrení na toku Trnávky, ktorý pre mestskú samosprávu vypracoval kolektív doktorandov Stavebnej fakulty Slovenskej technickej univerzity, spočíva v návrhu dvoch vakových hatí na Štrkoch a pod Kalváriou. Štúdia je súčasťou Stratégie adaptácie mesta Trnavy na dopady zmeny klímy a má sa stať jedným z podkladov na vypracovanie projektu budúcej obnovy Promenády.

Na toku Trnávky boli aj v minulosti stavidlá, ale z dôvodu havarijného stavu museli byť odstránené. Samospráva preto uvažuje o osadení nových prvkov na zadržiavanie vody, ktorá bude plniť nielen funkciu ochladzovania vzduchu, ale zvýši tiež atraktivitu riečky a jej okolia. „Mesto Trnava dlhodobo rieši adaptačné opatrenia na zmenu klímy. Patria k nim aj snahy zväčšiť objem vody v meste – či už dažďovej, tečúcej, alebo plošnej – a tak ochladiť ovzdušie pri vlnách horúčav. Preto sa snažíme pracovať s jediným tokom, ktorý v meste máme, hoci jeho stav ani zďaleka nie je ideálny. Minulý rok sme oslovili prof. Ing. Andreja Šoltéša, PhD., zo Stavebnej fakulty STU, aby spolu so svojim tímom študentov z katedry hydrotechniky navrhli možnosti zvýšenia hladiny Trnávky. Študenti zároveň toto zadanie riešili v rámci 3. ročníka súťaže Pre vodu, ktorú organizuje Nadácia Ekopolis pod záštitou ministra životného prostredia SR. Výsledkom ich práce je zatiaľ návrh dvoch vakových hatí, ku ktorým ešte doplnia tretiu s cieľom zvýšiť na jednotlivých úsekoch hladinu Trnávky,“ povedal vedúci odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu Tomáš Guniš. Podľa jeho slov sa v posledných rokoch kvalita vody v Trnávke trochu zlepšila. V novembri 2017, keď študenti robili merania, nezistili žiadne významné chemické

znečistenie jej toku. Situáciu však opakovane zhoršujú príválové dažde, keď sa cez bezpečnostné výpusty vyplavuje do riečky časť odpadu z kanalizácie. Trnavská vodárenská spoločnosť chce v blízkej budúcnosti na vyústenia kanalizácie inštalovať lapače hrubých nečistôt, ktoré by mohli aspoň čiastočne tento problém odstrániť.

(vm)

Aj v tomto roku chodíme Do práce na bicykli

Príchod jari nepredznamenávajú len snežienky, ale aj návrat cyklistov do ulíc mesta. Priaznivci dvoch kolies sa už určite chystajú na cyklistickú sezónu a tešia sa na každoročnú súťaž Do práce na bicykli. Toho, kto o nej ešte nepočul a so zámenou auta za bicykel zatiaľ stále váha, možno inšpiruje práve aktuálny ročník.

„Veríme, že hlavnou motiváciou pre zapojenie sa do súťaže bude predovšetkým dobrý pocit súťažiacich, že šetria svoje zdravie, svoje finančné, svoje mesto a životné prostredie. V snahe zatriktívniť podujatie, okrem súťažných kategórií uvedených v štatúte súťaže, sme v spolupráci s partnermi pripravili pre ročník 2018 aj bonusy navyše,“ uvádzajú organizátori súťaže.

Ku kampani Do práce na bicykli sa už tradične pridáva aj Mesto Trnava. Ako samospráva sme už zaregistrovaní, čo znamená, že Trnavčania môžu vytvárať svoje 2- až 4-členné tímy a prihlasovať sa pod hlavičkou svojho zamestnávateľa na dopracenabicykli.eu. Vyzývame preto trnavské firmy, aby motivovali svojich zamestnancov a podporili ich účasť v súťaži. Hneď, ako sa do kampane zaregistruje prvý tím vašich zamestnancov, bude v systéme zaevidovaná aj vaša spoločnosť. Aby sa však o súťaži dozvedelo čo najviac pracovníkov a mali chuť prihlásiť sa, môžete spraviť niektorý z nasledovných krokov:

■ Rozpošlite hromadný e-mail s výzvou na vytvorenie 2- až 4-členných tímov z radov zamestnancov, ktorí sa následne zaregistrujú do systému kampane na stránke dopracenabicykli.eu. Ak by ste chceli spraviť súťaž medzi zamestnancami, odporúča sa zvoliť jednotnú

Prvá vaková hať má byť umiestnená na Štrkoch (obr. 1), na mieste pôvodného stavidla, ktoré tam bolo do roku 2013, druhá je navrhnutá v parku pri kalvárii (obr. 2). Merania ukázali, že hate by nemali spôsobiť infiltráciu toku do podzemnej vody ani ovplyvniť jej hladinu, lebo okolie Trnávky je tvorené menej priepustnými zeminami.

„Návrh týchto vodozádržných opatrení a štúdia úpravy vytypovaných plôch v povodí Trnávky, ktorú nám minulý rok vypracovali odborníci z ateliéru Fontes v Brne (obr. 3), majú slúžiť ako podklad na vypracovanie súťažných podmienok pre architektonickú súťaž na obnovu Promenády, ktorú chceme vyhlásiť v tomto roku,“ doplnil Tomáš Guniš. ■

veľkosť tímov, napr. iba 4-členné tímy, aby boli podmienky vo všetkých tímoch totožné a údaje sa dali porovnávať.

■ Vyberte zamestnanca, ktorý bude mať na starosti koordináciu kampane v rámci vašej spoločnosti, bude kontaktovať svojich kolegov s výzvou na zapojenie sa a informovať ich o priebehu súťaže.

■ Spravte z kampane svoju firemnú súťaž a na jej konci oceňte najlepších alebo vyžrebujte výhercov cien.

■ Motivujte zamestnancov tím, že v prípade registrácie získajú malú odmenu (svetlo na bicykel, sada náradia na bicykel a pod.). Registrácia tímov je možná do 5. mája 2018. Súťaž trvá od 1. do 31. mája. V tomto období si budeme svoje najazdené kilometre na trase domov – práca a späť evidovať na stránke súťaže, kde je možné si už teraz objednať aj špeciálne tričko. Tento ročník prináša i novinku: Súťaže sa môžu zúčastniť aj tímy študentov z rovnakej školy! Musia však najneskôr v deň začiatku kampane, t. j. 1. mája 2018 dosiahnuť vek 15 rokov.

Okrem oficiálnych výsledkov od organizátora kampane súťažíme aj na úrovni mesta. Po ukončení súťaže vyhlásime lokálnych víťazov nasledovných kategórií:

1. najväčší počet najazdených kilometrov (tím a jednotlivec)

2. najväčší počet jazd (tím a jednotlivec)

3. bonusová kategória – zrebovanie jedného víhercu spomedzi všetkých súťažiacich, ktorí absolvovali aspoň 2/3 ciest do práce a z práce na bicykli v monitorovanom období, alebo počas súťaže na bicykli prešli minimálne 500 kilometrov. Vlni za Trnavu súťažil rekordný počet súťažiacich. Vďaka aktivite 275 cyklistov zoskupených v 86 tímoch (oproti 140 súťažiacim a 42 tímov v roku 2016) sme spolu najazdili 44 662,76 km a ušetrili naše ovzdušie od 11 422,36 kilogramov CO₂. Podarí sa nám byť tento rok ešte lepší?

Do práce na bicykli je národná kampaň, ktorej hlavným cieľom je podporiť rozvoj nemotorovej, predovšetkým cyklistickej dopravy v mestách, vyzvať samosprávy na Slovensku, aby vytvárali kvalitné podmienky pre ekologické druhy dopravy v meste, a zamestnávateľov, aby budovali vo svojich sídlach vhodné podmienky pre zamestnancov, ktorí dochádzajú do práce na bicykli, a v neposlednom rade inšpirovať zamestnancov, aby viac používali túto formu alternatívnej dopravy pri každodennom cestovaní do práce. Vyhlasovateľom súťaže je Národný cyklokoordinátor Peter Klučka a Ministerstvo dopravy a výstavby SR. ■

(eu)

Na Špačinskej ceste bude nová cyklotrasa.....

Podmienky pre cyklistickú dopravu v Trnave sa čoskoro zlepšia aj na Špačinskej ceste. Aktuálna verejná súťaž na dodávateľa realizačného projektu bola úspešná, výstavba prvej etapy novej cyklotrasy a chodníka pre chodcov od Rybníkovej ulice až po križovatku Špačinskej s Kukučínovou ulicou sa môže začať už v tomto roku.

Cestička pre cyklistov nadviaže na existujúcu cyklotrasu a chodník na Rybníkovej ulici. Projekt má byť v súlade aj s budúcou rekonštrukciou Kukučínovej ulice, kde tiež vznikne nová cyklotrasa, a výhľadovo riešiť pokračovanie cestičky pre cyklistov od okružnej križovatky smerom k Ulici Jána Hlúbika. Cyklotrasa široká 2,5 m s povrchom z červeného asfaltobetónu bude oddelená od chodníka pre chodcov s pomocou 0,4 m širokého pásu špeciálnej dlažby pre nevidiacich a od cesty obrubníkom s prevýšením 12 cm. Chodník pre chodcov bude oddelený

od trávnatých plôch parkovým obrubníkom. Súčasťami projektu budú priechody pre chodcov a cyklistov cez Kukučínovu ulicu s bezbariérovou úpravou, a tiež nové verejné osvetlenie s použitím LED svietidiel.

Pri konštruovaní spevnených plôch budú zohľadnené požiadavky vychádzajúce z opatrení Stratégie adaptácie mesta Trnava na dopady zmeny klímy. Uplatnené majú byť predovšetkým také stavebno-technické postupy a materiály, ktoré zaviažu zvedenie dažďovej vody do plôch zelene a podkladových vrstiev. Do

uličnej kanalizácie bude odvádzaná len voda, ktorá pri väčších dažďoch nestihne vsiaknuť do trávnikov a podlažia.

Mestská samospráva požaduje, aby projekt rešpektoval existujúce dreviny a živé ploty v dosahu stavby a zabezpečil ich ochranu. Doplnením ďalšej zelene chce v širších hraniciach riešeného územia vytvoriť funkčný, bezpečný a atraktívny priestor. Druhá skladba navrhovaných rastlín má byť prispôbená miestnym podmienkam a súčasným požiadavkám na udržateľnosť, efektívnosť a nenáročnú údržbu. ■

(eu)

Cyklotrasy na Bučianskej a Saleziánskej mesto plánuje vybudovať z európskych zdrojov.....

Zníženie hlučnosti a množstva výfukových plynov, podporovanie trvalo udržateľnej dopravy v meste a zníženie nárokov na parkovanie patrí k trvalým cieľomestskej samosprávy. Významnou možnosťou odľahčenia preťaženej dopravnej infraštruktúry je cyklistická doprava. Ak sa mestu podarí získať nenávratný finančný príspevok z európskych zdrojov, do budúceho roka by mali v Trnave pribudnúť nové cyklotrasy na Bučianskej a Saleziánskej ulici.

Plánovaná cyklotrasa na Bučianskej s dĺžkou približne 594 metrov prepojí existujúcu cyklotrasu na Veternej ulici so Špačinskou cestou, kde má nadviazať na ďalšiu plánovanú cyklotrasu. Povedie po existujúcom chodníku, preto bude súčasťou stavby aj úprava komunikácie a vybudovanie nového jeden a pol metra širokého chodníka pre peších, ktorý bude na určitom úseku oddelený od cyklotrasy pásmom zelene. S pomocou chodníka a priechodu pre chodcov sa vytvorí aj prepojenie s Univerzitou Cyrila a Metoda. Počíta sa tiež s rekonštrukciou verejného osvetlenia a sadovými úpravami.

Na realizáciu samotnej cyklotrasy bude potrebná suma približne 250 320 eur, mesto sa na nej bude podieľať piatimi percentami. Ďalšie aktivity projektu ako napríklad prepojenie s univerzitou, verejné osvetlenie či sadové úpravy v celkovej hodnote približne 80 580 eur budú tiež hradené z rozpočtu mesta. Cyklotrasa na Saleziánskej ulici (pozri vizualizáciu) s celkovou dĺžkou vyše 380 metrov povedie po trase jestvujúceho chodníka od križovatky so Špačinskou cestou po okružnú križovatku s Veternou ulicou. Preto je aj v tomto prípade súčasťou projektu vybudovanie nového chodníka pre peších. Na

križovatkách budú jestvujúce priechody pre chodcov upravené tak, aby k nim mohli byť primknuté aj priechody pre cyklistov. Rovnako ako na Bučianskej, aj tu sa počíta s novým verejným osvetlením a uskutoční sa aj rekonštrukcia autobusových zastávok v oboch smeroch. Predpokladá sa, že celkové výdavky na realizáciu dosiahnu 397 000 eur, mesto sa má podieľať na financovaní piatimi percentami. Ak mestská samospráva získa na tieto projekty nenávratný finančný príspevok z Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 –2020, o samotnej výstavbe cyklotrás budeme priebežne informovať. ■

(eu)

Nová trasa pre cyklistov pribudne aj na Hlbokej ulici

Už čoskoro budú môcť Trnavčania aj návštevníci mesta bezpečne prechádzať na bicykli aj po frekventovanej Hlbokej ulici. Ak mestská samospráva získa vo verejnej súťaži dodávateľa, stavba novej cyklotrasy a chodníka pre chodcov by sa mala začať v máji tohto roku.

Nová cyklotrasa z jemnozrnného asfaltobetónu široká dva a pol metra a dlhá takmer 858 metrov plynulo nadviaže na jestvujúci chodník na svetelnej križovatkke pri mestskom amfiteátri, povedie severným smerom k autobusovej zastávke a prejde cez prvú podestu schodiska k lávke. Za ňou sa prekríži s trasou chodníka a bude pokračovať ďalej až k severnej veži mestského opevnenia. Súčasťou projektu je aj nový vyše 957 metrov dlhý a jeden a pol metra široký chodník pre chodcov. Pôvodný terén v blízkosti oboch chodníkov bude zrekultivovaný a opätovne zatravnovaný. Na štyridsaťdvametrovom úseku, kde sa cyklocesta bude dotýkať svahu pod mestským opevnením, je navrhnutý spevňovací, maximálne jeden a pol metra vysoký záručný múr. Odvodnený bude trativodom k stromom, rastúcim v jeho blízkosti. Ďalšou súčasťou stavby bude úprava a preloženie

štyroch stožiarov verejného osvetlenia do zeleného pásu za obomi chodníkmi. Predpokladaná suma na realizáciu stavby je približne 270 900 eur, financovaná bude z rozpočtu mesta. ■

Na výsadbu okolia bytových domov môžu občania žiadať dotáciu od mesta

Komisia životného prostredia a prírodných hodnôt pri Mestskom zastupiteľstve mesta Trnavy vyhlasuje výzvu na predkladanie žiadostí o dotáciu v oblasti ekológie a životného prostredia, a to najmä na projekty a aktivity skrášľujúce, zveľaďujúce či obnovujúce predzáhradky a okolie bytových domov. Aktívni občania, ktorí majú záujem upraviť predzáhradky pred svojimi bytovkami, môžu kontaktovať svoju správcovskú spoločnosť či spoločenstvo vlastníkov bytov a spoločne požiadať o dotáciu. Okrem rastlín, semien alebo sadeníc je možné požiadať o ručné pracovné náradie či podporný materiál na úpravu predzáhradky ako napríklad geotextíliu, kamenivo či ohradenie. K dispozícii je 5 000 eur, ktoré v oblasti Ekológia a životné prostredie neboli tento rok vyčerpané. Formulár na podanie žiadosti je zverejnený na webovej stránke trnava.sk v sekcii Dotačný systém mesta. Žiadosť o dotáciu na zveľadenie predzáhradiek je možné podať na podateľni Mestského úradu v Trnave do 15. mája 2018. ■

(red)

Prvý tohtoročný Blšák na korze aj na Nádvorí

S príchodom jari sa čoraz viac zaplňajú ulice mesta Nebude to inak ani v sobotu 7. apríla 2018, keď nezisková organizácia Bronco v spolupráci s Mestom Trnavou organizuje prvý tohtoročný Blšák na Hlavnej ulici.

Jarné počasie a blšákovú atmosféru si budete môcť vychutnať na pešej zóne pred radnicou od 9. do 14. hodiny. Budú tam na vás čakať

predajcovia s pestrým tovarom „z druhej ruky“. Nebude chýbať oblečenie, topánky, hračky, bižutéria či rôzne doplnky do domácnosti. Zberateľov zas potešia starožitnosti a staré knihy. Za „lacný peniaz“ si budete môcť nakúpiť veci, ktoré už iní nepotrebujú, no vám urobia radosť, nájsť originálne doplnky do bytu, krásne náušnice, jarný kabát či milé malé oblečenie

pre deti. Časť blšieho trhu – burza kníh a platní – bude navyše vysunutá v priestore Nádvorja na Štefánikovej ulici, ktoré sa práve v týchto dňoch slávnostne otvorí širšej verejnosti. Nepremeškajte preto príležitosť obzrieť si novo zrekonštruované priestory v centre mesta, ktoré budú celoročne ponúkať množstvo kultúrnych zážitkov. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Rekonštrukcie sa dočkalo aj druhé nástupište ...

Už pred niekoľkými rokmi sme sa venovali téme rekonštrukcie železničnej stanice v Trnave. Neúctná budova je dnes príjemným miestom, kde sa oplatí počkať na vlak. Po komplexnej rekonštrukcii budovy a prvého nástupišťa začal s odstupom času investor, ktorým sú Železnice Slovenskej republiky, s revitalizáciou časti pri druhom nástupišti a prístupu do stanice od pošty na Dohnányho ulici. Podchod od nemocnice bol uzavretý už začiatkom januára, postupne sa uskutočňovali demolačné práce na druhom nástupišti a vo veľkom sa začali aj rekonštrukčné práce.

Martina Pavlíková zo Železníc Slovenskej republiky nás informovala, že rekonštrukcia druhého nástupišťa zahŕňa nové zastrešenie, nový mobiliár ako sú lavičky a odpadkové koše, informačný, kamerový a orientačný systém, úpravu výstupu z podchodu, ale napríklad aj rekonštrukciu koľajového zvršku a spodku koľají pri druhom nástupišti. Pôvodný batožinový podchod bude v časti východu na Dohnányho ulicu prepojený s podchodom pre cestujúcu verejnosť. Celková rekonštrukcia (v podstate nová výstavba) celého nástupišťa č. 2 vrátane takmer kilometra koľají, koľajového lôžka, stavebných prác a vybudovania stavebnej časti nástupišťa bude stáť viac ako 6,5 milióna eur a výstup z podchodu zhruba 800 tisíc eur.

Ako sme spomínali, rekonštrukčné práce súvisia s niekoľkými obmedzeniami pre cestujúcich. Sme-rom k pošte 2, nemocnici, či na Linčiansku sa cestujúci zo stanice dostanú len obchádzkou dookola chodníkom popod podjazd. Z hľadiska dopravnej prevádzky sú počas rekonštrukcie (od 5. marca) k dispozícii nástupišťa č. 1 a bočné

nástupišťa č. 3 a 4. Nástupište č. 1 je využívané pre vlaky do Galanty a od Galanty a vlaky do Bratislavy a do Žiliny. Nástupišťa č. 3 a 4 sú využívané pre začínajúce a končiacie vlaky smerom na Senicu (Kúty) a na Bratislavu.

Celková rekonštrukcia druhého nástupišťa potrvá do 7. septembra. Železnice preto upozorňujú cestujúcich, aby si všímali informačný systém pri nastupovaní do vlakov. V súčasnosti sa totiž stáva, že na 1. nástupišti stojí v rovnakom čase vlak do Bratislavy aj do Žiliny. „Veľkou výhodou je, že výpravcovia môžu využívať koľaje párnej skupiny

koľají nákladnej stanice, ktorá bezprostredne susedí s osobnou stanicou na križovanie vlakov idúcich z Trnavy a do Trnavy. Ale i napriek vykonaným úpravám odchodu osobných vlakov do Galanty od 4. marca, dochádza k zmeškávaniu vlakov o 2 až 3 minúty. Organizácia dopravy sa výraznejšie zmení aj od 10. júna, keď dôjde k zvýšeniu počtu vlakov na úseku Trnava – Bratislava Nové Mesto a späť v rámci plánovanej druhej zmeny grafikonu vlakovej dopravy,“ hovorí Martina Pavlíková. Všetky práce na rekonštrukcii 2. nástupišťa i podchodu by mali byť hotové do konca roka 2018. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Trnavská geriatria už vyrástla z detských chorôb

Pred časom sme si predstavili relatívne mladé psychiatrické oddelenie nemocnice, a dnes tiež zúčastneme na celkom mladé oddelenie nemocnice, aj keď jeho náplňou je starostlivosť o starších pacientov. Geriatrické oddelenie Fakultnej nemocnice v Trnave poskytuje akútnu geriatrickú starostlivosť pacientom vo veku nad 65 rokov z okresu Trnava a Hlohovec. Vzniklo v roku 2011 transformáciou z oddelenia dlhodobo chorých, ktoré bolo založené o desať rokov skôr s tridsiatimi lôžkami.

Primárkou tohto oddelenia je od začiatku geriatricka a interná lekárka Andrea Vándorová (nar. 29. apríla 1965 v Trnave). Okrem práce vo svojom odbore internej medicíny na internom oddelení v nemocnici pôsobila v rokoch 1995–96 aj na Klinikum Grosshadern v Mníchove. Tam sa venovala hlavne ultrazvukovej diagnostike a v roku 1998 získala certifikát v oblasti ultrazvukovej diagnostiky brucha a krku u dospelých. Preto okrem špecializovanej geriatrickej starostlivosti na geriatrickom oddelení a ambulancii, sa zameriava aj na ultrazvukové vyšetrenia brucha, krku a žíl dolných končatín. Pred rokom, v apríli 2017, bola udelená Geriatrickému oddeleniu Fakultnej nemocnice v Trnave ako i primárke Andrei Vándorovej Pamätná medaila predsedu TTSK za rozvoj a prínos v geriatricii.

■ Aj keď ste vznikli pomerne nedávno, založenie takéhoto oddelenia aj v Trnave bolo už asi nevyhnutnosťou.

- Povedzme si zopár čísiel. V roku 2000 bolo na Slovensku 11,4% pacientov nad 65 rokov. V roku 2020 ich bude 16,7%. Pokiaľ ide o náš región, v roku 2035 bude 25% pacientov starších ako 65 rokov, pričom najväčšou prírôdajúcou skupinou budú pacienti nad 80 rokov. Takýto populačný fenomén sa nazýva vnútorné starnutie populácie. Po roku 2000 vznikli oddelenia i liečebne dlhodobo chorých po celom Slovensku ako reakcia na spomínané starnutie populácie. Je to celoeurópsky trend. S vyšším vekom prichádza viacero problémov. Starší ľudia potrebujú dlhší čas na doliečenie, rehabilitáciu, neraz je ich stav spojený aj so sociálnymi

problémami, ktoré treba riešiť. Najprv naše oddelenie (vtedy ešte oddelenie dlhodobo chorých) sídlilo na prízemí lôžkovej časti starého interného pavilónu. Potom sme sa presťahovali na opačnú stranu areálu nemocnice, na 3. poschodie do gynekologického pavilónu. Od roku 2007 sme umiestnení na 3. poschodí interného pavilónu, kde v r. 2011 prebehla transformácia na geriatrické oddelenie s akútnymi lôžkami. Do týchto priestorov, kde bolo pôvodne umiestnené interné oddelenie I. – ženy, sme sa presťahovali po menšej úprave priestorov. Väčšia rekonštrukcia prebehla v rámci rekonštrukcie celého pavilónu v roku 2016. Kapacita oddelenia je 30 lôžok, čo vôbec nie je optimálne množstvo.

■ Ako bola zabezpečovaná starostlivosť o týchto pacientov pred vznikom oddelenia, teda povedzme v 90. rokoch? Boli pacientmi oddelení podľa hlavnej a najdôležitejšej diagnózy?

- V tom čase starší pacienti ležali prevažne na Internej klinike, ktorá mala 4 ošetrovacie jednotky, čo

bola veľká klinika na 4 poschodiach. Geriatrické oddelenie, respektíve pôvodne oddelenie dlhodobo chorých, vzniklo z jedného poschodia, čiže dnes má interná klinika tri ošetrovacie jednotky. Venujeme sa pacientom najmä s internými diagnózami so zohľadnením špecifik vyššieho veku. Ide najmä o poruchy adaptácie alebo rôzne geriatrické syndrómy. Okrem pacientov s internými diagnózami, ako býva najčastejšie vysoký krvný tlak, ischemická choroba srdca, ochorenia tráviaceho traktu, zápaly pľúc, močových ciest, cukrovka a podobne, preberáme pacientov z iných oddelení ako je traumatológia, chirurgia, či neurológia. Keď sa zdravotný stav pacienta na týchto oddeleniach skomplikuje najmä po stránke internej, prechádzajú k nám. Geriatria pozerá na staršieho človeka komplexnejšie, keďže mnohé ochorenia majú trochu iný priebeh ako u dospelého pacienta. Typická je multimorbidita, to znamená výskyt viacerých ochorení naraz. Príznaky rôznych ochorení sú často nenápadné, nešpecifické.

Niekedy sa zdravotný problém manifestuje zo strany iného orgánu, často sa pri zápalovom procese, dehydratácii alebo pooperačnom stave vyskytuje stav delíria. Sledujeme horšiu reakciu na lieky a horší priebeh ochorenia, najmä ak majú pacienti aj poruchu pohyblivosti, psychické choroby, choroby zmyslových orgánov, či poruchy výživy. Neraz musíme prihliadať na priebeh ochorenia aj na pozadí sociálnej situácie pacienta. Preto je dôležité, aby sa u staršieho pacienta problematika riešila komplexne. Výborne v tomto s nami spolupracuje sociálna sestra Zuzana Macháľková, ktorá nám pomáha vyriešiť rôzne problematické situácie. Je totiž aj dôležité, aká bude starostlivosť o pacienta po prepustení z nemocnice, či nepotrebuje napríklad chronické lôžko, opatrovateľskú starostlivosť, či umiestnenie v sociálnom zariadení a podobne.

■ Vy ste hlavne interní lekári, ale vo vašej práci nachádzame kúsok z každého odvetvia medicíny – povedzme, dnes starší pacient užíva toľko liekov s rôznymi účinkami, že prehľad v odvetví farmakológie je asi nevyhnutnosťou.

- Sme interní lekári, ale vzhľadom na viacero diagnóz sa musíme na pacienta pozeráť z viacerých strán. Neraz geriatrický pacient užíva množstvo liekov indikovaných viacerými špecialistami – neurológom, psychiatrom, urológom a podobne. Musíme mať prehľad o nežiaducich účinkoch liekov. Často musíme otvoriť liekopis a hľadať, či príznak u pacienta nie je vyvolaný práve liekmi. Platí jednoduchá rovnica – čím viac liekov pacient má, tým sa skôr môžu prejaviť nežiaduce účinky, a čím je starší, tým citlivejšie na ne reaguje. Výhoda dnešných medikamentov je pohodlnejšie dávkovanie a menej nežiaducich účinkov. Snažíme sa nedávať príliš veľa liekov, ak to nie je nevyhnutné. Niekedy je zredukovanie dávok lepšie ako pridávanie, aby pacient nebol, ako sa hovorí, „otrávený liekmi“. Máme skúsenosť, že niekedy len výmena

liekov, úprava dávkovania alebo redukcia liekov vedie k zlepšeniu stavu pacienta.

■ Ako sa nastavujete na komunikáciu s rodinou? Už sme spomínali sociálnu sestru, ktorá je isto nápomocná najmä pri komunikácii s rodinou pacienta.

- S rodinou sa snažíme komunikovať od začiatku hospitalizácie pacienta. Mnohokrát pacienti prichádzajú k nám a nevedia nám povedať, aké majú problémy, aké lieky užívajú. Túto informáciu nám musia dať príbuzní pacientov, ktorým tiež vysvetľujeme priebeh choroby a celkový zdravotný stav, lebo akútne prebiehajúce ochorenie často významne ovplyvňuje pohyblivosť pacienta aj jeho psychický stav. Pri prepustení pacienta každému príbuznému vysvetľujeme podrobnosti týkajúce sa následnej starostlivosti – užívanie liekov, kontroly a podobne. Sú rodiny, ktoré sú vzorné, niekedy sú príbuzní až nadmerne starostliví. No často máme problém, že rodina nemá záujem, príbuzní berú pacienta ako príťaž a oni sa právom cítia osamelí. Vyskytujú sa aj rôzne extrémne prípady, že si príbuzní svojho otca či babičku nechcú zobrať a ani nemajú záujem riešiť situáciu. Na túto tému by sme mohli na našom oddelení písať celé romány. Sociálna sestra nám často dokáže vyriešiť takéto problémy, našťastie, dnes je väčšie množstvo sociálnych zariadení ako v minulosti. Takže často sa darí vybaviť umiestnenie pacienta v niektorom z takýchto zariadení, keď sa oňho príbuzní nemôžu postarať, najčastejšie z pracovných dôvodov. Ideálne však pre pacienta je, keď sa vráti do svojho rodinného prostredia.

■ Dnes je trnavská geriatra zabehnutým oddelením a vy ste ho so svojim tímom postupne zabíjali a riešili rôzne detské choroby. Ako ste sa dostali k tomuto medicínskemu zameraniu?

- Moji rodičia neboli lekári. Mama bola stredoškolská profesorka a otec sudca z povolania. Po skončení gymnázia som začala študo-

vať na Lekárskej fakulte UK v Bratislave. Počas štúdia ma viac začala lákať interná medicína a geriatra. V čase štúdia som pôsobila ako pomocná vedecká sila na Klinike geriatrickej LF UK na Krásnej Hôrke, ktoré bolo na tú dobu veľmi dobré zabehnuté. Po skončení štúdia v roku 1989 som začala pracovať v Trnave, rovno na II. Internej klinike, ktorú vtedy viedol primár Atilla Takáč, mojimi primármi boli známi lekári – Mária Haruštiaková, Juraj Hromec, Katarína Kaletová, Silvia Hojerová, ktorej som prechodne robila aj zástupkyňu na internom oddelení. Vďaka tomu som získala veľa vedomostí a zručností, ktoré mi neskôr boli nápomocné, keď som prijala výzvu na založenie oddelenia geriatrickej.

■ Čím je pre vás táto práca zaujímavá?

- Priznám sa, je to ťažká práca. Človek vidí ťažšie výsledok svojej práce, efekt liečby sa ťažšie dosahuje ako u mladého človeka. Musíte mať k práci vzťah. Myslím, že súčasný kolektív lekárov a celý personál oddelenia sú ľudia, ktorí sú empatickí k starým ľuďom a vedia pochopiť ich potreby. Od vzniku oddelenia sa snažíme formovať kolektív týmto smerom. A musím pripomenúť našu vedúcu sestru Helenu Horehárovú, s ktorou sme prekonali aj rôzne „detské“ problémy geriatrickej. Išlo najmä o priestorové problémy a materiálno-technické vybavenie. Najviac však išlo o personál, vedúca sestra vychovala celý rad sestier a sanitárov, ktorí sa stali kvalifikovanými v tejto oblasti. Ešte problematickejšie bolo zabezpečenie lekárskeho personálu. Oddelenie vzniklo bez atestovaného geriatra a ja som bola jedinou atestovanou lekárkou v tomto odbore. Pôvodne som mala 2 atestácie z internej medicíny, krátko po vzniku oddelenia som atestovala v odbore diabetológia, poruchy látkovej premeny a výživy a až potom som si doplnila špecializáciu v odbore geriatra. Lekári boli spočiatku len neatestovaní, často len lekári, ktorí cirkulovali na oddelení v rámci svojej špecializačnej prípravy.

V prvých rokoch dochádzalo k veľkej fluktuácii lekárov. Postupne, hlavne však po transformácii na akútne lôžkové oddelenie, sa lekárske personál zastabilizoval a dnes sa oddelenie môže pochváliť tromi lekármi s atestáciou v odbore geriatra. Počet geriatrických pacientov sa zvyšuje, ale počet geriatrických lôžok na Slovensku klesol. Ministerstvo by sa malo zamyslieť nad tým, ako ide tento trend, klásť dôraz na špecifická staršieho pacienta a liečiť ho na geriatrickej. Ďalšia dôležitá vec je materiálno-technické zabezpečenie, ktoré by sa malo postupne zlepšovať, potrebné by boli napríklad elektrické polohovateľné posteľe.

■ **Tak ako pediater musí mať vzťah k deťom, takisto aj lekár**

geriatrie musí mať vzťah k starším ľuďom. Aj oni sú iste niekedy nervózni a nahnevaní, najmä preto, lebo vidia, že ich postupne opúšťajú sily.

- Každý pacient je odlišný. Ale často mám aj dobrý pocit. Majú veľa životných skúseností, spomienok a ak sa s nimi porozprávate, vedia byť veľmi vďační. V roku 2007 vznikla aj naša geriatrická ambulancia, a tak mnohých pacientov poznáme a berieme ich už aj tak trochu familiárne. Niekedy sa stáva, že aj mladý geriatrický pacient v dobrej kondícii sa k nám dostane najmä z urgentného príjmu a je skoro až urazený, že sa ocitol na geriatrickej, že veď on sa starý ešte necíti. Ale poteší nás, keď na konci hospitalizácie odchádza a hovorí,

že bol maximálne spokojný. Vtedy sa nám potvrdzuje, že naša práca má zmysel. Každý vek má svoje čaro a dôležité je, aby sa starí ľudia neopúšťali a snažili sa udržiavať dobrú psychickú a fyzickú kondíciu. Ak sa opustia a prestanú sa snažiť, vidíme, že sa aj ich zdravotný stav zhoršuje. Dôležitá je aj mobilizácia pacienta od počiatku hospitalizácie a rehabilitácia. Niekedy sa tu vytvoria aj zaujímavé priateľstvá medzi pacientmi. Preto sa snažíme umiestniť ich na izby tak, aby si vyhovovali a ak sú podobného veku a zdravotného stavu, aby sa mohli aj porozprávať. Naším cieľom je vždy spokojný pacient, ktorému sa podarí aspoň sčasti zmierniť utrpenie, zlepšiť funkčný stav, uľahčiť život v starobe. ■

doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.

Rôzne výhody a zľavy pre seniorov

Program aktívneho starnutia seniorov mesta Trnavy na roky 2016 – 2020 je zameraný na podporu ľudských práv starších osôb, podporu ich celoživotného vzdelávania, občianskych a sociálnych aktivít, nezávislosti, dôstojnosti, ekonomickej a sociálnej bezpečnosti, vrátane ochrany pred zlým zaobchádzaním vo všetkých spoločenských sférach a vzťahoch. S tým úzko súvisí aj zlepšovanie informovanosti seniorov. V poslednom vydaní roku 2017 sme preto pripravili „právne dôchodkové minimum“, dnes seniorom prinášame informácie o výhodách a zľavách.

Priemerný starobný dôchodok dosahuje na Slovensku necelých 428 eur. Desiatitisíce však žijú z penzií nižších ako je priemer. Zavedenie inštitútu minimálnej penzie, valorizácia dôchodkov a prepočítanie penzií starodôchodcom aspoň čiastočne zlepšia situáciu dôchodcov s nízkymi penziami. Pomôcť tiež môžu viaceré výhody a zľavy pre seniorov, ktoré ponúkajú štát, samospráva a viaceré inštitúcie. Seniori vo veku 62 a viac rokov môžu cestovať vlakom zadarmo. Potrebné je na to vybavenie preukazu v pokladnici na železničnej stanici. Týka sa to tiež poberateľov výsluhových a sociálnych dôchodkov mladších ako 62 rokov. Poberateľom starobných, invalidných, vdovských a sirotských dôchodkov, ktorí nežijú v domácnosti so zarábajúcou osobou, sa sadzba za úhradu koncesionárskych poplatkov zníži na polovicu. Ak je

jeden z dôchodcov zdravotne postihnutou osobou, koncesionárske poplatky neplatí. Poberatelia výsluhových dôchodkov majú nárok na zľavu až po dovŕšení 60 rokov. Žiadosti o zľavu sa podávajú na RTVS, odbor výberu úhrad, Mlynská dolina, 845 45 Bratislava. Penzisti, ktorí radi navštevujú kultúrne a športové podujatia (divadelné predstavenia, výstavy, športové akcie), môžu využiť možnú zľavu, ktorá je zvyčajne vo výške 50% ceny vstupenky. Vybrané kúpele poskytujú výhodné zľavy na špeciálne relaxačné pobyty určené pre seniorov samoplatcov. Viaceré cestovné kancelárie ponúkajú seniorom zľavy, vďaka ktorým môžu ušetriť 20% ceny pobytu. Zľavy sa zväčša týkajú zájazdov mimo hlavnej sezóny. Na dovolenky dôchodcom (starobným, predčasným a výsluhovým) prispieva štát 50 eurami. Dovolenko-

vé pobyty organizujú Jednota dôchodcov na Slovensku, Konfederácia odborových zväzov a Odborový zväz potravinárov. O pridelenie pobytu s dotáciou môže požiadať len občan s trvalým pobytom na Slovensku, poberateľ jedného z uvedených dôchodkov, no nesmie mať príjem zo zamestnania, podnikania či inej závislej činnosti. Zdravotné poisťovne pravidelne vracajú penzistom doplatky za lieky. Penzistov sa týka 25-eurový ochranný limit na doplatky za lieky za štvrtrok. Ak doplácali viac, poisťovňa preplatok vráti. Netýka sa to pracujúcich penzistov. Banky ľuďom, ktorých mesačný príjem nepresahuje 400 eur, ponúkajú bezplatný bankový účet. Mesto Trnava seniorom ponúka viaceré zľavy a výhody. Zverejnené budú aj v pripravovanom letáku, ktorý samospráva plánuje vydať v júni 2018. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Od pomoci chorým deťom k členstvu v spoločnosti umenia

Doteraz päť Slovákov získalo prestížne britské členstvo v Kráľovskej spoločnosti umenia (Royal Society of Arts). Len nedávno k nim pribudol Ondrej Botek, ktorý reprezentuje farby Trnavy. V súčasnosti je vedúcim Katedry sociálnej práce Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce na Trnavskej univerzite a členom Vedeckej rady spomínanej fakulty.

Ondrej Botek (nar. 11. júna 1976 v Piešťanoch) študoval sociálnu prácu na Trnavskej univerzite. Hlavnými oblasťami jeho práce je sociálna politika, sociálne zabezpečenie a významnou oblasťou je psychoterapia aj v klinickej oblasti, keďže pôsobí aj ako psychoterapeut. „Pôvodne som plánoval študovať psychológiu, aj preto, že mama je psychologička a psychoterapeutka. Keď som sa prvý rok nedostal na psychológiu, ale na sociálnu prácu, začal som študovať tento odbor. A oslovil ma, pretože má veľa spoločného s psychológiou, čo nevyklučuje ísť týmto smerom,“ hovorí. Po rokoch odborného rastu a pôsobenia na fakulte v spomínaných disciplínach dnes prednáša aj vo Viedni, v Katoviciach, Ostrave a na ďalších miestach.

Už roky sa Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce TU angažuje v nízkopríjmových krajinách v humanitárnych a rozvojových projektoch. „Prvýkrát som vycestoval do Kambodže ako mladý asistent. Otváral sa tam v roku 2003 nový projekt. Šesť rokov som striedavo pôsobil tam a u nás v Trnave na fakulte. Poskytovali sme komplexnú starostlivosť prevažne sirotám s HIV/AIDS. Bolo to v House of Family v kambodžskom hlavnom meste Phnom Penh. Nebol som len sociálnym pracovníkom, ale aj manažérom. Po roku 2010 som už nemal toľko možností vycestovať, ale minulý rok ma môj tamajší bývalý študent za šesť rokov predchádzajúcej práce navrhol na ocenenie, ktorým bolo štátne vyznamenanie Kambodžského kráľovstva za rozvojové aktivity,“ hovorí docent Botek.

Čo je vlastne Kráľovská spoločnosť umenia? Funguje 250 rokov a jej poslaním je rozvíjať umenie a spoločenský rozvoj. Za členov teda prijímajú tých, ktorí sú aktívni v niektorej zo spomínaných oblastí. Zo Slovenska je už mnoho rokov členkou rady tejto spoločnosti aj grafická dizajnérka, ilustrátorka, režisérka animovaného filmu Petra Štefánková. Práve ona navrhla Ondreja Boteka na prijatie do Kráľovskej spoločnosti umenia. V zozname členov pod patronátom kráľovnej Alžbety sú také osobnosti ako spisovateľ Charles Dickens, fyzik Stephen Hawking či diplomat Benjamin Franklin. Ondrej Botek zdôrazňuje, že takéto členstvo a aktivity v Kambodži sú tímovými aktivitami celého kolektívu. „Takáto práca sa nedá robiť individuálne. Spočiatku bola naša práca zameraná primárne na vyhľadávanie detí, žijúcich s HIV/AIDS a poskytovanie liečby. Vychádzali sme do terénu, hľadali sme deti v lokalitách s veľkým výskytom HIV a umiestňovali sme ich do nášho projektu, ktorý bol vlastne detským domovom i klinikou na liečbu HIV/AIDS. Napokon, keď sa o nás dozvedeli a stali sme sa známymi, privádzali nám ich sami. Keď sa začínal náš projekt, ešte štát neposkytoval liečbu, resp. ju poskytoval len v malej miere. Preto sme sa zameriavali najmä na túto aktivitu. No je logické, že zbytočná je dieťaťu takéto odborná liečba, keď nemá čo jesť a hrozí mu, že zomrie od hladu. Takže okrem odbornej pomoci sa deťom poskytovala komplexná sociálna starostlivosť od ubytovania cez zabezpečenie školy až po komunikáciu s rodinou – starými rodičmi,

tetami, širšou rodinou. Išlo najmä o reintegráciu detí do rodín, ak ich zdravotný stav bol stabilizovaný. A k tomu bolo dôležité zabezpečovanie chodu kliniky,“ hovorí O. Botek.

Nás zaujímalo napríklad aj to, čo ho v takejto práci najviac tešilo a kde nachádzal pozitívnu energiu. „Získavate ju úplne automaticky. Na to sa netreba pripravovať. Keď vidíte deti, ktoré prichádzajú v zlom zdravotnom stave a vidíte rýchly progres, to je úžasná spätná väzba. Pokiaľ ide o prípravu na prácu, to je štúdium. Profesionálne, v ktorejkoľvek oblasti, či už je to medicína alebo sociálna práca, základom sú kvalitné teoretické poznatky. Potom prispôsobenie sa prostrediu, to je už menší problém,“ hovorí. A čo bolo preňho najťažšie? „Ani neviem. Striedali sa totiž pozitívne zážitky s tými negatívnymi, napríklad keď sa nám dieťa nepodarilo zachrániť a zomrelo. Našťastie, takéto skúsenosti sme mali minimálne,“ hovorí Ondrej Botek, ktorý sa popri iných jazykoch naučil aj kmércinu, teda jazyk miestnej komunity. Vraj najmä preto, že základná komunikácia je pre sociálneho pracovníka veľmi dôležitá.

Dnes je Ondrej Botek už doma a venuje sa práci pedagóga na Katedre sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave a klinickej praxi psychoterapeuta. A v súkromí je napríklad aj aktívnym hudobníkom. Má rád džezovú hudbu a je hráčom na gitare. ■

prof. Jozef Šimončič

Rehoľné sestry v Trnave

Komunity rehoľných sestier znamenali v dejinách Trnavy významný podiel v pedagogickej, zdravotnej, sociálnej, rodinnej, ľudskej a náboženskej sfére. Väčšinou zostali anonymné. Ich činnosť ušla pozornosti historikov, žili a pracovali však pre niečo iné. Zmyslom ich života bola služba.

Vyššie 550 rokov pôsobili v Trnave klarisky (v terajšom areáli Zsl. múzea). Ešte za života sv. Kláry prišli do Trnavy a roku 1239 ich pobyt schválil pápež Gregor IX., uhorský kráľ Belo IV. im daroval dedinu Boleráz, ale cisár Jozef II. ich roku 782 zrušil, pretože bol to kontemplatívny rád. Až v roku 1724 prišli do Trnavy uršulínky a neskôr aj ďalšie ženské rehoľné komunity.

Po „barbarskej noci“, 13. – 14. apríla 1950, keď v Československu Štátna bezpečnosť a Zbor národnej bezpečnosti rušili všetky mužské kláštory, prišli na rad aj sestry. Osobitnú monografiu následným osudom sestier venoval DUBOVSKÝ, Ján Milan: *Akcia rehoľníčky. Snahy komunistického režimu na Slovensku v rokoch 1949 - 1989 odstrániť do roku 2000 ženské rehole a kongregácie z verejného života.* (Matica slovenská 2001, 340). V recenzii na túto publikáciu som napísal¹:

...Po toľkých pripravách a poradách na ÚV KSČ, ÚV KSS, KNV, ONV, ŠtB, ZNB, MNV, Slovenskom úrade pre veci cirkevné, po smerniciach na desiatkach a stovkách stranách, organizačných pokynoch, služobných cestách, denných správach, do ktorých bolo zapojených niekoľkonásobne viac ľudí ako bolo rehoľníč – efekt bol mizerný. Na konci celej AKCIE R čakalo jej aktérov hanebné fiasko: Kamene budú volať... Non prevalebunt.

Ženy, ktoré všade na svete boli predmetom úcty, stali sa objektom násilia československého socialistického režimu, zdôrazňujúceho pritom svoju humánnosť. Ako celkom ináč postupovali v Poľsku, Maďarsku, DDR, Juhoslávii. Za-

čínalo sa to všetko rozhodnutím zlikvidovať cirkev a režim trafil do čierneho, keď sériou „barbarskej noci“ likvidoval najprv mužské a ženské kláštory. S mužmi to šlo pomerne jednoducho. Navliekli im buď páskované uniformy alebo uniformy z vojenskej koristi, a ich nositeľov nahnali do útvarov PTP, kde museli „makat“ podľa Čepičkovho vojenského poriadku A 1.1. Ale čo so ženami, ktoré stáli pri posteliach chorých v nemocniciach, ako učiteľky a profesorky v školách, ako opatrovatelky stariek v penziónoch a v ústavoch duševne chorých? Po zastrášovacích zatknutiach predstavených ženských rehoľ nasledovali nočné prepady a domové prehliadky, nájdenie podloženej protištátnej literatúry (stačili strojopisné modlitby), následné vystaňovanie z kláštorov, pravidelne v noci, vláčenie z miesta na miesto, sústavné sledovanie a odpočúvanie dokonca v svedniciach, súdne procesy (sestry boli odsúdené spolu na 311 rokov a 11 mesiacov), zaraďovanie do práce na štátnych majetkoch s ubytovaním v maštaliach, presuny celých komunít do textilných fabriek v Česku... Vedieť, že sme považované za ľudí druhej triedy, za trpené zlo spoločnosti (ako to povedal Dr. Ondrej Pavlík zo Sekretariátu pre veci cirkevné Ministerstva kultúry SR), ... to nepadne nikomu ľahko (s. 306). A v tejto situácii sa našla sestra uršulínka, ktorá po všetkých zastaveniach krížovej cesty celých 40 rokov vláčila so sebou a ochraňovala v dvoch kufroch archív slovenskej provincie aj s pergamenovými kráľovskými listinami zo začiatku 18. storočia; archív

dopratala do staronového kláštora na Slovensko z posledného miesta pobytu v Česku v roku 1990.² Scény, ktoré sa odohrávali v ženských kláštoroch v rokoch 1950 – 1959, a potom aj v rokoch 1972 – 1975: násilné strhávanie rehoľného rúcha a násilné obliekanie civilných šiat, zatýkanie predstavených (sestry ich bránili holými rukami proti príslušníkom ŠtB), vnucovanie platov, ktoré sestry odmietali s odvodnením, že preto nevstupovali do kláštorov, donucovanie ísť voľf..., to všetko zostáva obžalobou. A nositeľkami násilia boli v kláštoroch zmocnenkyne s neveľmi vysokými IQ. Boli však prípady, že nad situáciou sestier sa rozplakala aj milicionárka a nemohla sa na to dívať (s. 146). Sestre, ktorá umývala a ošetrovala ľudskú ruinu, zničenú drogami a alkoholom, vraví pozorovateľ: Sestra, nerobil by som to ani za milión. Ona odpovedá: Ani ja! Na to treba niečo iné, a na tom socialistický režim zlyhal. Nepochopil, a to sa opakuje od prvého storočia, že násilie dáva zároveň silu vzdorovať (s. 241). A ešte: Ja som s vami! Keby raz niekto vyčísli, čo stála Československo AKCIA R, neveril by, že to bolo možné. A to, ako sa dnes vraví: z našich peňazí, z peňazí daňových poplatníkov. Podobným hazardom je len nákup stovky nadzvukových stíhačiek. Za celých 40 rokov socialistický režim nemohol sestry presvedčiť o svojej úprimnosti a neporadil si s nimi. A chcel len tak málo: aby zamienili rehoľné šaty za civilné. Sestry si bránili svoje rehoľné šaty ako vonkajší prejav identity a charizmy. Nepomáhali žiadne presvedčovacie akcie a sľuby, intrigy a násilie. V re-

¹ Viera a život, 2002, roč. XII, č. 2, s. 178–180. – Možno upozorniť aj na najnovšiu publikáciu: *Svedkyne viery a vernosti.* Trnava 2017, 200.

² Archívna správa Ministerstva vnútra SR udelila zato tejto sestre Križkovu medailu, odovzdal jej ju primátor mesta Trnava.

hoľnom odeve pracovali na štátnych majetkoch, vyhrabávali zemiaky vlastnými rukami, osekávali cukrovú repu, či máčali textil vo fabrikách. Aj tu sa potom plnila smernica: zaraďovať inteligenciu na najubijajúcejšie práce. Počítalo sa s ich likvidáciou a vymretím do roku 2000. Ich vekový priemer dosiahol v roku 1981 69 rokov a stále ich neubúdalo. Našli sa nové devy, ktoré vstupovali do reholí, vykonávali si svoj noviciát tajne a v roku 1989 sa pridávali k starým spolusestrám. Mierny odmäk režimu vo vzťahu k sestrám pozorovať v rokoch 1968 – 1971, keď sa dokonca vracali sestry z Čiech na Slovensko, kupovali si domy a zakladali menšie komunity. V rokoch normalizácie tieto domy režim zhabal, sestry násilím vysťahoval (Trnava, Dudince) a zahnal ich z týchto oáz späť do Čiech, kde nakoniec mali lepšie podmienky ako na Slovensku. Sem posielali aj nový dorast, takže paradoxne slovenské predstavené mali viac členiek v Česku ako na Slovensku. Fiaskom sa skončilo to, čo sa začínalo podvodom a klamstvom... (Viera a život, 2002, roč. XII, č. 2, s. 178–180). V súčasnosti sú v Trnave tieto rehoľné komunity sestier:³

■ **Uršulínky**.....

Názov: Rímska únia Rádu sv. Uršule, Komunita uršulínok v Trnave (uršulínky)

Z histórie: Roku 1535 Angela Merici, „apoštolka nových čias“, založila v Brescii na základe Božieho vnuknutia a vízie Spoločnosť sv. Uršule, spoločenstvo Bohu zasvätených panien vo svete, nie v kláštore. A napriek tomu, že každá žila vo svojej rodine alebo v službe, tvorili jednotu v spojení srdcom a vôľou ako pravé snúbenice Najvyššieho. Bol to odvážny moderný projekt (ženy v tej dobe mali iba dve možnosti: manželstvo alebo kláštor). Až o niekoľko desaťročí neskôr na podnet sv. Karola Boromejského sa uršulínky združili do rehoľných komunít, prijali habit a klauzúru. Do roku 1620 boli už v celej Európe

a k roku 1790 vzniklo okolo 400 kláštorov Rádu sv. Uršule (Ordo Sanctae Ursulae, skratka OSU). V roku 1900 vznikla Rímska únia Rádu sv. Uršule s cieľom zjednotenia spirituality a vzájomnej pomoci. Trnavský kláštor uršulínok sa pridala ešte v tom roku.

Odkedy sú v Trnave: V roku 1724 prišli do Trnavy na pozvanie arcibiskupa Imricha Esterházyho. Ich poslaním bola výchova a vzdelávanie ženskej mládeže. Postupne pribúdali potrebné budovy za štedrej donácie cisárovej Márie Terézie a ďalších donátorov, ktorým záležalo na rozvoji školstva a budúcich generácií. Ešte v roku 1942 na mieste západného krídla starého kláštora postavili modernú budovu gymnázia, ktoré v roku 1950 bolo zoštátnené, tak ako aj ostatné cirkevné školy, sestrám bol odobratý súhlas vyučovať a boli deportované na nútené práce v Čechách alebo umiestnené v sústreďovacích kláštoroch s inými kongregáciami až do pádu totality v novembri 1989. Sestry spravujú aj Kostol sv. Anny. **Poslanie únie:** Snúbenectvo, materstvo, sesterstvo, výchova a evanjelizácia.

Činnosť v Trnave: Spravujú cirkevnú Základnú školu Angely Merici a Gymnázium Angely Merici. Okrem náboženstva učia aj iné predmety a vedú krúžky. V priestoroch školy je aj cirkevná materská škola. Počet sestier v Trnave sa mení, v súčasnosti ich je 10.

Diplomová práca na katedre histórie FF TU: PIFKOVÁ, Zuzana: Uršulínky v Trnave v rokoch 1724 – 1918 (Školiteľ a oponent prof. Jozef Šimončíč), Trnava, 2009, strojopis, 107 s.

Opis habitu: habit tmavomodrej farby, závoj, kríž a snubný prsteň.

■ **Krížové sestry**.....

Názov: Kongregácia Milosrdných sestier Svätého kríža – SCSC – Sororum Caritatis Sanctae Crucis; krížové sestry.

Z histórie: Kongregáciu Milosrdných sestier Svätého kríža založili

páter Theodózius Florentíni OFM Cap (1808 – 1865) a spoluzakladateľka Matka Mária Terézia Schererová (1825 – 1888) v roku 1856 vo Švajčiarsku. Materským domom sa stal Ingenbohl. Na Slovensko prišli vo februári 1865 do Chyzeroviec pri Zlatých Moravciach, aby prevzali službu opatrovania chorých. Postupne začali sestry pracovať v nemocniciach, chudobincoch, v ľudových a materských školách. Dekrétom Svätej Stolice z r. 1927 sa stali samostatnou provinciou so sídlom v Podunajských Biskupiciach.

Poslanie kongregácie: Ako spoločenstvo katolíckej Cirkvi realizuje charitatívne, sociálne a pastoračné služby v duchu zakladateľov, ktorí každú svoju činnosť prispôbili požiadavkám doby. Sú medzinárodnou kongregáciou pápežského práva, ktorá patrí k Regulovanej tretej reholi sv. Františka z Assisi. Generálny dom kongregácie je na mieste jej vzniku v Ingenbohle, vo Švajčiarsku.

Činnosť v Trnave: Sestry pôsobili v Trnave v Okresnej (župnej, krajskej) nemocnici v rokoch 1916 – 1956, zabezpečovali celý zdravotný, ekonomický a zásobovací servis nemocnice v počte cca 90 sestier. Materská škôlka na Tuli-páne: 1929 – 1950. Od 21. augusta 1956 do 28. júna 1958 pôsobili v mestskom chudobinci v Trnave pri Kostole sv. Heleny. Provinciálny dom na Ústianskej ulici na Kopánke: od r. 1969 do 1974. Cirkevná Materská škôlka na Ústianskej 11 od r. 1995 dodnes. Október 1995 – príchod sestier na Ružovú ulicu Od 15. 2. 1996 provinciálny dom a noviciát na Kopánke.

Do trnavskej nemocnice prišla koncom apríla 1955 z väzenia prepustená, utýraná bl. sestra Zdenka Schellingová, aby tu 31. júla 1955 zomrela. Pochovali ju 2. augusta na Starom cintoríne.

Monografia: HAUPTVOGLOVÁ, Mojmíra: Dejiny Slovenskej provincie Milosrdných sestier Svätého kríža. Bratislava LÚČ 2008, str. 334

³ S poďakovaním sestrám predstaveným za poskytnuté informácie, JŠ.

Opis habitu: Rehoľné rúcho šedej farby, závoj čierny, jednoduchý kríž bez korpusu.

■ **Premonštrátky**.....

Názov: Kongregácia sestier premonštrátok; premonštrátky

Z histórie: Po zrušení kontemplatívnych rehoľných komunít za Jozefa II. až roku 1902 obnovil na Svätom Kopečku Kongregáciu sestier strahovský premonštrát Vojtech Frejka. Prvú formáciu dostali sestry v kláštore premonštrátok v Krakove. Neskôr sestry zakladali materské škôlky, detské domovy, domovy mládeže a domov dôchodcov, zriadili aj vlastný exercičný dom na Svätom Kopečku, ktorý sa stal ich duchovným centrom. Menšie komunity sestier slúžili tiež na biskupstvách a v kňazských seminároch. Postupne preberali aj ďalšie úlohy vo výchove mládeže a v sociálnej službe. Pri všetkej tejto práci kládli dôraz na život v modlitbe a život v spoločenstve. Nová Kongregácia sa rýchlo rozrastala a mnohé povolania prichádzali zo Slovenska. V roku 1970 Kongregácia dostala pápežské schválenie. Od roku 2007 sestry pôsobia aj na misii v Rusku, vo Volgograde. V roku 2011 bola zriadená generálna delegatúra vo Wilmingtone, USA – Kalifornia.

V Trnave sestry pôsobili: Od 1924 – 1936 kňazský seminár:

vedenie domácnosti, 1926 – 1950 biskupská rezidencia, vedenie domácnosti, 1936 – 1940 internát saleziánov, 1942 – 1947 vedenie domácnosti na fare, 1939 – 1950 dom na Kapitulskej ulici, ubytovanie študujúceho dorastu, od roku 1947 – 1950 sirotinec. 1982 – 1990 oblasťná komunita v Trnave (súkromný dom), 1992 – 1994 farská služba, katechéza. Od 1994 sestry pôsobia doteraz v dome na Kapitulskej ulici, ktorý im bol po r. 1990 vrátený v zdevastovanom stave, od roku 2001 je tu aj sídlo generálnej predstavenej s jej radou. Sestry pracujú v katechéze a v dome je aj internát pre vysokoškoláčky. V roku 2013 je v Trnave aj sídlo provinciálnej predstavenej a jej rady na Krátkej ulici č. 10.

Poslanie kongregácie: Hlavným poslaním je odpovedať v duchu svätého Norberta a zdravých tradícií rádu na podnety, ktoré stavia dnešná doba a potreby Cirkvi. Činnosť v Trnave: V Trnave je 12 sestier. Z toho 8 sestier je v generálnom dome, rozdávaajú sv. prijímanie, dve sú katechétky, staršie sa modlia za komunitu. Niektoré sestry pracujú na generaláte. V provinciálnom dome sú štyri sestry – predstavená provincie a radkyne. Pôsobia tiež apoštolsky podľa príležitostí, ktoré im ponúka prostredie mladých rodín a podnikateľov.

Vydaná monografia: MIŠÚTH, Viktor: Kongregácia sestier premonštrátok - dejiny. 2017, s.287.

Opis habitu: Sestry nosia na liturgiu biely habit so škapuliarom a s ružencom, na hlave biely závoj. V práci bielu alebo tmavomodrú tuniku a biely závoj.

■ **Mariánky**.....

Názov: Kongregácia Dcéry Božskej Lásky na Slovensku, Filiae Divinae Caritatis (FDC);

Z histórie: Kongregáciu založila Božia služobnica Matka Františka Lechnerová v roku 1868 vo Viedni s cieľom pomáhať chudobným dievčatám a ženám prichádzajúcim do veľkomiest za prácou, a tiež sirotám na základe princípu: „Robiť dobro, rozdávať radosť,

urobiť šťastným a viesť do neba. Odkedy sú v Trnave: Na Slovensku pôsobia od r. 1892 vo Veľkých Levároch. V r. 1924 prišli prvé sestry do Trnavy, aby otvorili dom pre opustené deti, zvlášť siroty. O príchod sestier do Trnavy sa zaslúžil otec biskup Pavol Jantausch. 24. 3. 1925 Kongregácia kúpila dom na Emmerovej ulici 28, dnešná Ulica A. Žarnova 7. V roku 1926 bol tu otvorený Mariánsky ústav, dievčenský sirotinec. Ľudové pomenovanie „mariánky“, bolo odvodené od Mariánskeho ústavu. 9. 6. 1927 vznikla samostatná Slovenská provincia. Dovtedy sestry patrili do Československej provincie. 2. 8. 1928 sa Mariánsky ústav stal sídlom Slovenskej provincie. Pôsobenie a apoštolát sestier bol veľmi bohatý až do 29. 8. 1950, keď boli všetky kláštory na Slovensku totalitným režimom zatvorené a sestry odvezené do sústredovacích kláštorov a neskôr vyvezené do Čiech na ťažké práce v textilných továrňach. Dom mariánok bol zoštatnený a slúžil ako poliklinika. Druhý kláštor Dom sv. Jozefa postavili v r. 1937 na Halenárskej ulici, do roku 1950 tu boli ubytovaní kňazi – profesori z Biskupského gymnázia v Trnave, a tiež úradníčky a študentky. Za komunistického režimu bol dom sídlom Vojenskej správy v Trnave.

Po roku 1994 – návrat sestier do kláštora, obnova činnosti. Je tu sídlo provincie, počiatkovej a permanentnej formácie, sestry vyučujú na štátnych a cirkevnej škole náboženskú výchovu a iné predmety.

Poslanie kongregácie: Zviditeľňovať Božiu lásku vo svete, obetavou a nezištnou službou tým najbiednejším. Predovšetkým starostlivosťou o deti, mládež, zvlášť dievčatá, podporou rodín a ľudí nachádzajúcich sa v núdzi.

Činnosť v Trnave: Dom sv. Jozefa na Halenárskej ulici 8, Trnava: provinciálny a formačný dom, starostlivosť o choré a staršie sestry, pastoračné centrum. V komunite je aktuálne 11 sestier.

Marianum, Ubytovacie zariadenie pre študentky vysokých škôl, Žar-nova 7, Trnava.

V roku 2017 pri príležitosti 90. Vý-ročia založenia Slovenskej provincie so sídlom v Trnave vydali knižnú publikáciu Svedkyne viery a vernosti – svedectvá sestier zo začiatku likvi-dácie kláštorov na Slovensku 29. 8. 1950 a nasledujúceho obdobia. Na príprave a vydaní knihy spolupraco-valo viac sestier.

Opis habitu: Rehoľné rúcho z čiernej látky, vpredu a vzadu s dvoma záhybmi a okolo krku biely golier. Čepiec má biely okraj a čierny závoj.

■ **Notredamky**.....

Názov: Kongregácia školských sestier de Notre Dame; notredamky

Z dejín: Kongregácia školských sestier de Notre Dame bola založená v Čechách pátrom Gabrie-lom Schneidrom v roku 1853 ako samostatná vetva rovnomennej rehoľnej rodiny sv. Petra Fouriera a blahoslavenej Alexie Le Clerc. Už samotný názov poukazuje na jej činnosť, predovšetkým na výchovu a vyučovanie. Prijíma tiež úlohy charitatívne, sociálne a misijné, podľa potrieb Cirkvi, doby a zemí. Snahou Kongregá-cie je vidieť potreby ľudí, najmä mládeže, ich ťažkosti a problémy. Podľa konštitúcií sa sestry majú usilovať pochopiť požiadavky svojej doby, a tak uskutočňovať vo svojom živote heslo svätého Petra Fouriera: Všetkým osožiť, nikomu neškodiť! Tiež sa riadia životným pravidlom blahoslavenej Alexie Le Clerc: Konať čo najviac

dobra. Snažia sa o jednotu a vzá-jomnú lásku. Nasledujú príklad pátra Gabriela Schneidra v pevnej viere a neochvejnej dôvere v Bo-žiu prozreteľnosť. V Kongregácii sa osobitným spôsobom uctieva Panna Mária ako láskyplná Matka nášho Pána a vzor zasvätenia.

Činnosť v Trnave: V Trnave sú od roku 1969 bez prerušenia. Momentál-ne je šesť sestier v komunite. Pracujú na Arcibiskupskom úrade v Trnave. Ani štúdiu, ani monografiu nemajú.

Opis habitu: Nosia čierne dlhé šaty s miernym špicatým výstrihom. Pod výstrihom šiat je biely stojatý golierik. Čierny závoj je pri-

pevnený na bielu vystuženú čelenku s bielym lemom okolo tváre.

■ **Saleziánky**.....

Názov: Inštitút dcér Márie Pomoc-nice, FMA; saleziánky

Z histórie: Vznikli 1872 v Taliansku, zakladateľmi boli sv. Mária Domini-ka Mazzarelová a sv. Ján Bosco.

Odkedy sú v Trnave: Bez preruše-nia 1940 – 1950 verejne. Za totality tajne, opäť verejne od roku 1989.

Poslanie inštitútu: Výchova mlá-deže

Činnosť v Trnave; dve komunity: Krížová 12, komunita formačná: 5 sestier FMA, Olympijská 16, komu-nita starších sestier 6 FMA

Monografie: NOVOSEDLÍKOVÁ, Kamila, PhDr.: Dejiny Inštitútu Dcér Márie Pomocnice na Slovensku, 2005, 250 strán, NOVOSEDLÍKOVÁ, Kamila, PhDr.: Životy slovenských sestier saleziánok, 2015, 350 s.

Opis habitu: Habit a závoj je šedej farby. V minulosti bol čierny (čierny

habit, biely trojuholníkový výstrih na prsiach, čierny závoj, jednoduchý náprsný kríž bez korpusu).

■ **Marilky**.....

Názov: Kongregácia sestier Naj-svätejšieho Mena Ježiš – Con-gregatio Sororum Nominis Jesu – CSNJ, marilky

Z histórie: Kongregácia bola zalo-žená 10. 12. 1887 vo Varšave kapu-cínom otcom Honorátom Kožmi-ňskim, prvou matkou generálnou bola Mária Františka Witkowska. V Trnave pôsobia od r. 1993, v sú-časnosti na Tehelnej ulici.

Poslanie kongregácie: Sestry žijú podľa františkánskej reguly. Hlavným cieľom je heslo „Všetko na väčšiu slávu Boha ukrytého v eucharistii“. Okrem troch františ-kánskych sľubov čistoty, chudoby a poslušnosti majú štvrtý sľub – obetovanie života za slobodu a roz-voj Cirkvi. S tým súvisí modlitba za kňazov, aj za povolania kňazské, rehoľné, misijné. Vo svojom bydlisku sa majú venovať duchovnej pomoci a starostlivosti o kresťanský život dievčat a žien, pomáhať chu-dobným a mnohohodným rodinám.

Činnosť v Trnave: Väčšinu času pôsobenia v Trnave bývali na ad-rese Námestie Sv. Mikuláša 11.

Okrem práci na fare a v kostole sa venovali mládeži – stretnutiam s kňazmi, prednáškam, modlitbám, sv. omšiam, cez prázdniny organi-zovali pre dievčatá „týždeň u ses-tričiek“. Spoločne slávil Silvestra, opekačky.

Pre deti v detskom domove, dievčatá v reedukačnom dome v Trstíne, aj dôchodcov v malo-metrážnych bytoch organizovali programy s duchovnou tematikou. Máriina légia mávala tiež u nich sv. omše a spoločné stretnutia. Štúdiá - monografia o kongregácii v Trnave zatiaľ nevyšla. V Poľsku sú vydané publikácie o činnosti sestier.

Habit nemajú – majú žiť ukryté ako sv. Rodina v Nazarete. Tým sú vystavené nebezpečenstvám okolia a o to viac sa majú starať o du-chovný život. Obliekať sa majú skromne, primerane. ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Začalo sa to Thalmeinerom

Poznámky k histórii objektov zahrnutých do projektu Nádvoría

Pôvodná kaviareň, ktorú Trnavčania poznali ako U Thalmeinera (podľa jej majiteľa), sa nachádzala na dnešnej Hlavnej ulici č. 13. Ale toto miesto bolo známe svojou kaviarňou dávno predtým, ako prišiel najstarší pán Thalmeiner do Trnavy. Pre lepšiu identifikáciu miesta v rôznych časových obdobiach je potrebné vedieť, že adresa domu bola v roku 1890 Nagyszombat 9, v roku 1920 Masarykova 12 a v roku 1934 Masarykova 38.¹

Od konca 19. storočia vlastnila dom niekoľko desaťročí rodina Bogschová: Teodor (Tivadár) Bogsch a manželka Karolína, potom ich syn – advokát Dr. Karol Bogsch s manželkou Eduardou. Trnavčania ho v tom období volali prsto Bogschov dom. Dr. Karol Bogsch bol advokát, vážený mešťan a funkcionár krajinského a mestského zastupiteľstva v Trnave. Jeho pani Eduarda Bogschová, rod. Borovánská, bola dcérou trnavského advokáta Eduarda Borovánskeho a Karolíny, rod. Márciš. Z rodu Márciš pochádza ďalší trnavský advokát František Márciš. Všetci spomínaní advoká-

Hlavná ulica v Trnave okolo roku 1880, zbierkový fond ZSM

ti, Márciš, Borovánský aj Bogsch, pracovali okrem iného aj v komisiách mestského zastupiteľstva. Zaujímavosťou je aj, že krstným otcom Edy Bogschovej, rod. Borovánskej (nar. r. 1886), bol trnavský kaviarnik Juraj Hermann (s kaviarňou oproti ich domu). Karol a Eduarda Bogschovci nemali vlastné deti, ale vychovávali synovca pani

Bogschovej Ladislava Borovánskeho (nar. 1918), ktorý bol synom jej zosnulého brata. Brat spolu s manželkou tragicky zahynuli a ich deti – syna Ladislava a dcéru Eduardu vychovávali najbližší príbuzní. Podľa údajov v daňových

Trnavská Masarykova ulica v tridsiatych rokoch 20. storočia, vpravo letná terasa kaviarne Thalmeiner, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

Reklama na fotografii z ateliéru Fanchette, zbierkový fond ZSM

¹ Adresy domu sú prevzaté z publikácií: Nagyszombati naptár 1890, Adresár mesta Trnavy, 1920 a Adresár mesta Trnavy a okolia, 1934

registroch bola kaviareň v dome už pred Bogschovcami. V roku 1869 ju už prevádzkoval kaviarnik Karol Weezenkirchen, od roku 1885 Matyáš Režucha, ktorý viedol nielen kaviareň, ale aj letnú záhradu. Okrem daňových registrov to dokazuje aj iný zdroj – dobová reklama. V záhrade Režuchovej kaviarne bol v roku 1886 otvorený fotoateliér Fanchette. Aby nový fotoateliér Trnavčania našli, jeho reklama znela: Atelier Fanchette, Tyrnau Länge Gasse 9, im Garten des Café Rezsucha. I keď Fanchette zotrval na tomto mieste iba rok, nový fotoateliér v záhrade Režuchovej kaviarne sa osvedčil a postupne sa v ňom vystriedali fotografi Viliam Wietz (1888 – 1893), Július Balažovič (1893 – 1894) a Ján Vykopal (1894 – 1902). Po odchode Jána Vykopala do Žiliny už fotoateliér na tomto mieste nebol.

Kaviareň však v dome pokračovala aj po Režuchovi, napríklad v roku 1900 ju viedol Celestín Vaculík a po roku 1909 kaviarnik Ignác Herzog. Prvý Thalmeiner, ktorý prišiel do Trnavy, bol František. Jeho prvé pôsobisko bolo v kaviarni na Divadelnej ulici. Po r. 1907 sa v tejto kaviarni vystriedali kaviarnici Max Grünstein (1907 – 1909), Ferenz Thalmeiner (1910), Nándor Nagy (1911), Ignác Mayer (1912), Simon Bock (1913), až napokon po roku 1916 ju prevádzkovali takmer desaťročie Emanuel Diamant s manželkou.

František Thalmeiner pracoval od roku 1911 v kaviarni v Bogschovom dome. V roku 1913 zamestnával troch čašníkov, aj Júliusa Thalmeina, bližšie neurčeného príbuzného, kávovú kuchárku a pokladníčku.² Kaviareň sa volala Café Otthon – v reči Trnavčanov Otonka. Na dobových pohľadniciach okolo r. 1915 – 1918 vidno na Hlavnej ulici pred kaviarňou vonkajšiu terasu so zastrešením, ktorá podľa iných zachovaných pohľadníc a fotografií fungovala aj v polovici 30. rokov 20. storočia. Okolo roku 1920 sa uvádzal v dobovej tlači ako prevádzkovateľ Alexander Thalmeiner,

Kapela Ruda Gajlika v kaviarni Krym, Jozef Filipek – harmonika

Kaviareň Krym na pohľadnici okolo roku 1965, zo zbierky Jozefa Benku

potom bez udania rokov Ferdinand Thalmeiner a v roku 1939 bol nájomcom kaviarne Július Thalmeiner. Názov sa za prvej republiky zmenil na kaviareň Thalmeiner, v štyridsiatych rokoch na kaviareň Európa. Kaviareň bola na dobrom mieste oproti radnici a schádzala sa v nej trnavská smotánka – radní, právnici, lekári, továrnici a podnikatelia, pracovníci bánk,

obchodníci, intelektuáli a pod. Chodievali tam na kávu i na partičku bridžu či šachu. Každý večer od ôsmej do polnoci tam hrávala hudba, obľúbené boli sobotňajšie nočné zábavy.

Za prvej republiky to bol jeden z najlepších podnikov, kde trnavské dixielandové kapely túžili dostať angažmán. V Trnave pôsobila od roku 1935 aj prvá džezová sku-

² Roman Macura: Príbeh kaviarnika Thalmeina sa začal ešte za Rakúska-Uhorska, a nie v Trnave... In: *Novinky z radnice 2013, jún*

pina Jazz Slovenskej ligy. V rokoch 1942 – 1945 hrával na tanečných zábavách, plesoch či kabaretoch v trnavskom divadle prvý trnavský big band pod názvom Tatra Jazz. Najznámejší hudobníci tohto obdobia boli Ľudovít Vaňous, Valter Czuka, Jozef Kopačka st., Vlado a Milan Wölfel, Ladislav Ozábal, Štefan Laták, Ján Lukáč, Gejza Bučko, Ján Jaura, Eugen Nemeš, Dodo Kopačka, Jozef Kopúnek, Jozef Filípek, Ján Lukáč, Ladislav Lang, Štefan Laták, Jozef Heriban a iní. Po roku 1945 sa začalo znárodnovanie súkromných prevádzok. V roku 1949 vznikol podnik Hostiteľský kombinát mesta Trnava ako komunálna správa pohostinských a reštauračných zariadení. Z vedenia podnikov odstránili ich majiteľov a prevádzkovateľov. Ferdinand Thalmeiner prišiel v roku 1948 o kaviareň a časť majetku, s rodinou sa odsťahoval do Bratislavy, kde dožil ako pracovník zberných surovín.³ Na jednom zo zasadnutí mestskej rady v roku 1952 sa dokonca rokovalo o zlikvidovaní kaviarne Európa. Do priestorov navrhovali presťahovanie Výchovacieho strediska ROH, ale návrh mal, našťastie, dosť oponentov, ktorí sa zaslúžili o zachovanie kaviarne a rada sa napokon rozhodla prideliť spomínanému stredisku iné priestory. Rada napokon neodporučila likvidáciu kaviarne Európa, lebo „táto nie je pre nás, ale pre hosťov a cudzincov!“⁴ V roku 1953 vznikol nový podnik Reštaurácie a jedálne (RAJ). A názov kaviarne Európa sa zmenil na Krym. Kaviareň viedli odchovanci pána Thalmeinera a podnik stále čiastočne zachovával „dobré mravy starej školy“. Vedľa vchodu do dvora bol neskôr obchod Polotovary. V strede objektu, vo dvore sa nachádzala kuchyňa a malá prevádzka, kde sa predávali grilované kurčatá. Vzadu stála verandová reštaurácia a letná záhrada s tanečným parketom. V r. 1954 - 1955 hrávala v podniku kapela Jozefa

Záhrada v Kryme okolo roku 1964, propagačný bulletin o Trnave vydal MNV Trnava, R-04-41370

Námestie okolo roku 1900, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

Filípka. V Trnave vtedy pôsobila aj Kapela Doda Kopačku, Adámkovci, Tanečná kapela Ervína Kovalčíka či Big band Ruda Gajlíka. Aj keď kaviareň premenovali na Krym, starí Trnavčania stále chodili k Thalmeinerovi a starý názov zostal živý aj u mladších generácií. Po roku 1989 navrátili dom dedičom Bogschovcov a kaviareň na tomto mieste ukončila v roku 1991 svoje vyše storočné pôsobenie. Symbolický návrat Thalmeinera do Trnavy prišiel v 21. storočí po obnove jedného domu na námestí, kde bola zriadená štýlová kaviareň (2011). Majiteľ pán Trnka sa roz-

Dom s obchodom Karola Bauera za prvej republiky, zdroj: Fotky stará Trnava

³ Peter Horváth: História jedného domu na Hlavnej ulici In: *Novinky z radnice 2012, júl*

⁴ Štátny archív v Trnave, MG Trnava, kniha 129, Zápisnice MNV, uznesenie 61 z 21. 2. 1952, s.51

hodol pre názov Thalmeiner podľa kultového trnavského podniku z minulosti. Po renovácii susedného domu na námestí sa kaviareň rozšírila o ďalšie priestory (2016).

Projekt Nádvorie je výsledkom vopred plánovanej logistiky majiteľov a niekoľkoročnej obnovy ďalších dvoch objektov prístupných zo Štefánikovej ulice a jedného z Pekárskej ulice, ktoré architekti prepojili s už zrekonštruovanými dvoma objektmi s kaviarňou na námestí. Keďže ide o samotné centrum mesta, všetky objekty majú starobylú históriu, z ktorej teraz odhalíme len malú časť – približne od sklonku 19. storočia.

Súčasnú kaviareň Thalmeiner tvoria dva objekty na námestí. Druhý dom od mestskej veže vlastnil začiatkom 20. storočia obchodník Karol Bauer. Narodil sa v Jablonici v rodine horára v roku 1865. Ako mladý chlapec odišiel do Trnavy, kde sa vyučil za obchodníka s miešaným tovarom. Bauer sa tu oženil a s manželkou Augustou mali postupne osem detí. Jeho prvý obchod v dome Dr. Sekeřeša na rohu námestia a Divadelnej ulice zachytávajú takmer všetky staré pohľadnice Trnavy z počiatku 20. storočia. Podnikal v ňom asi od roku 1890. Okolo roku 1909 kúpil

Lekáreň na námestí okolo roku 1945, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

druhý dom vedľa mestskej veže. Prestaval dom aj sedlovú strechu a dal naň výrazný nápis Bauer Károly, neskôr za I. ČSR ho zmenil na Karol Bauer. Koloniál – obchod s miešaným tovarom na námestí fungoval niekoľko desaťročí. Predávali sa v ňom delikatesy, južné ovocie, čaj, rum, koreniny, minerálne vody, ale aj semená, farby, lak na koče, lovecké potreby a pod. Karol Bauer zomrel v roku 1939 a obchod po ňom prevzal syn Štefan, no nápis nezmenil – zostal tam až do znárodnenia. Neskôr boli na jeho mieste známe lahôdky Ryba.

Štefánikova ulica okolo roku 1940, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

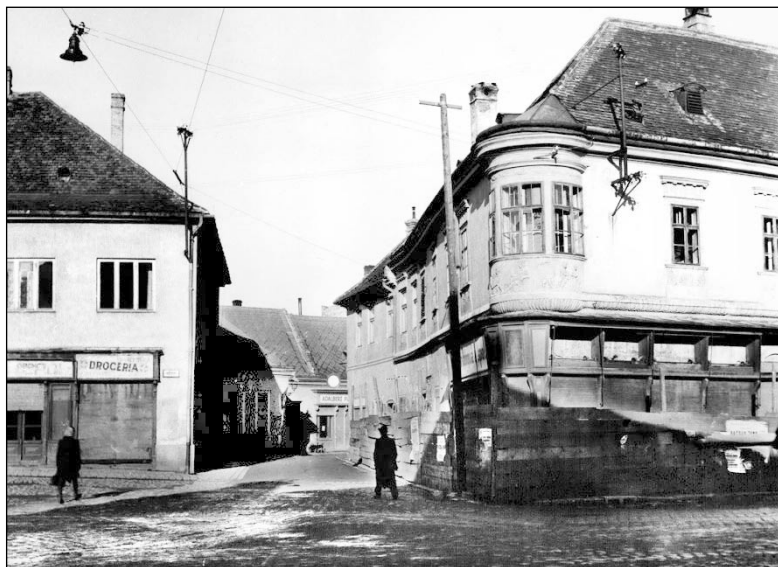

Domy na Štefánikovej ulici okolo roku 1975, dnes domy č. 3 a 4 zapojené do projektu Nádvorie, zdroj: Bohuš Kráľovič

Na trnavskom námestí mala dlhú tradíciu lekáreň. Koncom 19. storočia ju viedol Karol Hafenscher ako Apotheke zum schwarzen Bären. V dome vedľa Bauerovho koloniálu sa po roku 1918 nachádzala Lekáreň „ku Čiernemu medvedu“. Okolo roku 1926 bol lekárnikom Ján Grossler, v roku 1932 Eugen Grossmann a v roku 1934 L. Grossmann.

Na dnešnej Štefánikovej ulici v susedstve mestskej veže existuje škola už vyše sto rokov – najskôr ľudová, potom základná, dnes umelecká. Dom vedľa školy, dnes Štefánikova 3, patril koncom 19.

storočia Diamantovcom – podnikateľom Ferdinandovi a Samuelovi (Diamantova sladovňa, Diamantova tehelňa). Keď sa koncom dvadsiatych rokov 20. storočia prestavovala škola, nadstavili aj tento dom. Našťastie, naši predkovia často nebúrali, ale skôr prestavovali a opravovali, a tak môžeme dnes na fasáde obdivovať odkryté gotické aj renesančné prvky ako pozostatky dávnejších verzií domu. V klenbovej miestnosti na prízemí je zachovaná nádherná štuková výzdoba s dátumom 1640. Za prvej republiky mali na prízemí svoj obchod perníkari a voštinári Mikuláš a Karol Jentschke, kožušník Martin Weiss a garbiar Koloman Weiss, predávali sa tam aj hračky a galantérny tovar. Susedný dom (dnes Štefánikova 4) vlastnilo v druhej polovici 19. storočia mesto Trnava. Keď v Trnave vznikol v roku 1872 Kráľovský okresný súd, mal tu svoje sídlo. Po roku 1904 sa súd presťahoval do novopostavenej účelovej budovy na mieste južných hradieb a niekdajšej Dolnej brány. V dome na Štefánikovej boli neskôr umiestňované postupne viaceré mestské inštitúcie a schádzali sa tam aj mestské spolky, napr. Dobrovoľný hasičský spolok či trnavský spevokol Bradlan. Dom na Pekárskej ulici zahrnutý do projektu Nádvorie je známy súčasným Trnavčanom vďaka svojmu prednáškovému priestoru Berliner. Dnes je na adrese Pekárska 40. Na prelome 19. a 20. storočia to bol dom číslo 195, približne v rokoch 1911 – 1932 Pekárska 8 a v roku 1934 to bola Pekárska 39. Bol to jednoduchý prízemný dom, ktorý obývali trnavské rodiny, dedil sa i predával, menil svojich majiteľov. Až v druhej polovici 20. storočia bol nadstavený o poschodie. Pozrieme sa bližšie na jeho okolie. V staršej histórii boli na mieste pošty domy č. 190, 191, 192, 193, 194. Domy 190 a 191 boli priradené Hornopotočnej ulici a od domu č. 192 sa začínala Pekárska. V dome č. 190 (v istom období objekt 190/191) bola známa kaviareň, ktorú prevádzkoval od roku 1868 kaviarnik Peter Kilius. Jeho dcéra

Hornopotočná ulica od námestia pred búraním domov pre stavbu pošty, v pozadí obchod s nápisom Adalbert Furche

Pekárska ulica okolo roku 1935, zdroj: Bohuš Kráľovič

Hermína ju prevzala v r. 1869, o čosi neskôr sa vydala za Ferdinanda Eckhardta, a ten tu bol kaviarnikom od roku 1875 až cca do r. 1901. Približne od r. 1902 ju prevádzkoval viac rokov Ľudovít Gschwendt. V dome č. 191 fungovala pekáreň Rinschopfovcev. V dobových novinách sa našiel oznam o tom, že Elisa Rinschopfová odstúpila od 1. augusta 1889 rodinnú pekáreň založenú v roku 1845 Fridrichovi Furchemu. Od roku 1909 bol majiteľom trnavský pekár Vojtech Furche.

V rožnom dome č. 192 pracoval okolo r. 1875 trnavský hodinár Adolf Lobmayer. Okolo r. 1888 – 1890 tam viedol svoj obchod so zmiešaným tovarom Samuel Flusmann až dotedy, kým nezískal obchod na južnej strane námestia, kde si zriadil koloniál. Vďaka dvom zachovaným fotografiám z obdobia okolo r. 1935 – 1936 bližšie poznáme ďalšie objekty. Na fotografii vidno kúsok rožného domu (predtým č. 192, v tridsiatych rokoch Pekárska 42) nadstaveného o poschodie a vedľa

prízemný dom s viacerými prevádzkami (v tridsiatych rokoch Pekárska 41). Vidno tam vývesku židovského obuvníka (pravdepodobne Július Kohn), mäsiarstvo a údenárstvo Hermanna Hunvalda a mliekareň Severína Fytoša. Obidva spomínané domy – od rohu s Hornopotočnou boli zbúrané v r. 1949 – 1950 pre stavbu novej pošty. V ďalšom prízemnom objekte prevádzkoval Štefan Belohlávek podnik pod názvom Vináreň Š. Belohlávek, neskôr vináreň Sládek (v tridsiatych rokoch Pekárska 40). V dobovej reklame ponúkal prvotriedne vína, budejovické pivo a likéry. Podnik mal vlastnú kuchyňu a letnú záhradu, kde hrávala hudba. Pred Belohlávkovým hostincom s výveskou so strapcom hrozna bolo stanovisko hromadnej dopravy. Tento dom bol zbúraný neskôr, keď začiatkom šesťdesiatych rokov 20. storočia realizovali prístavbu pošty.

Dom zahrnutý do projektu Nádvorie známy ako Berliner (dnes Pekárska 40) zostal z radu pôvodnej zástavby v tejto časti ulice. V tridsiatych rokoch na dobovej fotografii mal číslo Pekárska 39. Súčasná poschodová budova sa zdá byť oproti pôvodnej prízemnej budove na fotografii o čosi kratšia. Na dobovej fotke z tridsiatych rokov môžeme nad bránou susedného domu, vtedy Pekárska 38, vidieť vývesku s menom K. Kubišta. V Trnavských adresároch z rokov 1926, 1930 a 1934 je medzi dámskymi krajčírkami aj pani Karolína Kubištová (zapisovaná aj ako Kubišta K.), v rokoch 1926 a 1930 to bola adresa Pekárska 10.

Pekárska ulica dostala svoje meno zrejme dávno, keď na nej skutočne pracovali pekári. Koncom 19. storočia tam bol len jeden a v dvadsiatych rokoch dvaja. Za prvej republiky bolo na tejto ulici viac drobných remeselníkov, napríklad čižmárov a obuvníkov (11 v roku 1920, 9 v roku 1926), krajčirov (7 v roku 1920, neskôr 5). Z remeselníkov tam pracovali maliar, stolár, tesár, obchodník s kožami, kľampiar a inštalatér, obchodník s dobytkom. Bol na nej jeden obchod

Pekárska ulica okolo roku 1970, zdroj: Miroslav Franko

Domy z projektu Nádvorie zakreslené na mape z roku 1895

s miešaným tovarom, mäsiarstvo a údenárstvo, Filip Špitzer tam mal okolo r. 1926 kníhtlačiareň, Bedrich Matzner požičovňu filmov, Jakub Winter mal povozníctvo a neskôr dopravný podnik. Za prvej republiky to mohla byť celkom pokojná ulica, keby sme na fotografii nevideli stanovisko hromadnej dopravy. Južná časť Pekárskej ulice bola vtedy asi podobne rušná ako námestie či Štefánikova ulica. Projekt Nádvorie spojil v súčasnosti všetky tri spomínané miesta: druhý

a tretí dom vedľa mestskej veže na námestí, dva domy na juho-východe Štefánikovej ulice a dom na juhozápade Pekárskej ulice. Pri dobre zvolenom programe má výborné predpoklady stať sa centrom kultúrneho diania pre Trnavčanov priamo v srdci mesta. ■

Zdroje:
Štátny archív v Trnave, MG, daňové registre 1860 – 1920
Informácie o Karolovi Bauerovi poskytol Ladislav Vymazal ml.

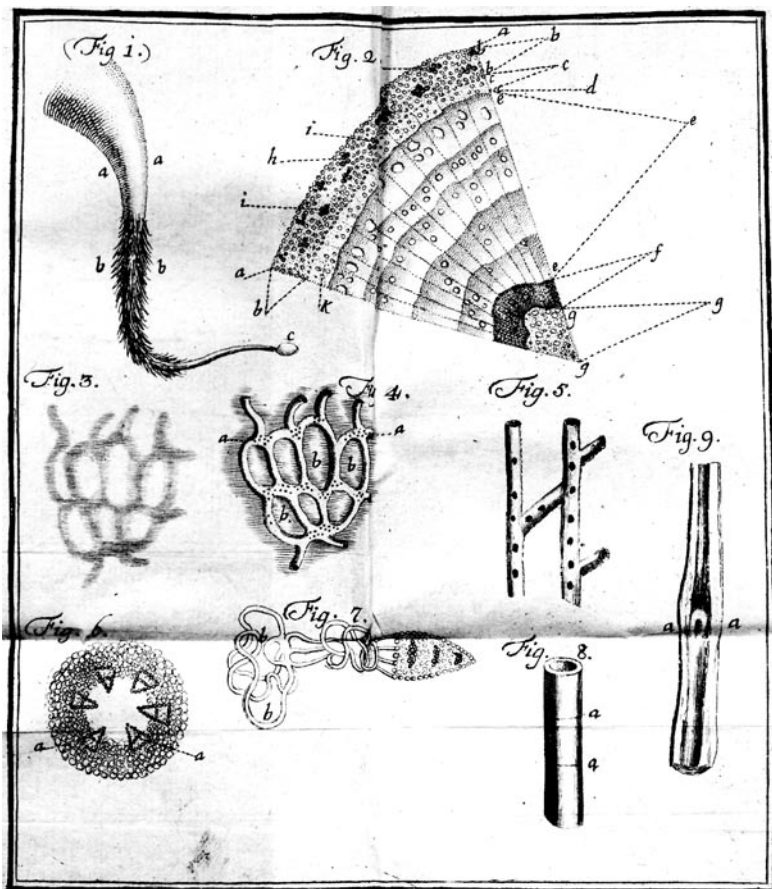
Katarína Karabová, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXXI.

Ľudovít Mitterpacher – prírodovedec s dušou agronóma

S prvými jarnými lúčmi sa odnepamäti spája ľudská snaha zabezpečiť pestovaním plodín obživu nielen sebe, ale aj domácim zvieratám, ktorých chov prinášal ľuďom viaceré benefity. Inak to nie je ani dnes, keď je už poľnohospodárstvo na vysokej úrovni, z veľkej časti zautomatizované a okrem slnečnej energie a prirodzených poveternostných podmienok využíva výsledky výskumu viacerých príbuzných odborov, ako sú biochémia, genetika, botanika a iné. Pokusy o optimalizáciu procesov pestovania úžitkových rastlín tu boli akiste od počiatkov tohto spôsobu obživy a rozmanité osvedčené postupy v tejto oblasti sprievádzajú človeka do súčasnosti. Nebude azda žiadnym prekvapením, že s agronomickými prácami sa stretávame aj v 18. storočí, a to priamo v univerzitnom prostredí.

Prírodovedec a vysokoškolský profesor Ľudovít Mitterpacher pôsobil na Trnavskej univerzite len krátko ako profesor matematiky. Narodil sa 25. augusta 1734 v chorvátskom mestečku Belyje (dnešné Bilje). Gymnázium vyštudoval v Pätkostolí. V roku 1749 vstúpil do Spoločnosti Ježišovej a na univerzite vo Viedni pokračoval v štúdiu teológie a matematiky. Po získaní doktorátu z filozofie začal v roku 1774 na univerzite v Trnave prednášať matematiku. Po presťahovaní univerzity do Budína pôsobil na tamojšej katedre agronómie, kde vyučoval poľnohospodárstvo, zemepis, prírodopis a technológiu. Zomrel v Pešti 24. mája v roku 1814. Mitterpacherova bohatá spisba najlepšie odzrkadľuje jeho za-

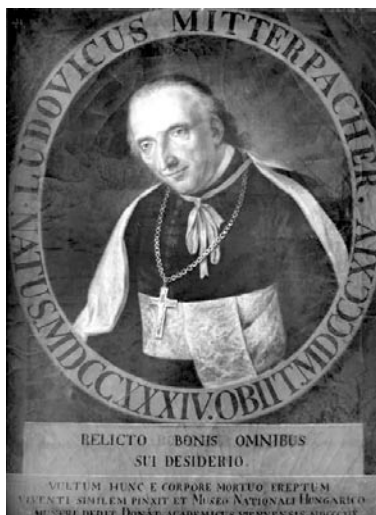
nietenie pre agronómiu. Medzi prevažne po nemecky napísanými dielami majú popredné miesto práve publikácie z oblasti poľnohospodárstva. V roku 1775 mu vyšla práca Poučky z prírodopisu rastlín, poľnohospodárstva a vinohradníctva, o rok neskôr Poučky zo štruktúry lesných bylín, vinohradníctva a záhradníctva, rok na to Úvod do prírodovedeckého výskumu rastlín. Z neskoršieho pôsobenia Mitterpachera mimo Trnavy sú zaujímavé nielen diela týkajúce sa pestovania ľanu či pestovania moruše a hodvábnika, ale aj spis z oblasti včelárstva, kde na chov včiel odporúča tzv. Spitznerov kôš. Mitterpacher bol veľkým propagátorom pestovania

kukurice a z tejto oblasti napísal v roku 1813 rozpravu o výrobe cukru z kukuričných stopiek. O význame Mitterpacherových názorov v oblasti poľnohospodárstva svedčí aj fakt, že viaceré jeho spisy boli preložené do slovenčiny. Informácie z Mitterpacherovej spisby čerпали v minulosti mnohí významní prírodovedci a agronómovia, medzi nimi aj gymnaziálny profesor J. Titus Molnár, fyzik a agronóm J. Pankl, Juraj Fándly, prírodovedec J. K. Grossinger, fyzik G. Kováč-Martiny. Okrem toho sa jeho meno spolu s menom maďarského botanika a zoológa M. Pillera dodnes používa pri označovaní vybraných druhov chrobákov

a motýľov. Obaja totiž v roku 1782 uskutočnili výskumnú cestu po slavonskej provincii Požega, kde identifikovali nové druhy tzv. coleoptera a lepidoptera, a o rok neskôr svoje zistenia publikovali v 147-stranovom diele, ktoré vyšlo v Budíne.

V našom článku si bližšie všimneme Mitterpacherovo dielo *Základy poľnohospodárstva* (*Elementa rei rusticae*), ktoré vyšlo v roku 1777 v Budíne, hoci na titulnom liste sa dozvedáme aj informáciu o tom, že 21. septembra 1777 bola verejná prezentácia diela v Budíne aj v Trnave. Sám autor o svojich pohnútkach k napísaniu takéhoto typu diela hovorí, že sa rozhodol písomne zachytiť základy tejto vznešenej vedy pre potreby mládeže. Publikácia má byť osožná najmä pre tých študentov, ktorí sa na univerzitách venujú prírodnej filozofii, a tým, ktorým dala prezreteľnosť profesorov tohto vznešeného umenia, keďže nie všetci, ktorí hodľajú prísť na kráľovskú univerzitu, budú mať takúto výhodu. Podľa Mitterpachera bola už prekonaná mienka, ktorá sa kedysi verejne schvaľovala, že roľníctvo je špinavá robota a za zamestnanie, ktoré si nevyžaduje dozor žiadneho učiteľa. Jedným z dôvodov, prečo sa všeobecne pristupovalo k poľnohospodárstvu s dešpektom, mohlo byť aj stanovisko niektorých svojráznych učiteľov, ktorí prednášali základy týchto vied. Aj preto náš autor zvolil iný spôsob a samotné predpisy obmedzil vo svojom diele na minimum. O mnohých veciach sa len zmienil, aby mali žiaci aspoň predstavu, čo všetko agronómia zahŕňa.

Dielo *Základy poľnohospodárstva* sa člení na osem kapitol. Prvá z nich sa venuje pôvodu a vonkajším častiam rastlín, druhá naopak vnútornej štruktúre. Tretia kapitola si všíma liečivé výťažky z rastlín. Botanický exkurz týkajúci sa zloženia rastlín

v prvých troch kapitolách je vhodne doplnený poznatkami z pestovania rastlín v zvyšných piatich častiach. Autor venuje štvrtú kapitolu problematike výsadby zo semena a rastu, piatu výžive rastlín, šiesta kapitola sa zaoberá chorobami rastlínstva, siedma úrodnosti. Záverečná ôsma kapitola, ktorá sa okrajovo venuje pôvodu rastlín, ich počtu, veku, charakteristickým vlastnostiam a liečivým účinkom, prináša aj vskutku zaujímavé informácie. Napríklad pri počte Mitterpacher uvádza, že podľa niektorých

Ľudia a udalosti . . .

■ **2. 4. 1993** – V Bratislave umrel literárny historik, editor a prekladateľ JOZEF AMBRUŠ, ktorý dlhé roky žil v Trnave (25. výročie).

■ **5. 4. 1933** – V Trnave sa narodil muzikológ, redaktor a publicista MARIÁN JURÍK, umelecký šéf opery SND a riaditeľ Slovkoncertu v Bratislave (85. výročie).

■ **7. 4. 1613** – V Klobošiciach sa narodil profesor Trnavskej univerzity, jej kancelár a dekan teologickej fakulty FRANTIŠEK TOPOŠ, zostaviteľ a vydavateľ zborníka na poctu prvých bakalárov Trnavskej univerzity (405. výročie).

■ **7. 4. 1818** – V Bratislave umrel trnavský mestský kapitán JOZEF NEUMILLER-UJGY-ÖRGYI, účastník Martinovičovho sprisahania jakobínov v Uhorsku (200. výročie).

■ **9. 4. 1943** – V Trnave sa narodil pamiatkar, pracovník kultúry a publicista ZDENO ŠIMKO, vedúci mládežníckeho klubu Fortuna v Trnave (75. narodeniny).

■ **10. 4. 1488** – Trnavský mešťan a obchodník PAVOL HOLÝ dostal za preukázané zásluhy od kráľa Mateja zemiansky titul a erb (530. výročie).

■ **10. 4. 2008** – V Ivánke pri Dunaji umrel emeritný biskup a pedagóg PETER DUBOVSKÝ, v rokoch 1991 – 1999 predseda Spolku sv. Vojtecha v Trnave, kde je aj pochovaný (10. výročie).

■ **13. 4. 1323** – Trnavu navštívil uhorský kráľ KAROL ROBERT (695. výročie).

botanikov je známych až 18 000 druhov rastlín. Na druhej strane niektorí predpokladajú až 25 000 dosiaľ nepoznaných druhov.

V rámci všetkých kapitol sa stretávame s početnými citáciami. V nich Mitterpacher odkazuje na antických autorov, ako je Plinius starší či Columella, a výrazne sa opiera aj o diela súvekých autorít v oblasti botaniky. Cituje predovšetkým švédskeho entomológa, botanika a zakladateľa taxonómie Carla Linné, ale aj francúzskych prírodovedcov Michela Adansona, Sebastiana Vaillanta, či Henriho Louisa Duhamel du Monceau.

Okrem toho sa Mitterpacher odvoláva na viaceré európske časopisy, akademické ročenky, magazíny a vedecké správy. Kritický aparát je na niektorých miestach taký obsiahly, že zasahuje i viacero strán. Takýto postup autora svedčí o jeho nespornom prehľade v danej oblasti, na druhej strane zostáva verný svojmu predsavzatiu nezaťažovať študentov príliš veľkou záplavou informácií, ale poskytnúť im spôsob, ako si v prípade záujmu podrobnejšie informácie zadovážiť. V závere diela sa nachádza aj zopár nákresov štruktúry jednotlivých častí rastlín. V rokoch 1779 – 1794 vychádza už v Budíne v troch zväzkoch prepracované vydanie Základov poľnohospodárstva (*Elementa rei rusticae*), ktoré je doplnené o kapitoly z agrikultúry, vinohradníctva, chovu dobytka, včelárstva a chovu priadky morušovej.

Je nesporné, že v Mitterpacherovom diele sa spája didaktická stránka so serióznym vedeckým výskumom. Aj nasledujúca ukážka o chorobách rastlín je dôkazom na jednej strane elementárnych znalostí podaných s vedeckou precíznosťou:

„Choroby rastlín vznikajú takmer z tých istých príčin ako choroby živočíchov. Buď ide o nedostatočné vyživovanie alebo uhynutie. Neraz máme dočinenia s príliš-

ným či žiadnym vyparovaním, upchaním priechodov, inokedy je na vine stuhnutie alebo uvoľnenie tkanív, či jednoducho ich pretrhnutie. Jestvuje ďalších sto príčin chorôb tak rastlín, ako aj živočíchov, ktoré sa zvyknú brať do úvahy v oboch oblastiach. Nedostatočné vyživovanie je spôsobované buď suchou pôdou alebo dlhotrvajúcim obdobím bez zrážok, hoci ak správne uvažujeme, vo väčšine prípadov ide o neúrodnosť pôdy. Akokoľvek by bolo sucho, ranná rosa len málokedy nepadne a zvyčajne býva o to výdatnejšia, o čo bol suchší deň. Táto jediná vlaha zavlahaže rastliny aj stromy v Egypte a v iných tropických krajinách, ktoré len málokedy bývajú zavlahažované dažďami. Avšak v takýchto prípadoch je potrebné pôdu správne obrábať a kultivovať, aby vlaha absorbovala ako špongia a udržala ju tak dlho, kým ju rastliny skrze korene dokážu absorbovať.“ ■

Literatúra:

Bibliografia územne slovacikálnych tlačí 18. storočia. Zväzok III. I – M. Eds. Klimeková, A., Augustínová, E., Ondroušková, J. Martin: Slovenská národná knižnica, 2008, s. 374.

Slovenský biografický slovník. M – Q. IV. zväzok. Martin: Matica slovenská, 1990, s. 202.

PAŠTEKA, J. a kol.: Lexikón kňazských osobností Slovenska. Bratislava: Lúč, 2000, s. 947.

Súťažná otázka: Z čoho Mitterpacher v jednom zo svojich diel radil vyrábať cukor?

Správne odpovede zasielajte do 20. apríla 2018 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Ľudia a udalosti

■ **14. 4. 1808** – Na Červenom Kameni sa narodil ovocinár a odborný publicista JÁN NEPOMUK SIEBENFREUD, majiteľ lekárne U zlatého jednorozca a zakladateľ ovocnej záhrady v Trnave, podľa ktorého je pomenovaná odroda slivy (210. výročie).

■ **16. 4. 1948** – V Trnave sa narodil futbalista PETER VALENTOVIČ, hráč Spartaka Trnava, s ktorým získal dva majstrovské tituly (70. výročie).

■ **16. 4. 2008** – V Trnave umrel vysokoškolský pedagóg, dramatik, básnik a odborný publicista MILAN JEDLIČKA, rodák zo Zelenča (10. výročie).

■ **18. 4. 1948** – V Trnave sa narodil pedagóg, šachista a šachový tréner VLADIMÍR HAGARA, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava (70. narodeniny).

■ **20. 4. 1788** – V Trnave sa narodil kardinál a verejný činiteľ JURAJ HAULÍK, ktorý pôsobil v Chorvátsku. Jeho pamiatku v Trnave pripomína ulica a pamätná tabuľa na rodnom dome (230. výročie).

■ **20. 4. 1943** – V Trnave sa narodil stomatológ, karikatúrista, publicista a turista IVAN KOŠICKÝ (75. výročie).

■ **23. 4. 1578** – V Trnave sa narodil dvorný kazateľ palatína Esterháziho, pedagóg, náboženský spisovateľ a kňaz MATEJ HAJNAL (440. výročie).

■ **23. 4. 1863** – V Trnave umrel provinciál františká-

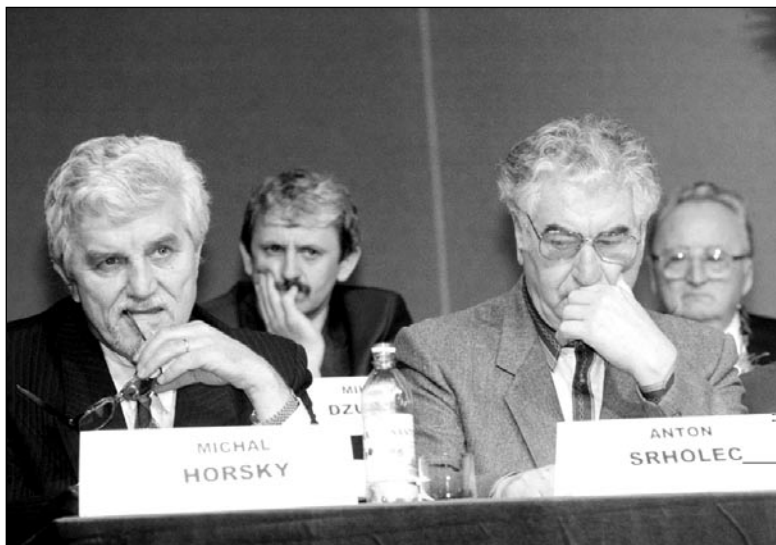
Martin Jurčo, foto: archív

Michal Horský stál pri vzniku trnavskej Katedry politológie

V hektickom čase politických škandálov a vzbury spoločnosti, akú dejiny nezaznamenali od roku 1989, odišiel do histórie politológ, publicista, vysokoškolský pedagóg a politik, spoluzakladateľ hnutia Verejnosť proti násiliu Michal Horský (*1. júl 1943 Trnava †18. marec 2018 Trnava). Bolo to symbolicky v čase, keď sa široká verejnosť obracala k ideálom novembra spred takmer tridsiatich rokov, teda do čias, keď sa aj Michal Horský začal výraznejšie spoločensky angažovať.

Michal Horský študoval v rokoch 1957 – 1961 na Pedagogickej škole pre vzdelanie učiteľov národných škôl v Turčianskych Tepliciach, v rokoch 1961 – 1967 absolvoval odbory filozofia – história na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Na fakulte patrili k skupine študentov, ako boli Martin Bútora, Milan Porubjak či Milan Zemko, ktorí stáli pri vydávaní študentského časopisu Echo, ktorý vychádzal v druhej polovici 60. rokov a jeho vydávanie zastavili v čase normalizácie. Bol to pôvodne študentský časopis budúcich žurnalistov, no nakoniec sa stal platformou odvážnych názorov mladých ľudí rôznych odborov fakulty. Po absolvovaní univerzity pracoval Michal Horský v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti

a ochrany prírody. Spoločenská príležitosť sa mu naskytla počas novembrových udalostí v roku 1989. Zapojil sa do činnosti Verejnosti proti násiliu. Bol členom Koordinačného centra VPN a redakcie občasnika (neskôr denníka) Verejnosť. Od marca 1990 bol vedúcim volebnej kampane VPN a podieľal sa na výsledku hnutia v prvých slobodných voľbách do SNR a Federálneho zhromaždenia v júni 1990. V roku 1992 vznikla Trnavská univerzita a Michal Horský so svojimi kolegami bol pri konštituovaní Katedry politológie na vtedajšej Fakulte humanistiky. Pôsobil tam ako odborný garant a pedagóg až do roku 2006 a neskôr spolupracoval aj s druhou vysokou školou – trnavskou Univer-

Michal Horský (vľavo) v roku 1999 na konferencii November '89 v regiónoch Slovenska a dnešok spolu s Antonom Srholcom.

Ľudia a udalosti . . .

nov, pedagóg, teológ a filozof PANTALEÓN JOZEF GOLESSENY (155. výročie).

■ 24. 4. 1763 – Vo Veľkých Chlievanoch sa narodil národnokultúrny dejateľ, cirkevný hodnostár a profesor seminára v Trnave JURAJ PALKOVIČ, zakladajúci člen Slovenského učeného tovarišstva a jeho mecén, vydavateľ básnických spisov Jána Hollého i Bernolákovho Slovára a autor prvého prekladu biblie do bernolákovčiny (255. výročie).

■ 25. 4. 1733 – V Rakúsku sa narodil prírodovedec a profesor Trnavskej univerzity MATEJ PILLER, autor prvej gymnaziálnej učebnice prírodopisu v Uhorsku a tvorca veľkých prírodovedných zbierok (285. výročie).

■ 25. 4. 1993 – V Trnave slávnostne odhalili pamätnú tabuľu spisovateľovi, literárnemu historikovi, prekladateľovi a ev. kňazovi GUSTÁVOVI VIKTORYMU (25. výročie).

■ 26. 4. 1943 – V Trnave sa narodil básnik, ilustrátor a stredoškolský učiteľ MARIÁN DROBNÝ (75. narodeniny).

■ 30. 4. 1728 – V Košiciach umrel trnavský rodák IMRICH MAROTTI, básnik a gymnaziálny profesor (290. výročie).

■ 30. 4. 1943 – V Trnave sa narodila herečka a pedagogička VIERA HLADKÁ-VÁVROVÁ, ktorá pôsobila v Krajevom divadle v Trnave a neskôr na VŠMU v Bratislave (75. narodeniny).

P.R.

zitou Cyrila a Metoda. Vtedy bolo jeho meno už známe aj verejnosti z komentovania politického diania, politologických analýz situácie počas volebných dní v tlačných médiách a televízii.

„V rokoch 1991 – 92 som pôsobil ako tajomník poslaneckého klubu VPN vo Federálnom zhromaždení ČSFR v Prahe, kde som sa spoznal s Michalom Horským, vtedy poslancom Snemovne národov za VPN a členom ústavnoprávneho výboru,“ hovorí Dionýz Hochel, jeden zo študentov, ktorí sa 16. novembra 1989 zúčastnili vysockoškolského pochodu ulicami Bratislavy, a potom sa podieľali na vyhlásení študentského štrajku na Filozofickej fakulte UK. S Michalom Horským sa im počas celých 90. rokov stretali životné nitky, keď Dionýz Hochel v rokoch 1993 – 98 vyučoval na Katedre politológie Fakulty humanistiky na Trnavskej univerzite. Od roku 1998 pracuje v inštitúciách EÚ, pričom od roku 2012 ako komunikačný tajomník Informačnej kancelárie EP na Slovensku. Takto si na Michala Horského zaspomínal:

„Spoznali sme sa počas jeho pôsobenia poslanca FZ ČSFR v rokoch 1990 – 92. Boli to mimoriadne dôležité roky politickej a ekonomickej transformácie v Československu. Michal Horský pôsobil v Ústavnoprávnom výbore, v ktorom dominovali témy postavenia a vzťahov prezidenta a parlamentu v ústavnom systéme a, prirodzene, otázky usporiadania vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi v spoločnom štáte. Michal Horský sa k tejto téme vracal nielen v politologických analýzách v médiách, ale aj ako organizátor politologickej konferencie O podiele posttotalitných elít na rozdelení Československa, ktorú zorganizoval v roku 1993 na Trnavskej univerzite. Vtedy sa na univerzite stretli esá slovenskej a českej politiky z rokov 1990 – 92,“ hovorí Dionýz Hochel a pripomína aj ťažké obdobie univerzity, ktoré prišlo v čase, keď ešte inštitúcia

riešila technické i personálne otázky a kreovali sa jednotlivé pracoviská. „Michal Horský patril medzi kľúčových zástancov univerzity pred aroganciou moci nastupujúcej vlády Vladimíra Mečiara, ktorá ju chcela zrušiť, hoci bola riadne schválená zákonom vtedajšej SNR v roku 1992. Arogantná vláda sa neštítala ani takých krokov, ako bolo vylamovanie zámku na vchode do univerzity vtedajším ministrom kultúry Dušanom Slobodníkom. Bol to vzdor odvážnych pedagógov, študentov a nevidaná solidarita ďalších univerzít, čo prispelo nakoniec k tomu, že vtedajším vládnym predstaviteľom sa nepodaril ich plán zrušiť riadne parlamentom schválenú univerzitu,“ spomína. O niekoľko rokov nato si zástupcovia spomínanej moci presadili v našom meste vznik podobnej inštitúcie.

Katedra politológie na vtedajšej Fakulte humanistiky na Trnavskej univerzite bola dobrou základňou pre viacero projektov. Ako pripomína Dionýz Hochel, v lete 1993 Michal Horský vycestoval do Veľkej Británie, kde sa mu podarilo prostredníctvom významného filozofa Rogera Scrutona (známeho ako podporovateľa nezávislej českej a slovenskej inteligencie a prednášateľa na nezávislých filozofických seminároch v komunistickom Československu) zorganizovať návštevu britského ministra školstva Johna Patten na Trnavskej univerzite. „Na jeseň 1993 pred zaplneným auditóriom školy britský minister vyhlásil, že vláda Jej Veličenstva podporuje a ctí si akademické slobody. To bola pomyselná bodka na i nad vrátením právnej subjektivity predstaviteľom Trnavskej univerzity v novembri 1993 od vtedajšieho ministra školstva,“ zdôrazňuje Hochel. Pripomeňme, že Michal Horský patril k zakladateľom Katedry politológie na vtedajšej Fakulte humanistiky Trnavskej univerzity. Podarilo sa mu osloviť významné osobnosti doby, nielen politických teoretikov, ale aj významných

právnikov, historikov a ekonómov. „Medzi prednášateľmi boli bývalí disidenti, bývalí, ale aj aktívni politici ako aj mladá generácia politológov. Výsledkom takéhoto na verejnú politiku zameraného prístupu k politológii boli desiatky absolventov Trnavskej univerzity, ktorí dodnes pôsobia na významných pozíciách v médiách, v politických stranách, v súkromnom a treťom sektore, v štátnej správe a v akadémii. Boli to práve študenti politológie, ktorí sa k Michalovi Horskému radi vracali na lavičku pred jeho záhradným domom, aby spolu s ďalšími hosťami vášnivo debatovali o stave demokracie na Slovensku a v Európe,“ hovorí D. Hochel a pripomína, že k M. Horskému sa hlásila i študentská generácia roka 1968, stojaca pri spomínanom časopise Echo, i študentská generácia z novembra 1989. „Medzi jeho hosťami sme často stretávali bývalých, ale aj aktívnych politikov, prichádzajúcich si po ruku či na debatu o politike videnú v súvislostiach. Takto si ho istotne budú pamätať aj diváci televízií, poslucháči rozhlasu a čitatelia novín. Ako analytika, popisujúceho stav našej politickej scény a jej autentických, ale aj bizarných aktérov v širších súvislostiach z dejinného a hlbavého pohľadu.“

Michal Horský je autorom niekoľkých kníh, ktoré pozná aj široká verejnosť. Spomeňme Poďiel posttotalitných elít na vývoji Česko-Slovenska (1993), November '89 v regiónoch Slovenska a dnešok (2000) – zborník z konferencie, ktorú zorganizoval v Trnave pri príležitosti 10. výročia novembrových udalostí v roku 1989, a dodnes je na trhu dostupná kniha Politické hry (2015), ktorá je súhrnným dielom niektorých jeho politologických úvah na aktuálne otázky. Ako politológ bol častým hosťom aj na rôznych verejných podujatiach, naposledy v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika. Posledná rozlúčka s Michalom Horským bola v Trnave na evanjelickom cintoríne. ■

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslvenského múzea

Melantrichova biblia (Biblij Česká) z roku 1549

V historickej knižnici Západoslvenského múzea sa nachádza prvé vydanie českej, tzv. Melantrichovej biblie. Knihu vytlačili Bartoloměj Netolický a Jiří Melantrich z Aventina, podľa ktorého sa táto verzia biblie nazýva. Múzejný exemplár bol zreštaurovaný v roku 2006. Záujemcovia môžu túto bibliu spolu s ďalšími starými tlačami vidieť od 10. apríla v Múzeu knižnej kultúry na novej výstave *Zachránené poklady* – zreštaurované historické tlače z fondov Západoslvenského múzea v Trnave. Autorom výstavy je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík.

Melantrichova biblia (Biblij Česká) z roku 1549. Mapa známeho sveta, ešte bez Ameriky.

Medzi tlačenými bibliami v národných jazykoch bola čeština významná, pretože spolu s francúzštinou a nemčinou bola tretím jazykom, v ktorom vyšla biblia tlačou ešte pred rokom 1501. České preklady biblie do staroslovenčiny a neskôr do češtiny sa vytvárali od stredoveku (Veľká Morava). Až na výnimku, ktorou je Bible kralická (vyšla tlačou 1579 – 1588), boli všetky staročeské preklady biblie vytvorené nie na základe pôvodných textov (hebrejských, aramejských a gréckych), ale na základe latinskej vulgáty (stredovekého latinského prekladu), pretože tá bola oficiálne používaným textom katolíckej cirkvi od doby, kedy prenikla na Západ a prerušila kontakty s gréckym Východom. Originálny názov českej biblie z roku 1549 znie *Biblij Česká*, to jest všecka svatá Písma obojího Starého i Nového zákona. Patrí k najvýznamnejším vydaniám biblie v renesančných Čechách. Jej význam spočíva ako vo vysokom náklade, ktorý mal za následok veľké rozšírenie tejto biblie, tak v jej vysokej umeleckej a typografickej úrovni. Melantrichova biblia patrí k českým utrakvistickým (ka-

lišníckym, resp. husitským) vydaniám, ale Melantrich zohľadňoval aj potreby a požiadavky katolíckej strany aj luteránov. Okrem celej biblie Melantrich trikrát vydal aj samostatný *Nový zákon*. Napriek tomu, že ide o najrozšírenejšiu verziu biblie vo svojej dobe, bola Melantrichova biblia neskôr zatienená bibliou kralickou. Prvé vydanie Melantrichovej biblie bolo dokončené 11. apríla 1549 a vyšlo v tlačiarni umierneného katolíka Bartoloměja Netolického ako spoločný podnik Netolického a Melantricha. Iniciátorom a organizátorom bol humanisticky zameraný utrakvista Melantrich. Netolický poskytol finančné a právne zázemie, pretože Melantrich v tej dobe ako utrakvista nesmel prevádzkovať tlačiareň. Na tlač a výsadný predaj biblií získal Netolický kráľovské privilégium na desať rokov.

Kniha patrila k typografickým vrcholom vtedajšej českej knižnej produkcie. Melantrich s Netolickým si na tlač nechali odliať novú sadzbu písmen a zaobstarali si aj 135 drevorezových ilustrácií. Časť z nich vznikla pôvodne pre nemecké

vydanie Lutherovej biblie, ktorá bola vytlačená vo Wittenbergu v roku 1535. Do Čiech sa drevorezy dostali čoskoro po vytlačení, pretože už v roku 1537 ich použil Pavel Severýn v druhom vydaní svojej biblie. Melantrich ich potom použil aj vo vydaniach z rokov 1556, 1557, 1560 a 1561. Druhá polovica drevorezových štočkov vznikla priamo pre Melantrichovu bibliu. Vydanie obsahuje aj päť celostranových ilustrácií. Okrem samotných grafík bibliu zdobilo aj desať druhov iniciál, bordúr, vinet a ďalších ozdobných grafických prvkov.

Zaujímavosťou je, že jeden v zamate viazaný exemplár so zlatou oriezkou bol venovaný aj cisárovi Maximiliánovi II. Jeho otec Ferdinand I. Habsburský ale s vydaním nebol spokojný a tvrdil, že obsahuje niekoľko stoviek omylov a bludov. O Melantrichovu bibliu bol napriek vysokej cene veľký záujem a priniesol zúčastneným aj slušný zisk, čo dokladá množstvo dotlačí a nových vydaní. Pri prvom vydaní sa predpokladá náklad 1 000 – 2 000 exemplárov. Zaujímavý text o roku a mieste tlače obsahuje kolofón knihy

(posledná strana, dnes by sme povedali tiráž): Letha Panie Tisy-cyho Pietisteho Cztyrżidcátého Dewátého we Cztywrtek przed Kwietnau Nedielj [= 11. apríla 1549] tento Stary y Nowy Zákon napřed ke Cti a k Chvále Boha

Wssemohaúcyho potom wssem wěrným Yazyku a Národu Čes-kého k Spasytedlnému vřvřáníj a prospěchu y k vzděláníj Wytis-stěn gest w Mensšým Měště Prař-ském v Bartholoměje Netholické-ho s znamenitým nákladem téhož

Bartholoměje a Giřijka Melantri-cha Rožďalowského a tak s welikú pracú a ssnažnau bedlivostj gest dokonán. Z toho budiř Pánu Bohu Wssemohúcyému Chvála Čžest a Sláwa y Dijkuow činěníj nynij až na wěky wěkůw AMEN. ■

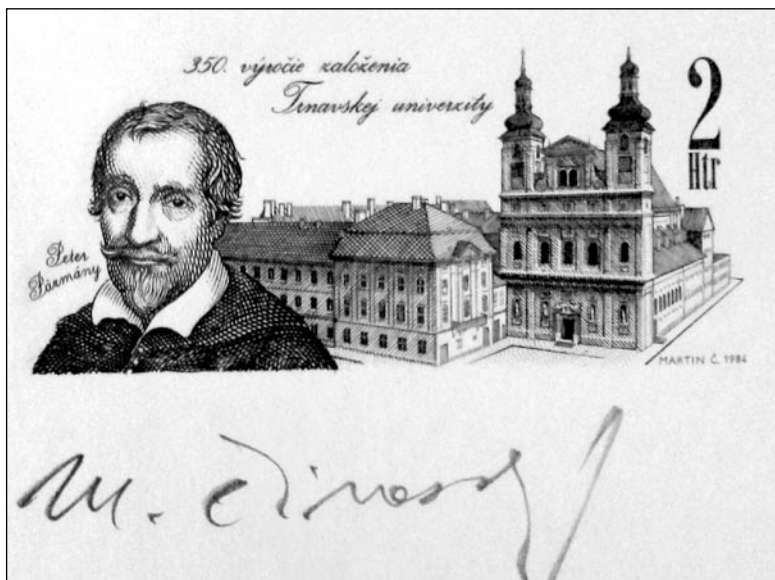
Mgr. Ján Mička

Trnavská univerzita na poštových známkach, pečiatkach a poštovo-filatelistických materiáloch

Že je historická Trnavská univerzita jednou z najvýznamnejších vzdelávacích ustanovizní Uhorska, a tým aj Slovenska, je známe. A že sa na poštové známky spravidla dostávajú významné osobnosti, organizácie, udalosti a ich výročia, je známe tiež. Ako je to s našou Trnavskou univerzitou v spojení s poštovými známkami a inými filatelistickými a poštovými materiálmi?

Musíme začať od jej zakladateľa kardinála Petra Pázmaňa. Ten svoj úmysel založiť univerzitu oznámil 6. 1. 1635, teda na sviatok Troch kráľov. Znáмок s touto tematikou je dostatok vo vydaniach viacerých krajín, nielen slovenských. Máme šťastie, pri zakladateľovi Trnavskej univerzity Maďarsko vydalo v r. 1935 pri príležitosti 300. výročia jej založenia sériu známok s vydareným portrétom kardinála P. Pázmaňa. Podobne to bolo aj v r. 1985 k 350. výročiu založenia univerzity. Bola vydaná síce iba jedna poštová známka, zato však mala kupón s medailou Univerzity Lóránta Ótvösa s uvedením roku 1635, teda rokom vzniku TU ako pokračovateľky tradície prvej úplnej univerzity Uhorska. Zaujímavá bola aj príslušná obálka 1. dňa (FDC) vydaná maďarskou poštou, lebo v jej kresbovej časti bol nezvyčajný pohľad na univerzitné budovy v smere od Invalidskej uličky.

Priamo poštovou známkou možno doložiť aj ďalšie osobnosti v súvislosti so vznikom univerzity alebo jej pôsobením. Napr. pápeža Urbana VIII., od ktorého sa čakal súhlas na zriadenie univerzity, nájdeme na známke Vatikánu. Cisárovnú Máriu Teréziu, ktorá svojím, pre Trnavu nešťastným rozhodnutím v r. 1777, dala univerzitu presťahovať do Budína, zobrazujú viaceré rakúske známky.

Zaujímavý je aj upravený tlačový list Slovenskej pošty, na ktorom sú 4 známky cisárovnjej a navyše, na obálke 1. dňa je k 150. výročiu ňou schváleného poštového práva veľmi pekná veduta Trnavy. Aj samotné presťahovanie univerzity do Budapešti možno dokumentovať slovenskou známkou s portrétom vynálezcu šachového automatu – Turka, Wolfganga von Kempele-na, ktorý pracoval na dvore cisárovnjej a dohliadal na sťahovanie univerzity do Budína. Je trochu paradoxné, že vlni pri 300. výročí narodenia Márie Terézie naša pošta sa nepridala k českej, maďarskej a rakúskej pošte k spoloč-

nému vydaniu jubilejnej známky, napriek tomu, že jej korunovácia sa uskutočnila v Dóme sv. Martina v Bratislave.

Historické budovy univerzity nájdeme zobrazené aj na strojovej poštovej pečiatke z obdobia 1. ČSR, ktorá sa používala k bernolákovským oslavám, ale tiež na obrazovej časti poštového lístka. Podobný lístok vydala Slovenská pošta k 375. výročiu univerzity. Bohužiaľ, trnavskí organizátori osláv nepodali návrh na vydanie príležitostnej poštovej pečiatky, ako to bolo napr. pri konferencii k 360. výročiu, keď bol portrét Petra Pázmaňa spracovaný podľa vý-

tvorného návrhu majstra Wiliama Schiffera podľa busty, ktorá je vo vestibule univerzity. Vtedy sa Peter Pázmaň prvý raz dostal do slovenskej príležitostnej poštovej pečiatky, lebo slovenské príležitostné pečiatky k 300. a 350. výročiu TU boli iba textové.

Vo februári 1985 bola vydaná dvojkorunová československá známka s textom 1635 Univerzita v Trnave s čiastočnou vedutou Trnavy, pritom ale nebolo na nej vidno žiaden z prvkov univerzity ani Katedrála sv. Jána Krstiteľa. Kresba FDC však zobrazovala priečelie univerzitnej budovy, ale na obálke bola mylne označovaná za budovu lekárskej fakulty, ktorá je naproti. To, že bola založená Burza sv. Vojtecha, môžeme ilustrovať československými, slovenskými alebo poľskými známkami tohto svätca aj slovenskou známkou k výročiu Spolku sv. Vojtecha. Seminár sv. Štefana môžeme dokladať maďarskými známkami s obrazom svätca alebo jeho korunou, ktorá je pre našich južných susedov mimoriadne významným symbolom. Neblahé časy vojen a povstanií Rákocziho a Tökölyho, ktoré spôsobili prerušenie činnosti univerzity, tiež možno doložiť maďarskými známkami alebo niektorými príležitostnými poštovými pečiatkami. Okrem toho táto koruna sa nachádzala istý čas aj v Trnave v dome, kde žil náš národný umelec, hudobný skladateľ Mikuláš Schneider Trnavský, takže to je ďalšia tematická súvislosť, zobrazená známkou. Aj slovenská príležitostná známka Poľná pošta, ktorá mala inauguráciu v Hrnčiarovciach 28. 11. 2007, súvisela s uvedenými povstaniami, najmä Vianočnou bitkou pri Hrnčiarovciach v roku, keď sa používala príležitostná poštová pečiatka a preprava zásielok jazdom na koni k pamätníku bitky pri ceste na Bratislavu. Možno pokladať za zaujímavú súvislosť, že jeden z trojice Košických mučeníkov, ktorých ostatky sú uložené v Trnave (v Kostole sv. Anny na Hviezdoslavovej ul. a v

Kostole sv. Trojice – jezuitskom – na Štefánikovej ul.), sv. Marek Križin bol pred jestvovaním Trnavskej univerzity riaditeľom Kapitulnej školy a do Trnavy ho povolal P. Pázmaň. Ďalšia súvislosť je v tom, že kardinál dal ostatky Košických mučeníkov v r. 1635, teda práve v roku vzniku univerzity, previezť do Trnavy. Aj na to existujú príležitostné poštové pečiatky, ktoré dokumentovali túto udalosť a používali sa počas návštevy Jána Pavla II. na Slovensku, konkrétne aj v Trnave. Marek Križin bol zobrazený na vydanej známke v Chorvátsku. Vieme, že tlačiareň univerzity vydávala nielen knihy, ale aj grafické listy, medirytiny a medzi autorov týchto prác popri niektorých Holanďanoch, českom rytcovi Hollarovi bol aj arcibiskup Selepčeni. Hollarove diela možno nájsť zobrazené na československej poštovej známke a arcibiskupa Selepčeniho v poštovej pečiatke, používanej v jeho rodisku Slepčanoch.

Pri svojej ceste do Blatného Potoka sa mal v Trnave zastaviť učiteľ národov Ján Amos Komenský. A v apríli 1650 bol 3 dni v Trnave u kalvínskeho kňaza Canisaessa (je

na nemeckej známke). Jeho pobyt v Trnave si len ťažko možno predstaviť bez návštevy univerzity. A poštových známok s portrétom tohto kňaza, humanistu a pedagóga je viac.

Bývalé Československo vydalo celinovú obálku s portrétom Mateja Bela, ktorý vo svojich Notíciách písal aj o Trnavskej univerzite. Na zaujímavej poštovej známke z r. 1970 zasa vidíme astronóma Maximiliána Hella v laponskom kroji, keďže na severe Európy sledoval prechod Venuše cez slnečný disk, a tým môžeme ilustrovať ďalšiu osobnosť Trnavskej univerzity, ktorá založila na jej pôde astronomické observatórium. Možno k tomu doložiť aj príležitostnú poštovú pečiatku. Rovnako môžeme spomenúť aj pôsobenie zakladateľa modernej historiografie Samuela Timona S. J. na univerzite v Trnave, ktorého súpisy študentov sú dodnes zdrojom cenných poznatkov, lebo v Trenčianskej Turnej sa v máji r. 1996 používala obdobná poštová pečiatka. Na rakúskej známke zasa nájdeme lekára V. Swietenu, ktorý reformoval lekársku fakultu Viedenskej univerzity, čo malo byť podľa nariadenia Má-

rie Terézie príkladom aj pre Trnavu a jej univerzitu.

Zaujímavá je i takáto súvislosť: prvým profesorom a zakladateľom Baníckej akadémie v Banskej Štiavnici r. 1763 bol botanik Mikuláš Jacquin, ktorému prírastky do zbierok zasielal aj Jozef Winterl, prvý profesor chemicko-botanickej katedry lekárskej fakulty TU.

Oboch nájdeme na poštových známkach: prvý je na rakúskej, druhý na maďarskej známke. A ešte niekoľko poznámok: keď bol jubilejný rok 375. výročia vzniku univerzity, Slovenská pošta ho pripomenula vydaním poštového (ľudovo povedané korešpondenčného) lístka so zobrazením historických budov katedrály a budov univerzity. Aj vytlačená známka na poštovom lístku je zaujímavá, je to gotická pečať mesta Trnava. (Škoda, že práve trnavská pošta ich veľmi nepredávala ani nepoužívala). Príležitostná pečiatka, tak ako to bolo naposledy v rokoch 300., 350. a 360. výročia vzniku univerzity, tentoraz v jubilejnom roku chýbala. Škoda, že organizátori jubilejných osláv na to pozabudli a aj vydanie poštového lístka s motívom TU bolo z iniciatívy pošty, konkrétne vedúceho odboru POFIS Mgr. Martina Vanču, PhD., za čo mu patrí poďakovanie. (A hádam by stálo za úvahu vydať teraz príležitostnú poštovú pečiatku k 25. výročiu obnovenia činnosti Trnavskej univerzity.)

A čo budúcnosť? V zobrazovaní motívov s témou Trnavská univerzita by sme mali pokračovať, podobne ako s historiografiou univerzity. Na poštové známky by sa pri vhodných okrúhlych výročiach mohli dostať niektoré osobnosti zo slávnych mien, napr. prvý rektor J. Dobronoky, František Weiss, Andrej Jaslinský, Martin Palkovič či Martin Svätójánsky i ďalší, ktorí by si to právom zaslúžili. Samozrejme, na prvom mieste zakladateľ univerzity kardinál Peter Pázmaň. Takisto by stálo za úvahu zhotovenie príležitostných poštových pečiatok pri jubileách

otvárania jednotlivých fakúlt alebo pri niektorých významných počinoch v dejinách univerzity, ako bolo napr. v univerzitnej tlačiarňi vydanie niektorých slovníkov alebo spevníka Cantus catolici. Niektoré okrúhle výročia sa už premeškali. Ale budúcnosť predsa pokračuje, je pred nami a iba tá spolu s našou snahou dokáže aspoň niektoré zámery uskutočniť. Možno hľadať aj iné historické súvislosti, napr. ak pošta juhomoravského mesta Brno používala pred časom poštovú pečiatku s textom: *Když Brno obléhali Švédové...*, vo vojne to malo priame dôsledky

napr. na to, že poklesol počet študentov na Olomouckej univerzite, čo sa prejavilo ich následným prijatím v relatívne blízkej Trnave... To sa dá tiež filatelisticky a poštovo doložiť, lebo je viac poštových známok aj poštový lístok k výročiu Univerzity Olomouc aj miest Brna, Olomouca a Trnavy. Teda nemali by sme byť nevšímaví k vlastnej histórii... Obrazovú dokumentáciu k príspevku nájde čitateľ v katalógoch známok Michel, POFIS alebo v knihe trnavského publicistu MVDr. J. Molnára, CSc. a Mgr. Milana Šnircu *História Trnavy na poštových dokumentoch*. ■

(red)

Osem zastavení Trnavskej hudobnej jari

Jubilejný 50. ročník Medzinárodný festival klasickej hudby Trnavská hudobná jar ponúka milovníkom hudby osem výnimočných zážitkov. Diela slávnych skladateľov v interpretácii hudobníkov zvučných mien zaznejú v najkrajších sakrálnych a koncertných priestoroch nášho mesta – Bazilike sv. Mikuláša, Kostole sv. Jakuba, Evanjelickom kostole, koncertnej sále Marianum a Zrkadlová sále Divadla Jána Palárika.

„Snažím sa využívať všetky koncertné aj sakrálné priestory v Trnave. Samozrejme, že ich výber nie je náhodný, ale zodpovedá obsadeniu a repertoáru jednotlivých koncertov,“ hovorí organizátor Trnavskej hudobnej jari a Trnavských organových dní Stanislav Šurin a dodáva: „Výzvou pre mňa je aspoň priblížiť sa obdobiu, keď profesor Ján Schultz so stovkami svojich študentov zanietených pre klasickej hudbu naplnil koncertné sály v Trnave.“

Po otváracom koncerte, ktorý sa uskutočnil 28. marca (kompletný program festivalu sme zverejnili v marcovom vydaní), sa na samostatných koncertoch predstavia tri významné zborové telesá: Zbor Katedrály sv. Petra v Exeteri, Zbor Katedrály Panny Márie v Edinburgu a Bachchor Köthen. Klavírny reci-

tál v nedeľu 29. apríla bude patriť svetoznámemu Eugenovi Indjičovi z Paríža v unikátnej historickej sále Marianum. Na historických organoch Baziliky sv. Mikuláša zahrá 38. Mája taliansky virtuóz Giulio Mercati. Duchovná hudba dvoch trnavských spolužiakov je titul koncertu, na ktorom si pripomenieme 60. výročie úmrtia M. Schneidera Trnavského. Pod vedením vynikajúceho maďarského dirigenta a zbormajstra Tamása Bubna si publikum 10. júna vypočuje Missu brevis Zoltána Kodályho s Martinom Bakom za organom a Missu Ssimi Cordis Jesu Schneidera Trnavského v podaní sólistov, Miešaného speváckeho zboru Tirnavia a Trnavského komorného orchestra. Stará hudba zaznie v podaní Lujzy Markovej (čembalo) a Delphine Leroy (baroková flauta)

na záverečnom koncerte 15. júna v Evanjelickom kostole.

Trnavská hudobná jar je najstarší a najvýznamnejší festival klasickej hudby v Trnave. Vznikol v roku 1968, v čase politického odmäku v bývalom Československu. Odvtedy sa na festivale predstavilo množstvo významných hudobných telies – Slovenská filharmónia, Belehradská filharmónia, Komorný orchester B. Warchala, Musica aeterna, Solamente naturali, The Cathedral Choir Sheffied atď. a sólistov ako Svjatoslav Richter, David Oistrach a mnohí ďalší. Od roku 2012 festival organizuje Mesto Trnava v spolupráci s Bachovou spoločnosťou na Slovensku.

Festival finančne podporili Fond pre podporu umenia a Trnavský samosprávny kraj. ■

(red)

Pešiu zónu bude opäť zdobiť nápis #TRNAVA

Aj vám prirástol k srdcu deväť metrový nápis #TRNAVA, ktorý zdobil pešiu zónu počas minulého a predminulého roka? Nebuďte smutní, meno nášho mesta sa na trnavské korzo vráti. Mladí umelci ho opäť pomalujú priamo na Hlavnej ulici v sobotu 28. apríla medzi 10. a 18. hodinou. Nebude chýbať hudba, pohodlné sedenie a osviežujúce občerstvenie pre všetkých, ktorí sa prídu pozrieť, ako sa preglejková konštrukcia mení na umelecké dielo.

Trnavská pešia zóna teda bude mať aj tento rok dominantu, ktorá bude určite na väčšine fotografií z Trnavy. Po všetkých našich významných kultúrnych pamiatkach môže byť práve tento nápis obľúbenou zastávkou na prechádzke Trnavou. Každý zo siedmich znakov znova dostane vlastnú kreatívnu podobu, o ktorú sa postarajú výtvarníčky Simona Čechová, Naďa Salbotová Fecaninová, Zuzana Branišová, pedagogičky Súkromnej základnej umeleckej školy Pablo Tatiana Vrtochová alias Da linka, Klaudia Šimuničová, Eva Šrubařová a žiačky SZUŠ Pablo Olívia Dlasková a Lujza Čambálová.

Nápis #TRNAVA je tzv. hashtag, teda kľúčové slovo označené mriežkou, ktoré sa používa predovšetkým na sociálnych sieťach. Uľahčuje vyhľadávanie príspevkov s podobným obsahom, prepája ich a charakterizuje. Hlavnou myšlienkou trnavského hashtagu je vytváranie pocitu spolupatričnosti a príslušnosti k svojmu mestu. Sme rozdielni, ale spája nás mesto, v ktorom žijeme. Tento nápad čerpá inšpiráciu zo zahraničia a snaží sa vizuálne pútavou formou hovoriť o tom, že hrdosť na to, odkiaľ pochádzame, môže byť súčasťou našej identity. Príďte sa pozrieť, čo trnavské výtvarníčky vytvoria priamo na ulici

pred vašimi očami. Po dokončení ostane nápis na svojom mieste až do jesene. V prostredí pešej zóny s mestskou vežou v pozadí bude zaujímavou kulisou na fotografie a selfies okoloidúcich. Ak sa vám výsledok ich práce bude páčiť, spravte si s ním fotku a zdieľajte ju na sociálnych sieťach. A nezabudnite na hashtag #TRNAVA. Minuloročné diela nebudú premaľované. Na pôvodné písmená sa prilepí nová doska kopírujúca písmeno. Obrazy, ktoré minulý rok zdobili pešiu zónu, budú skrášľovať interiéry kancelárií, bytov, či iných priestorov a, samozrejme, tešiť svojich nových majiteľov. ■

Martin Jurčo, foto autor a archív JŠ

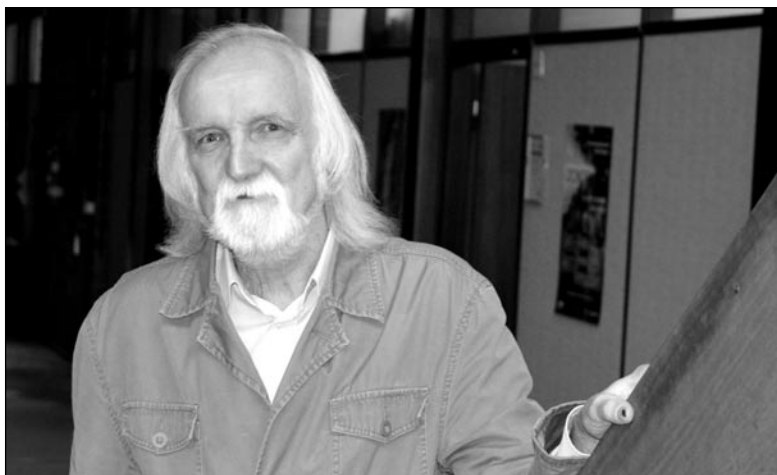
Prechádzka mestom v čase i priestore

Často ho vidáme na kľúčových kultúrnych podujatiach aj s neodmysliteľným fotoaparátom na krku, za vrchstolom či v publiku pri prezentáciách kníh trnavských autorov, z ktorých mnohé sám vydal alebo graficky a technicky pripravil do tlače. Jeden z najnovších nositeľov ocenenia Mesta Trnavy, fotograf, vydavateľ a publicista Jozef Šelestiaak (nar. 9. júna 1947 v Trnave) síce býva v Bratislave, ale telom i dušou (ako sám hovorí) je Trnavčan. Bytostne je prepojený s našim mestom. Stačí sa pozrieť na stovky jeho fotografií alebo tituly kníh, publikácií i propagačných materiálov súvisiacich s Trnavou, pri zrode ktorých stál.

Jozef Šelestiaak je človekom viacerých povolaní, no od detstva je fotografom. Prvé fotografie mu publikovali ako štrnásťročnému žiakovi vo vtedajších novinách pre deti. Samostatnú výstavu fotografií mal v Trnave už v roku 1972, potom nasledovali samostatné výstavy v Bulharsku (1974), v Západoslovenskom múzeu (1997) i Divadle Jána Palárika (2003). Jeho fotografie boli súčasťou súťažných výstav v Bratislave, Prahe, Olomouci, Martine a inde, na ktorých získal viacero ocenení. Popri fotografiách začal publikovať aj rôzne články, reportáže, eseje, no i satirickú poéziu nielen v regionálnej tlači, ale aj v celoslovenských médiách. S Petrom Radványim vytvoril a vydal encyklopédiu Ľudia a udalostí v histórii Trnavy, ktorej bola udelená Cena J. M. Hurbana (s textami tejto knihy sa môžeme pravidelne každý mesiac stretávať aj na stránkach Noviniek z radnice). Azda najväčší úspech zožala jeho autorská, dávno vypredaná kniha Premeny Trnavy vo fotografii.

■ **V akom prostredí ste vyrastali a ako si pamätáte na svoje mládežnícke roky?**

- Narodil som sa po vojne na Štúrovej ulici, teda na Špiglsáli. Temné

50. roky som ako malé dieťa ešte nevnímal a ani sa ma nedotýkali. Mama bola učiteľka, otec štátny zamestnanec a bez problémov sme v nedeľu i na sviatky chodili do kostola, ja s mladšími bratmi dokonca miništrovať františkánom. Tie roky sa jednoducho nedajú hádzat' do jedného vreca s predchádzajúcim obdobím. Na novej základnej škole na Bottovej ulici mi prezretelnosť za triedneho učiteľa vybrala Stanislava Jindru. Ten ako sudička určil celý môj ďalší profesijný osud. Na škole založil fotochrúžok, vybudoval tmavú komoru a učil nás fotografovať. Moje mladé letá značne ovplyvnil aj môj vtedajší spolužiak, dodnes nerozlučný priateľ Pavel Pollák. Mali sme 14 rokov, o internete nebolo ani chýru ani slychu, a on už vtedy zistil a učil ma, ako sa dá vyrobiť vlastný fotopapier, rádio kryštálka, výbušná látka, hračka ponorka, ktorá sa dokázala ponárať i vynárať vo veľkom sude s vodou. Vedel zohnať aj ortoparafenyléndiamínsulfát na farebnú vývojku alebo všetky diely Winnetoua od Karola Maya, vtedy v obchodoch nedostupnej knihy.

■ **Teda vaše prvé fotografie začali zrejme vznikať v čase existencie vášho fotochrúžku, a to v 8. triede na základnej škole.** Môj učiteľ Jindra, tento zlatý človek, matematikár, nás priučal nielen

záhadám chemického zloženia vývojok a ustaľovačov, fyzikálnym vlastnostiam optiky, anastigmatizmu, ale aj zákonitostiam harmónie, pravidlám kompozície výtvarných diel, ba dokonca i tajomstvu zlatého rezu, ktorý používal aj Leonardo da Vinci. Učil nás, deti, zlatý rez vypočítať a vedel ho aj narysovať na tabuľu. Vybavil zakúpenie niekoľkých kvalitných školských fotoaparátov, Flexaretov, o ktorých sme my, žiaci, dovtedy iba snívali. Mohli sme si ich zapožičiavať aj na niekoľko dní, „labzovať“ s nimi po meste a zvečňovať, čo sa nám zachcelo.

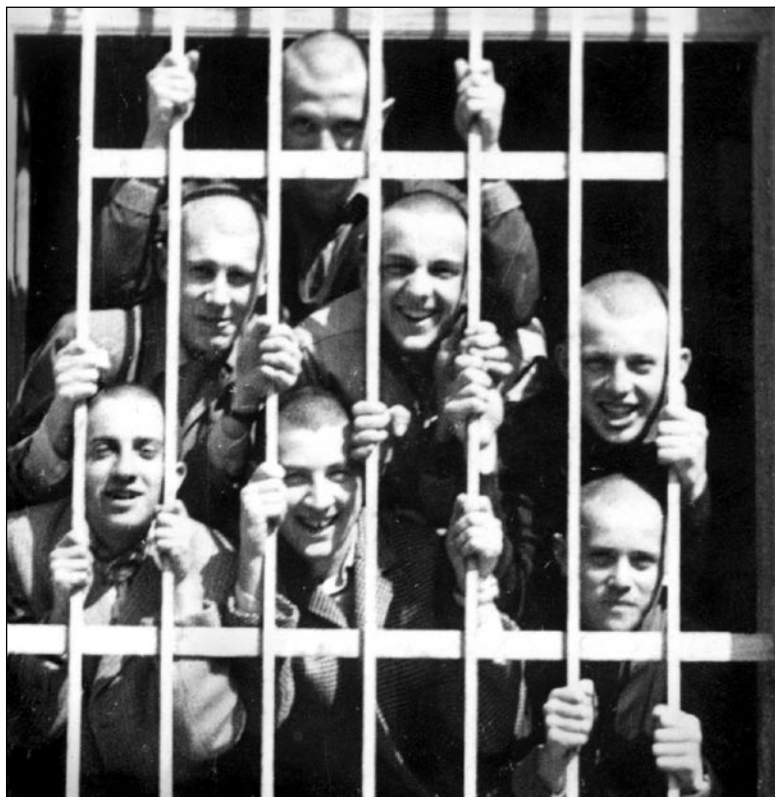
■ **Fotografovali ste všetko živelné, čo sa vám páčilo, alebo ste mali aj nejaký systém v zachytávaní rôznych častí mesta? Pripomeňme, že to nebolo ako dnes s digitálnymi fotoaparátmi. Bolo treba myslieť aj na spotrebu filmu.**

- Fotoaparát bol pre mňa nielen zázrakom techniky. Fascinovalo ma vyvolávanie fotiek, magické zjavovanie sa obrazu vo vývojke v tmavej komore, no lákalo ma aj hľadanie niečoho pekného, hodnotného, čo by stálo za zvečnenie. Fotografovanie mi už vtedy dodávalo slastný pocit slobody. Keď na mňa prichádzal splín, dajaká ťažoba, zobral som si fotoaparát, chodil som po meste, do prírody, Kamenného mlyna, do polí, všade tam, kde sa dala objavovať nejaká

krása. Dotváral som si ju v hľadáčkiku, zachytával ju, zobrazoval na fotopapieri, a to ma naplňalo, vytváralo vo mne dobrý pocit. Limitovaný som bol iba počtom filmov vo fotobrašni. Našťastie ma v tejto mojej záľube podporovala škola i rodičia. Prilepšoval som si i sám tak, že som každú nedelu skoro ráno roznášal po Trnave noviny. Žiadny systém pri vyberaní predlôh, modelov či modeliek som nemal. Fotil som do radu všetko, čo mojím očiam i duši zalahodilo.

■ Zrejme vtedy niekedy vznikali aj prvé fotografie do knihy Premeny Trnavy vo fotografii, ktorú ste vydali o niekoľko desiatok rokov neskôr, až v roku 2005. Kedy vznikla myšlienka zozbierať, zmapovať a chronologicky usporiadať staré fotografie Trnavy a porovnať ich v jednej knihe s novými, nafotografovanými po roku 2000?

- Keď som chodil po meste ako žiak základnej školy s fotoaparátom na krku, nelákalo ma fotografovať už „stokrát“ nafotené a na pohľadniciach zobrazené najznámejšie historické pamiatky mesta ako mestskú vežu, kostoly, či univerzitné budovy. Najviac ma priťahovali staré, už napoly schátralé, no pritom romantické staré zákutia a zátišia alebo staré domčeky a objekty na periférii. Bol som vtedy ešte príliš mladý, neuviedomoval som si význam archívniectva a ochrany pamiatkových predmetov a dokumentov, a tak sa mnohé tie fotografie potratili. O desaťročie neskôr, keď som už pracoval na mestskom dome osvetly ako metodik pre fotografiu a film, a mal na starosti aj fotodokumentáciu nielen podujatí, ale aj novej výstavby, napadlo mi pohľadať a dať dokopy všetky moje zachované fotky starej Trnavy, doplniť ich o nové, nafotené z tých istých pohľadov ako tie staré, aby sa aj mladí ľudia v starom, často na nepoznanie zmenenom meste mohli orientovať. Z kolekcie týchto obrázkov vznikla v roku 1972 výstava s názvom Trnava včera a dnes. Po troch desaťročiach sa stali aj z tých nových fotografie staré, mo-

Z protestu na SVŠ v Trnave za vlasy Petra Radványiho. V strednom rade prvý zľava Peter Peter Radványi, druhý zľava Jozef Šelestiak, pod nimi Ernest Šťastný.

hol som k nim dofotografovať ešte novšie. Keď som si po roku 1989 mohol založiť vlastné vydavateľstvo, zrodila sa v ňom kniha Premeny Trnavy vo fotografii. Mojm cieľom bolo ukázať v nej hlavne mladým Trnavčanom dnes už zaniknutú tvár mesta. Tá kniha má dnes už 13 rokov a je dávno rozpredaná.

■ Aká bola vaša perspektíva a predstavy po absolvovaní základnej školy?

- Chcel som ísť spolu s mojím spolužiakom a priateľom Pavlom na chemickú priemyslovku. Tá však nebola v Trnave a o mojej perspektíve v detstve rozhodovali rodičia. Keď sa otec rozhodol, že pôjdem na SVŠ-ku (dnes gymnázium), tak basta-fidli. Už nebolo o čom diskutovať.

■ V štúdiu ste pokračovali na Strednej všeobecnovzdelávacej škole. Ako sa zmenil váš život týmto prechodom? Nenarušil váš vzťah k fotografii?

- Na túto školu ma, našťastie, prijali. V tom čase sa cez hranicu medzi západným a východným

blokom preválila vlna rock and rolu a bigbitu, a tá sa preliala aj do našej triedy. Našími idolmi sa stali Elvis Presley, Beatles, Rolling Stones a plejáda ďalších rockových hviezd. Ich hudba si nás úplne podmanila. To nebola iba módna vlna, to bol náš nový životný štýl, ktorý nás oslobodzoval, nalieval do nás energiu a otváral nám nové obzory. Všetok voľný čas sme venovali počúvaniu tejto hudby, po vyučovaní viedli naše prvé kroky k Petrovi Horváthovi alebo Pecovi Mihálikovi, ktorí vlastnili na gramofónových platniach a magnetofónových páskach najväčšie poklady tejto rockovej a bigbitovej hudby. Dokonca sme sa pokúsili, ja, Bonzo Radványi a Ernest Šťastný, založiť triednu bitovú kapelu. Nemali sme peniaze na drahé zosilňovače, a tak sa nám podarilo vytvoriť iba akustické bitové trio (jedna gitara a tri vokály) a vystúpiť v sále Kultúrneho domu Kovosmaltu s hitmi Chucka Berryho, Swinging Blue Jeans i Beatles. Nechali sme si narásť dlhšie

vlasý. Bonzo Radványi ich mal najdlhšie, odmietol sa dať ostrihať, a tak ho chceli vyhodiť zo školy. Na protest sme sa nechali dohola ostrihať takmer všetci chalani v triede. Zabrало to. Bonza sme zachránili, zo školy ho nevyhodili. Všetci holo-hlaví sme, našťastie, skončili ročník iba s dvojkami z chovania na vysvedčení. Tento náš úspešný štrajk, možno prvý v totalitnom režime na Slovensku, je zdokumentovaný aj na fotografií. Ako fotograf som mal dôležitejšie postavenie v rodine ako ostatní moji súrodenci. Dokázal som zvečniť významné rodinné udalosti a urobiť s fotkami radosť mnohým jej členom. Vyhľadávajú a dôležitou osobou som bol aj na strednej škole, aj keď som v učení nijako nevynikal. Dokázal som reprodukovat' a rozmnožovat' fotografie rockových hviezd z nedostupných časopisov, ktoré sa k nám pašovali zo západu. Rozdával som ich mojim kamarátom. Takto som si postupne získal toľko kamarátov a priaznivcov, že nakoniec som sa dostal do neriešiteľného problému. Už som nedokázal vyhovieť všetkým požiadavkám, také množstvo fotiek vyrábať, a tak začali pribúdať moji nepriatelia (smiech).

■ **Zoznámili ste sa aj s mnohými známymi Trnavčanmi. S takými, ktorých dodnes poznáme ako výborných fotografov, napríklad tiež oceneného Blažej Vítteka. Radi spomínajú aj na Jána Motulka.**

- Nebolo veľa fotografov, vtedy to nebol až taký jednoduchý a lacný koníček. Nie každý vlastnil fotoaparát a ovládal celú techniku výroby fotografií. Digitály či fotoaparáty v mobiloch neboli známe ani v sci-fi literatúre. S básnikom a fotografom Jánom Motulkom ma zoznámil môj otec ešte v mojom gymnaziálnom období. Postupne sme sa spriatelili. My, amatéri fotografisti, sme sa stretávali a spoznávali na výstavách a súťažiach, ktoré usporadúvali osvetové strediská, od tých mestských až po celoštátne. S Jánom Motulkom, Blažejom Víttekom, Petrom Babkom sme zakladali fotoklub v Trnave, ktorý sa postupne rozrástol na celookresný

a stal sa jedným z najúspešnejších v celoštátnom meradle. Janko Motulko bol z nás najstarší, najskúsenejší, najúspešnejší a hádam aj najcitlivejší. Bol naším predsedom a zároveň akýmsi duchovným otcom. I v oblasti výtvarnej a umeleckej fotografie. Bol osobnosť. Mal prirodzenú autoritu a všetci sme si ho veľmi vážili a ctíli.

■ **Na vysokú školu ste išli až neskôr, a po skončení strednej školy ste sa zamestnali v Slovenskej filmovej tvorbe a začas aj v Slovenskej televízii ako asistent kamery a potom aj ako kameraman.**

- Televízia a film mali veľmi blízko k fotografii, a tak som sa tam snažil zamestnať. Podarilo sa. V ateliéroch na bratislavskej Kolibe práve potrebovali technika scény. Odtiaľ bol ku kamere iba krôčik. V tom čase som tam mal možnosť zoznámiť sa s významnými osobnosťami slovenskej kinematografie. Pracoval som v štáboch režisérov Jozefa Medveďa, Vladimíra Bahnu, Ľudovíta Filana a kameramanov Tibora Biatha, Františka Lukeša, Alojza Hanúska. Všetci títo muži pri kamere začínali ako fotografi. Keď sa nakrúcalo v ateliéroch na Kolibe, prestávky a voľný čas sme trávili v spoločenskej miestnosti s bufetom. V pamätnom roku 1968 sa tam viedli rušné a zaujímavé debaty. V tom čase na Kolibe Juraj Jakubisko pripravoval film Zbehovia a pútnici. Bol zážitok počúvať jeho názory a sledovať jeho experimenty, či už ako režiséra, alebo za kamerou. Priviazal, napríklad, drahú ručnú kameru Ariflex na pneumatiku a zapnutú ju pustil dolu veľkým kopcom. Viaceri jeho kolegovia sa pýtali, či sa nezbláznil. So Slovenskou televíziou som spolupracoval najskôr externe, potom som sa tam zamestnal ako kameraman.

■ **Prešli ste cez viacero filmov, no v tomto zaujímavom povolaní ste sa dlho neohriali.**

- Moja práca asistenta a potom kameramana ma nesmierne bavila, bola naplnením môjho životného sna, no mala jedno úskalie. Pri filmovaní sme veľa času trávili v exte-

rieroch a boli ubytovaní v hoteloch. Ja som v tom čase už bol ženatý a mojej žene v Trnave i mne nebolo po vôli, že sme bývali od seba často a dlho odlúčení. Po ťažkej dileme a rozhodovaní som nakoniec dal prednosť manželke a Trnave.

■ **Takže prišla celkom nová éra vašej práce, no fotografia ostala.**

- V Trnave som si našiel prácu v mestskom dome osvetly ako metodik pre fotografiu a film. Tu sa mi otvoril nový svet, našim nadriadeným bol priamo národný výbor, takže sme mali veľké možnosti na podporovanie a rozvíjanie najrozličnejších kultúrnych aktivít. Organizoval som výstavy a súťaže v oblasti amatérskeho výtvarníctva, fotografie a filmu, mal som k dispozícii kvalitnú kameru, výborné fotoaparáty, premietacku, diaprojektor i magnetofón, mohol som dokumentovať rôzne podujatia i výstavbu mesta. Riaditeľka Anna Valová podporovala moje aktivity. Pod jej vedením sa založila a organizovala Trnavská hudobná jar, celoslovenská Spevácka súťaž M. Sch. Trnavského, vydával sa časopis Kultúra a život Trnavy. Prispieval som doň fotografiami. Jeho redaktor pán Drábik ma zaučal aj technike výroby a tlače tohto časopisu. Postupne som k fotografiami začal pridávať texty a prispievať aj do novín a časopisov so širšou pôsobnosťou. Keď Benjamín Škrekó odchádzal z Trnavského hlasu do humoristicko-satirického časopisu Roháč, dostal som ponuku zaujať v tomto okresnom týždenníku jeho miesto. A tak som sa stal nielen fotografom, ale aj publicistom, ba aj šoférom služobného auta. Tu som spoznal a zoznámil sa s literárne nadanými autormi celého trnavského okresu. Podľahol som čaru humoru a satiry a začal písať aforizmy, epigramy i rôzne iné „štipľavé“ texty. Uverejňovali mi ich v Novom slove mladých, Roháči, neskôr v Literárnom týždenníku. Popri tejto práci sa mi podarilo na Filozofickej fakulte UK vyštudovať žurnalistiku.

■ **Napokon ste z Trnavy opäť odišli a po druhýkrát ste sa ocitli v hlavnom meste.**

- Cesty osudu sú niekedy nevy-
spytateľné. S mojím zamestnáva-
ateľom som sa dostal do vážneho
rozporu. Hrozilo mi vyhodenie
z práce i z bytu, práve vtedy som
bol v rozvodovom konaní, a ten
byt mi nepatriel. Nebyť vtedajšieho
režimu, tak by som sa ocitol na ulici
ako nezamestnaný bezdomovec. So
zamestnávateľom som sa napokon
mimosúdne dohodol tak, že mi
našiel prácu redaktora v časopise
Výrobné družstevníctvo aj s ubyto-
vaním v garsónke v Bratislave, ktorú
som si mohol potom odkúpiť. Takže
som emigroval do Bratislavy.

■ **Prišla éra rokov deväťdesia-
tych a vy ste chceli podľa vzoru
družstevného hospodárenia ešte
z čias Samuela Jurkoviča založiť
firmu, ktorá by nebola kapi-
talistickým spolkom, ale skôr
sociálne spravodlivým združe-
ním. A tak vzniklo vydavateľské
družstvo Elenprint, ktoré sa
potom pretransformovalo na
vydavateľské družstvo Tirna so
sídлом v Trnave. Zameriavalo sa
na vydávanie a tlač kníh, časo-**

pisov a iných drobných tlačovín.

- Družstevnú firmu vlastní a sprá-
vujú jej pracovníci, a tí si nedovolia
byť tak drzí, aby vykorisťovali sa-
mých seba. V družstve s mnohými
pracovníkmi, ktorí sú zároveň
jeho vlastníkmi, neexistuje, že zisk
prúdi do vrečka jedného vlast-
níka. Naše družstvo existuje a ja
som jeho predsedom už 27 rokov.
Po roku 1989, keď padla totalita
a svitla sloboda, som si uvedomil,
že sloboda človeka je len iluzórna,
ak nemôže byť aj ekonomicky slo-
bodný. Chcel som vydávať a tlačiť
knížky, aké sa predtým nemohli.
Len v Trnave som poznal desiatku
dobrých autorov, ktorí si vydať
vlastnú knižku nemohli z finanč-
ných dôvodov dovoliť. Vydávať
knihy poézie a inej hodnotnej
nekomerčnej literatúry nebolo ani
pre nás jednoduché. Museli sme
robiť aj niečo ziskové, a tak sme sa
rozhodli vybudovať si najprv vlast-
nú tlačiareň. Pomohol nám zväz
družstiev s výhodnými úvermi, tie
sme však museli splácať. Našťastie
sa nám darilo, kvalitou tlače a krát-

kými termínmi vyhotovenia tlačovín
sme získali veľa stabilných zákazní-
kov, jedného dokonca aj z Rakúska.
Prvou knihou, ktorú sme si mohli
dovoliť v roku 1991 sponzorovať,
vytlačiť a vydať, bola Hoj, vlast'
moja od autorky Edity Bugalovej.
Bolo v nej všetko to, čo cenzúra za
totality zakazovala o M.Schneidero-
vi-Trnavskom uverejniť.

■ **Časom sa vám predsa len po- darilo dostať do kníhkupectiev viacero originálnych kníh.**

- Komerčne najúspešnejšie boli
Receptúry jedál v spoločnom
stravovaní, potom kniha i učebná
pomôcka Maľované písmená od V.
Drškovej a Z. Vojtkovej. Postupne sa
nám podarilo vydať aj viaceré kniž-
ky trnavských autorov, dve zbierky
poézie Jána Motulka, poéziu Bu-
humila Chmelíka, knižky Hadriána
Radvániho, Petra Horvátha, Petra
Radványiho, Ladislava Šmidáka,
Mikuláša Jarábka. Spolupracoval
som pri grafickom a technickom
dotvorení kníh Margity Kánikovej,
Beaty Vargovej Kuracinovej, trnav-
skej knižnice i mnohých ďalších. ■

(lies)

Šport v skratke

■ JUNIORSKÝ TENIS

- Moderný areál TC Empire Trna-
va privítal minulý mesiac tenisové
nádeje vekovej skupiny U18. Išlo
o jedenásty ročník tohto medzi-
národného podujatia. Prvý raz sa
však obe singlové súťaže stali
korisťou mladých slovenských
aktérov. U dievčat uspela 16-ročná
Katarína Kužmová, sestra fedcu-
povej reprezentantky SR Viktórie
Kužmovej, u chlapcov bol najlepš
17-ročný Samuel Puškár. Na ich
finálových raketách zostala dvo-
jica Vanesa Nikolovová (Česko)
a Kristijan Juhas (Srbsko).

■ POSUN O TÝŽDEŇ

- Podľa portálu Trnavskej cyk-
listickej ligy sa 24. ročník tejto
dlhodobej súťaže mal začať 28.
marca. Technickí realizátori však
dodatočne presunuli otváraciu
časť na prvú aprílovú stredu.

Organizovaná cyklistika v Trnave má úctyhodných 125 rokov. V našom meste sa zrodili aj
viacetapové preteký Západoslovenským krajom, neskôr premenované na Pohár Hlasu ľudu.
Celkovo sa odjazdilo 44 ročníkov. Foto: archív jl

Tohtoročná ouvertúra kopíruje
lanský úvod. V stredu 4. 4. o 17.30
h teda dostane priestor masový
prolog na Kamennej ceste. Do
rozpisu TCL 2018 zaradili dvadsať
dielov. Posledný sa pôjde 8. sep-
tembra na Malženickej ceste počas
Tradičného trnavského jarmoku.

Organizátori venujú seriál úzkych
galusiek historickému výročiu pr-
vého cyklistického spolku v Trnave
(1893).

■ **LAKROS MÁ ZELENÚ** - Pras-
tará indiánska hra naplno dostáva
priestor aj v našom meste. Lak-
rosovní nadšenci okolo Radovana

Urbana sa vskutku činia. Družstvo Trnava Sabers je dokonca pravi-delným účastníkom Slovenskej lakrosovej ligy. Čierno-zelené šable ešte stále pozývajú do svojich radov ďalších záujemcov o systematické športovanie. Spravodajstvo z úvodného podvečera tohtoročnej SLL na umelom trávniku trnavskej Lokomotívy prinesieme

v ďalšom vydaní nášho mestského mesačníka.

■ BEŽCI SMÚTIA

– Partiu trnavských ctiteľov džogingu opustil ďalší známy vytrvalec, úspešný veteránsky bežec na dlhé trate, Štefan Gažo. Na večnosť odišiel pri sedemdesiatom šiestom kilometrovníku aktívnej životnej cesty. Števo roz-

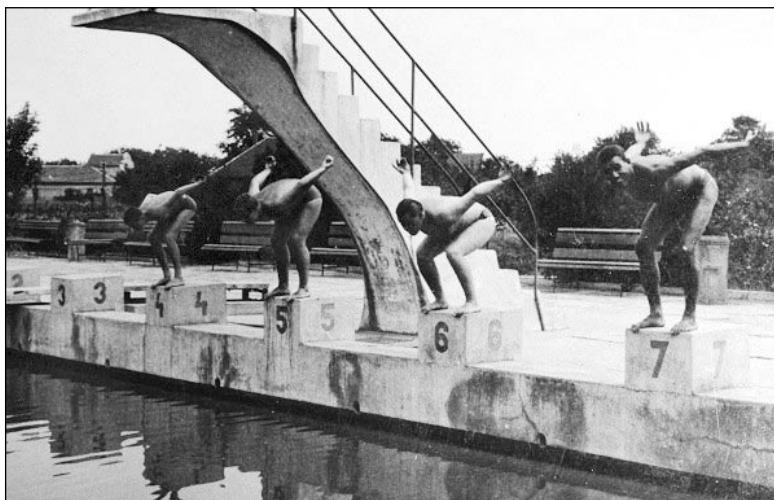
dával pohodu a veselosť v telovýchovnej komunite aj na bývalom pracovisku v trnavskej autoškole. Ešte pred jeho príchodom do bežeckej partie sa nadhlo upísal inej záľube, účinkovaniu v hudobnej skupine. Nečudo, že v spoločnosti pozitívne a úsmevne naladeného kamaráta sme sa radi pohybovali. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív Evy Šoltészovej

Plavecký šport je dlhoročnou pýchou Trnavy

V organizovanej podobe naplnia deviate desaťročie, súčasnú štafetu nesie jubilujúci klub z Prednádražia

Voľakedajšia Pedagogická fakulta UK v Trnave bola významnou športovou baštou. Tejto jesene uplynú rovné polstoročie od sviatočného dňa, keď do radov tamojšej Telovýchovnej jednoty Vysoké školy pribudol plavecký oddiel. Rodný list mu vystavili 1. októbra 1968. Na predsednícky stolec osemčlenného výboru sa posadil Mikuláš Lihán, tajomníku taktovku zverili bývalému ligovému hádzanárovi Ladislavovi Hlavatému a hospodárkou sa stala študentka Mária Nedeljaková. V krytom bazéne na Prednádraží teda pokračovala pestrá história športového plávania, dlhoročnej pýchy Trnavy. Jej priekopníci ju písali od roku 1932. Prichýlil ich ŠK Jánošík. K vodnej ploche v susedstve cukrovaru, mieste prvých tréningov, pribudol o rok neskôr malý bazén v mestských parných kúpeľoch. Ďalšia etapa (1953 – 1965) vošla do kroniky trnavského plávania v TJ Spartak. Vtedy naplno pulzovala mokrá eufória na Ulici Jozefa Barčovského (dnes Coburgova), v priestoroch letného kúpaliska pri Kovosmalte. Presuňme sa však do prítomnosti. Za nami je totiž štyridsiaty štvrtý diel populárneho plaveckého podujatia. Vzniklo pod názvom Pohár oslobodenia mesta Trnavy. Najhorúcejším železkom domáceho oddielu TJ VŠ sa nadhlo stala juniorská a neskôr ženská reprezentantka ČSSR Tatiana Vachtová. Jej vernosť tomuto olympijskému odvetviu a svojmu materskému klubu je vskutku obdivuhodná. Po vydaní

Fabrické kúpalisko pri Kovosmalte slúžilo od roku 1953 športovým plavcom aj širokej verejnosti.

sa z nej stala pani Bergmannová a pri aktuálnom ročníku vrcholného slovenského mítingu v krytom 25-metrovom bazéne MTF STU na Ulici Jána Bottu viedla početný usporiadateľský štáb z riaditeľskej pozície. Pomocnú ruku podali súdržnej partii mnohí, vrátane rodičov plaveckých nádejí. Opäť raz všetko fungovalo na výbornú, hoci dvojdný festival, svojho času premenovaný na Veľkú cenu Trnavy, prilákal do slovenského Ríma 383-členné pole z tridsiatich deviatich klubov. Spozna hraníc prijali pozvanie kvalitné výpravy z Česka, Maďarska, Poľska a Rakúska. Diváci sledovali celkovo 22 disciplín. K verným služobníkom agilného vysokoškolského subjektu sa na výborníkom poste zaradil v rokoch 1981 – 1994 nezabudnuteľný žlkovský rodák Jozef Stanko. Jeho

ostatný memoriál na 200 metrov znak (53 štartujúcich) bol koristou Adama Černeka, člena PK Martin. Zo záplavy ďalších výsledkov nemožno nespomenúť hlavné preteky na 200 metrov motýlik. V konkurencii tridsiatich plavkyň ich vyhrala Sára Niepelová (ŠPK Kúpele Piešťany). Medzi dvadsiatimi štyrmi mužmi potvrdil úlohu favorita domáci tromf Adam Halas (PK STU). „Kvalitná konkurencia a výborne pripravené podujatie,“ uviedol výstižne. So slovami skvelého reprezentanta SR, odchovanca trnavskej liahne, možno iba súhlasiť. Bol to naozaj vydarený športový príspevok plaveckej rodiny k 780. výročiu udelenia výsad slobodného kráľovského mesta aj k 50. výročiu založenia tamojšieho vysokoškolského oddielu od vody. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Marta Országhová

Džogingový kolotoč sa krúti naplno

Trnavské bežecké hnutie zaznamenalo ďalšie úspechy, hoci výsledková listina nie vždy je prvoradá

Vytrvalostný beh má mocné osídla. O tom sa presvedčajú mnohí. Aj Trnavčan Milan Hrdina, kedysi úspešný atlét v drese TJ Pozemné stavby. Do svojej obsiahlej bilancie vpísal ne jeden bežecký úspech. Medzi obľúbené destinácie si zaradil Modranku. Táto trnavská štvrť mala od septembra 1978 známu Stavbársku dvadsaťpäťku, neskôr aj Štafeto-vý maratón družstiev. Ba v osemdesiatom druhom roku tu Hrdina dokonca vyhral Hodinovku zdravia, vôbec jediná na atletickom ovále nového štadióna TJ Stavbár OSP. Počas šesťdesiatich minút prebehol po antukovej dráhe 15 951 metrov.

Neúprosný časomer života zastaviť nemožno. M. Hrdina sa do bežeckého pelotónu teraz vrátil po dlhých rokoch, už ako čerstvý šesťdesiatnik. A džoging mu opäť chutí. Milan totiž dobre vie, že zdravie sa nedá kúpiť v žiadnej lekárni. Hneď skraja novej sezóny začal dokonca miešať karty na čelných priečkach svojej vekovej kategórie. Hoci pri masových behoch nebýva výsledková listina prvoradá, uvedme čerstvé zásahy Trnavčana M. Hrdinu vo vekovej skupine od 60 do 69 rokov. Na Nový rok si z domáceho Memoriálu Ladislava Kmeča (6 km) odniesol štvrtú priečku, 24. februára obsadil v Suchovskej pätnástke na náročnej asfaltovej trati strieborný stupienok a začiatkom marca dobehol v mimoriadne silnej konkurencii Majcichovskej desiatky na ôsmej pozícii (M60, 45:45 min). „Bežať vo vyše štyristočlennej mase z piatich krajín, pred zrakmi oboch našich kozmonautov Vladimíra Remeka a Ivana Bellu, bolo imponujúce,“ komentoval

Zľava: 1. slovenský kozmonaut Ivan Bella a trnavská bežecká dvojica Ľuboš Ferenc (autor krajskej ligy) – Milan Hrdina.

medzinárodný festival pohybu v Majcichove, venovaný 40. výročiu historického letu prvého Čechoslováka do vesmíru. Vidiecke preteky M-10 absolvoval M. Hrdina viackrát. Tiež začiatkom marca 1982, keď dvanásťnásobný majster ČSSR Jozef Lenčes z bratislavského Interu dosiahol pozoruhodných 29:41 min, do teraz znamenajúcich v uliciach dvojtisícovej obce rekordný výkon na 10 km. Tento mesiac čakajú Hrdinu ďalšie vytrvalostné pozvánky. Z dedinských krosov sa teší do Chtelnice, kde chystajú na poslednú aprílovú sobotu 33. diel Behu oslobodenia (10,3 km, štart o 10.00 h).

Aj mladší aktéri z nášho mesta sa činia. Napríklad popredný trnavský maratónec Michal Puškár. Koncom februára získal absolútny piedestál v 114-člennom pelotóne 41. edície cestného behu v Suchej nad Parnou (15,3 km). Z dekorovania na javisku tamojšieho kultúrneho domu si zároveň odniesol hlavnú trofej 10. ročníka Trnavskej župnej beh.sk ligy. Kompletný menoslov jubii-

lejnej súťaže zaregistroval úctyhodných 681 bežcov a bežkýň. Vyhodnotenie ženskej A-skupiny rovnako žičilo Trnavčanke, keď do nášho mesta putovala zo seriálu TŽBL ďalšia zlatá medaila. Za celoročné účinkovanie v bežeckých maratónkach na západnom Slovensku si ju zaslúžila Katarína Sorádová. Vysvetlime, že do dlhodobej krajskej nádielky 2017, autorsky usmerňovanej Trnavčanom Ľubošom Ferencom, bol zaradený tucet podujatí a z nich sa každému súťažiacemu započítalo do konečného poradia najviac desať umiestení. Štatistiky o úmrtnosti ľudí v produktívnom veku na Slovensku sú stále neúprosné. Stúpajúci počet infarktov a ďalších chorôb modernej civilizácie nám veľí oveľa viac drukovať pravidelnému pohybu. Pulz zdravia možno nahmatať napríklad v džogingovej partii. S príchodom jari sa kolotoč kondičných a rekreačných behov v Trnave i okolí rozkrúca naplno. Azda naň postupne nasadnú ďalší váhavci. ■

Gorazd Kollárik

Geológ, ktorého kráľovská hra očarila na celý život

Pochádza z Handlovej, ale jeho rodokmeň siaha až do Škandinávie. Ako mladý muž pripomínal svojim výzorom aj s okuliarmi dánsku šachovú megahviezdu Benta Larsena (* 1935 – 2010). Pôsobil ako riaditeľ sekcie geológie a prírodných zdrojov Ministerstva životného prostredia. Venoval sa aj zásobám surovín na morskom dne. Je ženatý a má tri deti. Volá sa Jozef Franzen (* 6. 2. 1946) a okrem iného je aj niekoľkonásobným účastníkom Šachových festivalov Tirnavia.

■ Kto vás naučil hrať šach a koľko ste mali vtedy rokov?

- Šach ma naučil otec, keď som mal asi osem rokov. Do šachového klubu v Handlovej som začal chodiť, keď som mal asi dvanásť rokov.

■ Čím vás priťahuje kráľovská hra?

- Šach považujem za zázračný ľudský vynález. Koordinácia figúr a pešiakov je až čosi nadpozemsky múdre. Človek sa môže pri šachu učiť stále nové veci a je dobre, keď si uvedomuje, že všetku múdrosť aj tak nepochopí, ale môže sa zdokonaľovať

■ Ktoré svoje úspechy v praktickom a korešpondenčnom šachu považujete za najvýznamnejšie?

- V praktickom šachu som bol majstrom Slovenska v rokoch 1978 a 1982. Okrem toho mám aj po dve strieborné a bronzové medaily z tejto súťaže. Dvakrát som bol v družstve majstra Československa (ÚDA Praha 1969, Slovan Bratislava 1970), veľa razy v družstve majstra Slovenska za Trnavu či Slovan Bratislava. Nikdy som nebol šachovým profesionálom, tak si cením aj titul MM (medzinárodný majster), ktorý som získal v roku 1983.

V korešpondenčnom šachu som v rokoch 1971 – 72 vyhral ako prvý Slovák Majstrovstvo Československa, potom som už hral iba medzinárodne. V predkole 8. korešpondenčnej olympiády som získal 9,5 bodu z desiatich, čím

som sa výrazne zaslúžil o postup družstva do finále. Za to som získal titul MM v KŠ. V rokoch 1981 – 84 som vyhral turnaj Jugoslávija-50, pričom som normu veľmajstra prekročil o 1,5 bodu. Bol som prvým „Čechoslovákom“, ktorý vyhral medzinárodný veľmajstrovský turnaj v KŠ. V rokoch 1984 – 91 som skončil druhý v 12. majstrovstvách sveta jednotlivcov. V súťaži hralo až päť reprezentantov ZSSR a skoro určite dostal budúci víťaz jeden lacný bod, ktorý rozhodol o titule. Hral som aj v zápase Zvyšok sveta – ZSSR.

■ Prečo ste prestali hrať šach korešpondenčne?

- Korešpondenčný šach ma bavil, kým rozhodovala hlavne vlastná hlava. Dnes už rozhoduje o výsledku hlavne sila počítača a nechcem robiť počítaču sekretárku.

■ Aký je váš názor na zavádzanie šachu do škôl ako povinný, resp. nepovinný predmet?

- Iste by nebolo na škodu zaviesť šach ako nepovinný predmet, aspoň na niektorých školách. Na to, aby bol šach povinným predmetom na každej škole, chýbajú vhodní tréneri. Mohlo by to byť niečo ako futbalové triedy pre nádejných futbalistov. Ale nie každý má na šach predpoklady, preto by som sa povinnému šachu vyhol.

■ Ste niekoľkonásobným účastníkom Šachových festivalov Tirnavia. Ako si na ne s odstupom času spomínate? Nie je vám za nimi ľúto?

- Šachových festivalov Tirnavia som sa zúčastňoval v rokoch 1982 – 89. Boli to sviatky šachu a vždy som sa na ne tešil, ale škoda, že zanikli.

■ Zúčastňujete sa aj Majstrovstiev Slovenska v šachu seniorov?

- V rokoch 2009 – 2015 som pôsobil pracovne v Poľsku a turnaje na Slovensku som nehral. V rokoch 2016 a 2017 som v seniorských majstrovstvách SR obsadil 3. a 2. miesto, čo ma ale neuspokojilo, lebo som vyššie méty zahodil hrubými chybami. Ale to je už asi aj vina veku, veď nedávno som sa dožil 72 rokov.

■ Za ktoré šachové kluby v súčasnosti hráte?

- V súčasnosti hrám za Slovan Bratislava, Donau Wien a Pamhagen v Burgenlande.

■ Riešili ste niekedy šachové skladby z novín a časopisov? Zložili ste alebo uverejnili niekedy šachový problém?

- Keď v sobotňajšej prílohe Sme vyriešim sudoku a krížovky, občas riešim aj dvojtážku. Väčšinou to stíham do jednej minúty. Len ma potom prekvapí, ako zložito sa riešenie vysvetľuje o týždeň (zvodnosti, zámery matov a pod.). Nikdy som nezložil zverejnenú šachovú úlohu; v mladosti som však občas vymýšľal pekné maty po nečakaných ťahoch.

■ Akým spôsobom sa pripravujete na šachový turnaj a ako si udržavate dobrú fyzickú kondíciu? Vychovali ste si vo svojej rodine šachového nasledovníka?

- Na šachové turnaje sa veľmi nepripravujem, chcem sa však oboznámiť so štýlom hry súpera, keď sa viem dostať k jeho partiám. Občas sa pozriem tak nemoderne na pár variantov v šacho-

vej Encyklopédii. Mesačne robím asi tak desať túr do prírody, predstavuje to asi sto kilometrov pešo. Svoje tri deti som učil o šachu iba málo, rešpektoval som, že majú viac iné záujmy. Nasledovníka som teda nevychoval.

■ Aký je váš názor na zakladanie šachových rubriek v lokálnej a regionálnej tlači? Myslíte si, že môžu mať vplyv na popula-

ritu šachu v určitom regióne?

- Samozrejme, že rubriky v lokálnej a regionálnej tlači môžu mať pozitívny vplyv na popularitu šachu. Problém vidím v tom, ako nájsť vhodnú osobu na vedenie rubriky a tiež priaznivú klímu v redakcii novín. A je dobre, keď je o šach v regióne nejaký záujem, lebo písať pre nikoho nemá význam. ■

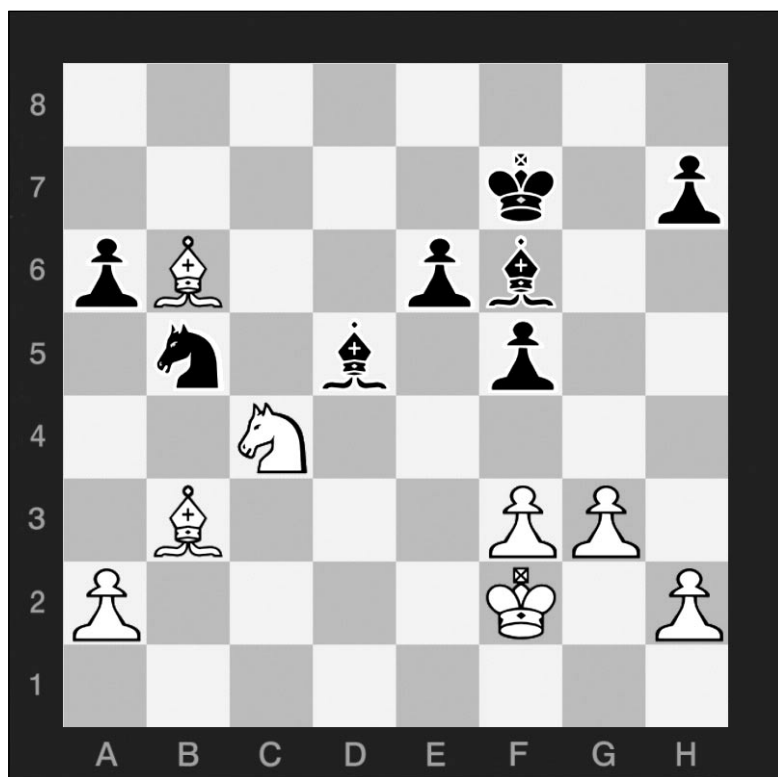
GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

J. Franzen – J. Plachetka, Tírnavia 1985, postavenie po ťahu 41.Sb3 (8 - 8)

Šachistov podľa spôsobu hry môžeme rozdeliť na praktických a korešpondenčných. K všestranným patrila Jozef Franzen (*1946) – slovenský šachový medzinárodný majster v praktickom šachu (majstrom Bratislavy sa stal v r. 1978 a 1980, v r. 1978 bol majstrom Slovenska a r. 1983 sa delil o 1. a 2. miesto na Tírnavii) a medzinárodný veľmajster v korešpondenčnom šachu od r. 1984. Na 12. Majstrovstvách sveta, ktoré sa konali v období 1984 – 1991, obsadil 2. miesto a stal sa tak vicemajstrom sveta. Po nástupe počítačov ho však tento druh šachu prestal zaujímať, prestal hrať, a preto ho už nenájdeme v rebríčku slovenských korešpondenčných šachistov. Vrátil sa k praktickej hre, kde ešte stačil prekonať rating 2400 (vo februári tohto roka dosiahol jeho Elo 2267 b.).

Jozefove šachové majstrovstvo si ukážeme v partii s trnavským veľmajstrom Jánom Plachetkom v 11. kole Medzinárodného šachového festivalu Tírnavia 1985, kde spolu rozohrali v Paulsenovej sícľskej obrane variant označovaný v EŠO ako B42. Biely sa zameral na blokádu poľa d5 ťahom 7.c4 a čierny sa rozhodol pre bočný vývin (fianchetto) svojho čierneho strelca, ktorý tak prestal kryť pešiaka d6, ale začal pôsobiť na uhlopriečke a1-h8. V koncove po 41.Sb3 sa už obaja duelanti rozhodli nepokračovať a dohodli sa na delbe bodu. Zhodne až do

9. ťahu sa takisto hralo o 21 rokov neskôr medzi veľmajstrami Kariakinom a Kamským.

1.e4 c5 2.Jf3 e6 3.d4 c:d4 4.J:d4 a6 [4. - Jc6 5.Jc3 (5.Jb5 Sc5?! 6.Sf4! Df6 7.Dc1 Kf8 8.J)c3 a6 9.Sd6+! S:d6 10.J:d6 Dd4? Mokry vs. Plaskett, Tírnavia 1984, 10. - Ke7 11.Dd2 Jh6 12.0-0-0 Vd8) 5. - d6 6.g3 Jf6 7.Sg2 Sd7 8.0-0 Se7 9.a4 0-0 10.Jce2 Vc8 11.c3 a6 12.h3 Dc7 13.g4 d5! 14.e:d5 J:d5 15.S:d5?! E:d5 16.Jf4 Sc5! -+ Češkovskij vs. Kasparov, Frunze 1982; 4. - Jf6 5.Jc3 Sb4 6.Sd3

Jc6 7.J:c6 b:c6 8.e5 Jd5 9.Dg4 Réti vs. Schlechter, Viedeň 1915] 5.Sd3 (5.c4 Jf6 6.Jc3 Sb4 7.Sd3 Jc6 8.Se3 d5 9.c:d5 e:d5 10.e:d5 D:d5 11.0-0 S:c3 12.b:c3 0-0 13.c4 Dd6 14.J:c6 D:c6 15.Vb1 Se6 16.Vb6 Dc7 17.Df3 Jg4 18.Dh3 Jf6 19.Dh4 Vfd8 20.Vb3 b5 21.Sg5 Réti vs. Tartakower, Mannheim 1914) 5. - Jf6 (5. - Jc6 6.J:c6 b:c6 7.0-0 d5 8.c4! Fischer vs. Petrosian, TK Buenos Aires 1971) 6.0-0 d6 (6. - Dc7 7.De2 d6 8.c4 g6 9.Jc3 Sg7 10.Vd1 0-0 11.Jf3 Jc6 12.Sf4 e5 13.Se3 Sg4 14.h3 Jd4

15.S:d4 S:f3 16.D:f3 e:d4 17.Jd5 J:d5
 18.c:d5 = Svidler vs. Ivančuk, Mo-
 nako 2005) 7.c4 (7.Jc3 Se7 8.f4 b5
 9.Df3 Sb7 10.a3 h5?! 11.Kh1 Jbd7
 12.Sd2 h4 13.b4 Jh5 14.a4? Jg3+
 15.h:g3 h:g3+ 16.Kg1 Sf6! 17.Jde2
 S:c3 18.Vfd1 S:d2 0:1 Boensch vs.
 Stefanov, Bukurešť 1981) 7. - g6 [7.
 - Se7 8.Jc3 0-0 9.f4 Ve8? (9. - d5!
 10.e:d5 e:d5 11.c:d5 Sc5) 10.Kh1!
 +- Ivančuk vs. Vallejo Pons, Linares
 2002] 8.Jc3 Sg7 9.Se3 (9.Ve1 0-
 0 10.Sf1 b6 11.Sg5 Sb7 12.Dd2 Dc7
 13.Vad1 Vc8! 14.Jc2 Je8 15.Sh6 Sh8
 16.Je3 Jd7 17.Kh1?! S:c3! 18.D:c3 S:
 e4 Beljavskij vs. Gheorghiu, Nový
 Sad 1979) 9. - 0-0 10.Se2 [10.Vc1
 Jbd7 11.Dd2 (11.De2 d5 12.e:d5 e:
 d5 13.J:d5 J:d5 14.c:d5 Jf6 15.Sc4]:
 d5 16.Vfd1 J:e3 17.D:e3 Db6 => 11.
 - Dc7 12.f3 b6 13.Vfd1 Sb7 14.Sf1
 Vfc8 15.b4 Sf8 16.a3 Kariakin vs.
 Kamskij, Wijk an Zee 2006] 10.
 - Dc7 (10. - Jbd7 11.Jf3 Dc7 12.Dd2
 Jc5 13.Dc2 Jg4 14.Sd4 e5 15.S:c5

d:c5 16.Jd5 Dd6 17.Vfd1 f5 18.e:
 f5 S:f5 => 11.Dd2 b6 12.Vfd1 Sb7
 13.f3 Jbd7 14.Jc2 Je8 15.Vac1 Vc8
 16.Kh1 Db8 17.Sg5 Jdf6 18.De3 Dc7
 19.Vd2 Dc5 20.Vcd1 D:e3 21.S:e3
 Jd7 22.Ja4 Sc6 23.J:b6 J:b6 24.S:b6
 S:b2 25.Vb1 Se5 26.c5 (26.Jd4 Sa4
 27.Vb4 Sd7 28.g3 Sg7 29.Vd1 a5
 30.Vbb1 Vb8 31.Sf1 Sa4 32.Vd2 Jf6
 33.Je2 Jd7 34.V:d6 Vfc8 35.Jf4 Sf8
 36.V:d7 S:d7 -/+) 26. - Sf4 27.Vd4
 Sb7 28.Vc4 Se5 29.Je3 f5 30.e:f5 g:
 f5 31.c:d6 (31.f4 Sg7 32.Vb3 Sc6
 33.Vc1 Sb7 34.Vd1 d5 35.Jc2 Jf6
 36.Jd4 Vfe8 37.c6 S:c6 38.S:a6 Va8
 39.J:c6 V:a6 40.Vc1 Je4 -/+) 31. - J:
 d6 32.Vc7 Vf7 33.V:c8+ S:c8 34.g3
 (34.Jc4 J:c4 35.S:c4 f4 36.Vd1 Kg7
 37.Ve1 Sd6 38.Kg1 Vf8 39.Vd1 Se5
 40.Vd3 Vf7 41.Kf2 Kf6 42.Va3 Vb7
 43.Sd8+ Kf7 44.Sd3 Vb2+ 45.Kf1
 h6 46.Sh4 Sb7 47.Sf2 Sd5 48.V:
 a6 V:a2 49.V:a2 S:a2 => 34. - Vd7
 35.Kg2 Kf7 36.Vc1 Sb7 37.Kf2 Jb5
 38.Jc4 Sf6 39.Vd1 V:d1 40.S:d1 Sd5

41.Sb3 1/2-1/2 (Pozri diagram!)
 Po tomto ťahu sa súperii dohodli na
 remíze. Ako mohla hra ďalej po-
 kračovať? Otázku kladieme našim
 čitateľom – riešiteľom.

Riešenie koncovky z partie M. Jablonický vs. J. Plachetka:

Ešte sa mohol čierny zachrániť:
 30. - Kg7! 31.Vg1 (31.h6+? Kh7
 32.Ve1 e4 33.Sc6 Vdf8 34.Sb5 V8f5
 35.Dg1 Vd5 36.Kc1 K:h6 37.V:e4
 V:e4 38.Dh1+ Kg5 39.D:e4 Df4+
 40.D:f4+ K:f4 -+) 31. - Vf6 32.Sc4
 (32.De3 Vh8 33.Se2 De6 34.Vg5
 Ve8 35.h:g6 Ve7 36.Sh5 Vf1+
 37.Kc2 Df6 38.Se2 Vf4 39.Vg1 V:
 a4 40.Sd3 Vh4 41.Vf1 De6 42.Dg5
 Vh2+ 43.Kb1 Vd7 44.De3 Vh3
 45.Vf3 V:f3 46.D:f3 Dd5 47.D:d5 V:
 d5 => 32. - e4 33.Dh4 Vh8 34.D:
 e4 V:h5 35.Db7+ Kh8 36.Da8+ Vf8
 37.De4 Vh6 38.Ka1 Vf6 39.De8+
 Vf8 40.De4 Vf6 = Niekedy stačí
 chvíľa nepozornosti (chybný pre-
 počet) aj v závere partie a je po

Jaroslav Lieskovský, foto: Juraj Jankech

Karol Duffek žil pre telesnú kultúru

Začínal v prvolygiovom ringu, skončil rozhodcovsky pri masových behoch

Raz darmo, smrť si počká na kaž-
 dého. Po dvoch Jozefoch (Matúšovi
 a Lukovičovi) od nás navždy odišiel
 ďalší významný predstaviteľ trnav-
 ského športu, 84-ročný Karol Duffek
 (* 3. 6. 1933 – † 23. 2. 2018). Sudič-
 ky mu pri narodení akiste vložili do
 kolísky plný batoh telovýchovného
 entuziazmu. Najskôr sa upsal boxu.
 Mal iba devätnásť rokov, keď víťazne
 debutoval na súpiske prvolygiového
 Kovosmaltu Trnava. Jeho generácia
 bola pohybovo všestranná. Ani mla-
 dý Karol neuvažoval inak. Preto sa
 okrem duelov v pästiarskom ringu
 venoval aj športovej gymnastike
 a stolnému tenisu.
 Samozrejme, hlavné bolo preňho
 zamestnanie. V rodnej Trnave
 prijal prvú zmluvu od štátnych
 pracovných záloh (1952). Čoskoro
 zamieril na Záhorie. Po vychová-
 vateľskom pôsobení medzi ba-
 níckou mládežou v Gbeloch sa však
 rozhodol pre návrat domov. Od
 šesťdesiateho siedmeho roku sa

Moderátorský rozhovor s osemdesiatročným jubilantom.

stal vedúcim výchovy v trnavskom
 poľnohospodárskom učilišti. V se-
 demdesiatom ôsmom prešiel za
 prácou do okresného stavebného
 podniku. Kapitoly jeho tamojšieho
 pôsobenia by postačovali aj na
 menšiu knižku. „Vedenie podniku

nám vytvorilo mimoriadne žičli-
 vé prostredie,“ prezradil lodivod
 telovýchovného úseku. Azda
 stačí uviesť, že trnavský OSP bol
 štyri razy ocenený slovenskou
 štandardou za športové výsledky
 v podnikovej kategórii do 3 500

zamestnancov. „Duffekovci“ pravidelne dosahovali výnimočné úspechy v tenise, ľadovom hokeji či vo futbale. Keď vznikla patronátna Telovýchovná jednota Stavbár OSP Trnava-Modranka, pri budovaní kompletného Areálu zdravia odpracoval K. Duffek so svojimi učňami stovky brigádnickej hodín. Veľmi blízko mal odborárskemu športu, na tejto dobrovoľníckej báze sa angažoval v krajskej i okresnej komisii. Sedemkrát mu zverili vedúci post letného pionierskeho tábora na Výtokoch, v idylickej prírode neďaleko Piešťan. Viedol návštevy učňovských skladieb na celoštátne spartakiády

(1955, 1960, 1965) a v jednom prípade sa dokonca stal okresným náčelníkom. Ale aj predsedal krajskému plaveckému zväzu, bol nositeľom 1. výkonnostného stupňa v turistike a najmä obľuboval prácu s deťmi. Pri pôsobení v trnavskom centre voľného času mal pod palcom desiatky telovýchovných akcií. „Nezabudnuteľné bývali turnaje v malom futbale O pohár riaditeľa Kalokagatie. Počas dvoch mesiacov letných prázdnin sa do nich na ihrisku Orolskej záhrady zapojilo 30-40 družstiev,“ spomenul v jednom interview. Medzi Karolove záľuby sa radila atletika. Pri oslave jeho sedemdesiatin sme vymysleli nevšedný

darček, 24-hodinový nonstop beh početnej partie kamarátov na umelom ovále atletického štadióna Slávie. Štart bol o polnoci a pretože v tom čase prebiehal v Trnave svetoznámy Dobrofest, úvodné kolo si s jubilantom odbehlo aj domáce muzikantské duo Peter Radványi – Ludo Daučo, súčasne hrajúc na dobro-gitarách. Posledné roky pestrého športového života, napriek ôsmim krížikom na pleciah, nám K. Duffek pomáhal v pozícii hlavného rozhodcu pri organizovaní masových bežeckých podujatí. Široká verejnosť si ho obľúbila kvôli pokojnej, nekonfliktnej povahe. A takéhoto Karčího si uchováme v našich myšliach. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel. 033/55 12 913, 033/55 12 911,
e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info:
www.zsmuzeum.sk

Expozície

Príroda Malých Karpát, Sakrálna pamiatka, Ľudová hrnčína, Kampaologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Ľudový textil trnavského regiónu a História a súčasnosť dobrovoľného hasičstva v TTSK

Výstavy.....

■ TRNAVSKÝ OBJEKTÍV 2018

Výstava 48. ročníka súťaže neprofesionálnych fotografov okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec do 21. mája 2018

■ MINERÁLY SVETA

geologická výstava doplnená fotografiami do konca februára 2019

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Predmet z archeologickej zbierky ZsM

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI.....

■ CYKLUS PREDNÁŠOK

NA OBJEDNANIE

Minerály sveta – komentovaný sprievod mineralogickou výstavou RNDr. Miroslava Hornáčka (na objednávku)

■ HOLLÉHO PAMÄTNÍK

okresné kolo Trnava: 10. a 11. apríla
regionálne kolo: 17. apríla
Podujatie organizované Trnavským osvetovým strediskom

■ KVÍZ O MÚZEU – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ

Sprievodné podujatie k návšteve expozícií a výstav ZsM
Kvíz rozširuje informácie o činnosti múzea ako pamäťovej inštitúcie
V cene vstupného do múzea – na požiadanie

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5,
Trnava
LETNÁ SEZÓNA: 1. 3. – 31. 10.
OTVÁRACIE HODINY:
V pondelok zatvorené
Ut – pia: 8.30 – 12.30 h – na objednávanie
13.00 – 14.30 h – prítomný lektor

Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov

Expozície

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dvorana slávy dobra, S láskou za pravdu – expozícia z cirkevných dejín Trnavy

Výstavy.....

POZNÁTE HUDBNÉ NÁSTROJE?

výstava zo zbierok ZsM do 31. 12. 2018

PODUJATIA

PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU

MIKULÁŠ SCHNEIDER TRNAVSKÝ – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ

Sprievodný program k expozícii o živote a diele hudobného skladateľa Mikuláša Schneidera Trnavského
Kvíz nasleduje po absolvovaní sprievodného slova v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033 / 5514421
LETNÁ SEZÓNA: 1. 3. – 31. 10.
OTVÁRACIE HODINY:
V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 h – na objednanie

13.00 – 14.30 h – prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov

EXPOZÍCIA

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

Výstavy.....

■ ZACHRÁNENÉ POKLADY

zreštaurované historické tlače z fondov ZsM

sprístupnenie výstavy od 10. 4. 2018 do 25. 3. 2019

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka
do 31. 12. 2018

PODUJATIA PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU

Knižné iniciály – tvorivé dielne pre 1. stupeň ZŠ, kreslenie farebných iniciál podľa vzoru
Program pre 2. stupeň ZŠ: čítanie z kníh Antoine de Saint-Exupéry – Malý princ, Richard Bach – Čajka Jonathan Livingston

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659
imfobjk., www.gjk.sk

Kopplova vila

■ 5. apríla o 18.00 h

Lenka Vilhelmová:

HMATALELNÁ HLAVA

Vernisáž samostatnej výstavy českej maliarky a pedagogičky
Kurátorka: PhDr. Vilma Hubáčková
do 9. 5. 2018

■ AKVIZÍCIE 2017

GJK v roku 2017 nadobudla do zbierok aj diela, ktoré boli podporené z verejných zdrojov Fondom na podporu umenia: Miloš Balgavý ml. – Zem, Martin Kochan – Superkompozícia – zatepľovanie, Palo Macho a Ivan Csudai – Irónia imaginácie
Konceptcia: Filip Krutek
do 29. 7. 2018

■ Sochár JÁN KONIAREK (1878 – 1952)

Zakladateľ moderného slovenského sochárstva – stála expozícia jeho tvorby

■ **KLENOTY DOMOVA** – výber diel zo slovenského výtvarného umenia 20. storočia

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV** – výber diel z kolekcie portrétneho žánru reprezentujúcich vývoj portrétneho maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK

Synagóga – Centrum súčasného umenia

■ Fero Bohunický: DEFORMA

Samostatná výstava bratislavského sochára mladej generácie
Kurátor: Filip Krutek
do 26. 4. 2018

AKCIE / AKTIVITY.....

■ 28. apríla o 19.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia SZIDI TOBIAS & BAND

Koncert herečky a speváčky s nezameniteľným hlasom.
Milan Vyskočáni – klávesy, gitara, spev, Andrej Gál – violončelo, Viliam Majer – akordeón

■ ART Laboratórium 2018

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ (podľa záujmu škôl)

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1, www.kniznicatrnava.sk,
kniznica@kniznicatrnava.sk, zákaznícka linka: 033/55 13 896

■ 3. apríla o 10.00 h

v oddelení pre deti JARNÁ TVORIVÁ DIELŇA

Tvorivé aktivity pre deti a ich rodičov

■ 10. apríla o 10.00 h

v oddelení pre deti DOBRUĽKO A DEDKO

Stretnutie detí so spisovateľkou Gabrielou Spustovou

■ 10. apríla o 14.00 h

v oddelení pre deti MAHARAL – TAJEMSTVÍ TALISMANU

Kino pre nevidiacich a slabozrakých. Premietanie filmu s audio

komentárom

■ 15. apríla o 15.00 h v Kultúrnom dome v Suchej nad Parnou RYTIER A PEVEC VILIAM TURČÁNY

Slávnostný program pri príležitosti 90. výročia narodenia spisovateľa a prekladateľa

■ 9. apríla o 17.00 h v čitárni OD SLOV K MYŠLIENKAM

Interaktívny workshop zameraný na rozvoj čitateľskej gramotnosti pod vedením učiteľa, textára a spisovateľa Mária Buchela

■ 23. apríla

LES UKRYTÝ V KNIHE

Stretnutie detí s lesným pedagógom Michalom Slávikom
8.30 h v pobočke na Tulipáne
10.00 h v oddelení pre deti na Rázusovej

11.30 h v pobočke na Prednádraží

■ 24. apríla o 10.00 h

v oddelení pre deti MESTEČKO

POD HEBKÝM MACHOM

Stretnutie detí so spisovateľkou Gabrielou Spustovou

■ 25. apríla o 10.00 h v učebni SPOMIENKOVO. REMINISCENČNÉ TECHNIKY

Stretnutie pre seniorov v rámci projektu Aktivita ako dominantný spôsob starnutia. Host: Gabriela Spustová

■ 25. apríla o 10.00 h v hudobnom oddelení na Ulici M. Schneidera Trnavského 5

SÚŤAŽ V SPEVE – žiaci Spojenej školy na Lomonosovovej ulici v Trnave

■ 26. apríla o 17.00 h v čitárni TRNAVSKÝ NÁDYCH – prezentácia novej knižnej zbierky básnika a prekladateľa Teofila Klasa v rámci cyklu Trnavská poetika

■ ŽIVOT A DIELO RUDOLFA SLOBODU

Výstava kníh a fotografií zo života autora pri príležitosti nedožitých 80. narodenín v čitárni knižnice

■ Z KLENOTNICE ROZPRÁVOK PAVLA DOBŠINSKÉHO

Literárna súťaž pre deti k 190. výročiu narodenia slovenského rozprávkara Pavla Dobšinského v pobočke Prednádraží

■ **ELÁN** – hudobno-slovné pásmo o slovenskej rockovej skupine pri príležitosti 50. výročia jej vzniku pre žiakov 2. stupňa ZŠ a študentov SŠ v hudobnom oddelení na Ulici M. Schneidera Trnavského 5 Zaujímavosťou o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky na 033/55 11 590 alebo e-mailom na hudobne_oddelenie@kniznica-trnava.sk

DIVADLO J. PALÁRIKA

Tel.: 033 /551 11 25
email: pokladnadjp.sk, www.djp.sk

VEĽKÁ SÁLA.....

- 5. štvrtok 10.00 **OSTROV POKLADOV**
- 7. sobota 19.00 **GRÓFKA MARICA**, Štátna opera Banská Bystrica
- 9. pondelok 19.00 **ŤAPÁKOVCÍ**
- 10. utorok 10.00 **MLYNÁRKIN PYTAČ**
- 11. streda 10.00 **MALÝ PRINC**
- 12. štvrtok 10.00 **MALÝ PRINC**
- 20. piatok 10.00 **Cristina Clemente: RODINNÝ PARLAMENT** – verejná generálka
- 19.00 **Cristina Clemente: RODINNÝ PARLAMENT** – predpremiéra
- 21. sobota 19.00 **Cristina Clemente: RODINNÝ PARLAMENT** – PREMIÉRA
- 23. pondelok 19.00 **RODINNÝ PARLAMENT**
- 24. utorok 19.00 **VLÁDA TMY**
- 25. streda 10.00 **TIMON ATÉNSKY**
- 26. štvrtok 10.00 **MODRÝ VTÁK**
- 27. piatok 19.00 **VEĽKÝ GATSBY**
- 28. sobota 19.00 **ZMIERENIE alebo DOBRODRUŽSTVO PRI OBŽINKOCH**
- 30. pondelok 19.00 **SLUHA DVOCH PÁNOV**

ŠTÚDIO.....

- 10. utorok 19.00 [NA GUT] **ZAČÍNAME!**
- 19. štvrtok 19.00 **LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri**
- 23. pondelok 10.00 **PALÁRIK alebo BESKYDOV**

SAKRÁLNE PAMIAJKY

Otváracie hodiny pre verejnosť

■ **BAZILIKA SV. MIKULÁŠA**
Apríl, máj, jún, september, október

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h,
14.00 – 16.00 h
Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **Júl, august**

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h,
14.00 – 17.00 h
Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **KATEDRÁLA SV. JÁNA KRSTITEĽA**
apríl – október

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h,
14.00 – 17.00 h
So: 11.00 – 16.00 h
november
So: 11.00 – 16.00 h

ŠPORT

- 4. apríla o 17.30 h na **cyklochodníku na Kamennej ceste TRNAVSKÁ CYKLISTICKÁ LIGA – prológ**
- 7. apríla od 14.00 h v centre Trnavy **SLOVENSKÝ POHÁR V CESTNEJ CYKLISTIKE**
Štefánikova, Trojičné námestie, Pekárska, Horné Bašty
- 7. apríla o 15.00 h na **Štadióne A. Malatinského ZÁPAS FORTUNA LIGY**
Trnava vs. Slovan
- 14. apríla o 17.00 h na **Štadióne A. Malatinského ZÁPAS FORTUNA LIGY**
Trnava – Ružomberok
- 21. apríla od 14.00 h **PSA CITY RUN – beh centrom mesta**

KINO HVIEZDA

- 1. 4. / 13.30 **SHERLOCK GNOMES 3D**
15.30 **SHERLOCK GNOMES**
17.10 **MÁRIA MAGDALÉNA**
19.30 **READY PLAYER ONE: HRA SA ZAČÍNA 3D**
- 2. 4. / 16.30 **OPERÁCIA ENTEBBE**
18.30 **PACIFIC RIM. POVSTANIE**
20.30 **READY PLAYER ONE: HRA SA ZAČÍNA**
- 3. 4. / 16.00 **SHERLOCK GNOMES 18.00 KÝM NÁS SVADBA NEROZDELÍ**
20.00 **SLOBODA**
- 4. 4. / 16.00 **MÁRIA MAGDALÉNA**
18.30 **ONI 2: NOČNÁ KORISŤ**
20.30 **READY PLAYER ONE: HRA SA ZAČÍNA**
- 5. 4. / 16.30 **APOŠTOL PAVOL 18.30 DEŇ ČO DEŇ**
20.30 **STRATILI SME STALINA**
- 6. 4. / 16.00 **DEŇ ČO DEŇ 18.00 APOŠTOL PAVOL**
20.00 **STRATILI SME STALINA**
- 7. 4. / 15.30 **SHERLOCK GNOMES 17.30 APOŠTOL PAVOL**
19.30 **STRATILI SME STALINA**
21.30 **READY PLAYER ONE: HRA SA ZAČÍNA**
- 8. 4. **NEPREMIETAME**
- 9. 4. / 16.30 **DEŇ ČO DEŇ 18.30 APOŠTOL PAVOL**
20.30 **STRATILI SME STALINA**
- 10. 4. / 16.00 **STRATILI SME STALINA 18.00 MIAMI**
20.00 **THE FLORIDA PROJECT**
- 11. 4. / 16.30 **APOŠTOL PAVOL 18.30 STRATILI SME STALINA**
20.30 **DEŇ ČO DEŇ**
- 12. 4. / 16.30 **OBÁVANÝ 18.30 FAKJÚ PÁN PROFESOR 3**
20.30 **BESNENIE 2D**
- 13. 4. / 16.00 **FAKJÚ PÁN PROFESOR 3 18.00 OBÁVANÝ**
20.00 **BESNENIE 2D**
- 14. 4. / 15.30 **VČIELKA MAJA 2 17.30 APOŠTOL PAVOL**
19.30 **FAKJÚ PÁN PROFESOR 3**
21.30 **BESNENIE 2D**

■ 15. 4. / 13.30 VČIELKA MAJA 2
15.30 VČIELKA MAJA 2
17.30 APOŠTOL PAVOL
19.30 BESNENIE 3D
■ 16. 4. / 18.30 APOŠTOL PAVOL
20.30 BESNENIE 2D
■ 17. 4. / 16.00 FAKJÚ PÁN PROFESOR 3
18.00 TRI SLOVÁ
20.00 ODNIKIAL
■ 18. 4. / 16.30 APOŠTOL PAVOL
18.30 FAKJÚ PÁN PROFESOR 3
20.30 BESNENIE 2D
■ 19. 4. / 16.30 DVE A POL KAČKY
– premiéra
18.30 PEPÍK – premiéra
20.30 DUBČEK – premiéra
■ 20. 4. / 16.00 DVE A POL KAČKY
17.40 PEPÍK
19.15 DUBČEK
20.50 VADÍ NEVADÍ

■ 21. 4. / 19.30 DUBČEK
21.15 VADÍ NEVADÍ
■ 22. 4. NEPREMIETAME
■ 23. 4. / 16.00 DUBČEK
24. 4. / 18.00 ZABITIE POSVÄTNÉHO JELEŇA
20.00 VNÚTORNÉ SLNKO
■ 25. 4. / 16.00 DVE A POL KAČKY
17.45 PEPÍK
■ 26. 4. / 16.30 DVE NEVESTY A JEDNA SVADBA – premiéra
18.30 BLOKOTI – premiéra
20.30 AVENGERS: INFINITY WAR 3D
■ 27. 4. / 16.00 DVE A POL KAČKY
18.00 BLOKOTI
20.00 AVENGERS: INFINITY WAR 2D
■ 28. 4. / 15.30 DVE A POL KAČKY
17.30 DVE NEVESTY A JEDNA SVADBA

19.30 BLOKOTI
21.30 AVENGERS: INFINITY WAR 2D
■ 29. 4. / 13.30 DVE A POL KAČKY
15.30 DVE A POL KAČKY
17.30 DVE NEVESTY A JEDNA SVADBA
19.30 AVENGERS: INFINITY WAR 2D
■ 30. 4. / 16.00 BLOKOTI
18.00 DVE NEVESTY A JEDNA SVADBA
20.00 POTULKY ČERNOBYĽOM
1. 5. / 16.00 DVE NEVESTY A JEDNA SVADBA
18.00 FK NAOKO
20.00 FK NAOKO
2. 5. NEPREMIETAME

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ **6. apríla o 17.00 h**
v Malom Berlíne
KNIŽNÁ REVUE s Danielom Pastirčákom
O obľúbených knihách slovenskej a svetovej literatúry sa bude Pero le Kvet rozprávať s Danielom Pastirčákom. Aprílové vydanie je špeciálne – v rámci verejného otvorenia Nádvorí

■ **7. apríla od 9.00 do 14.00 h**
na Hlavnej ulici
a na Nádvorí (Štefánikova ulica)
TRNAVSKÝ BLŠÁK
Príďte si užžiť ozajstnú „blšakovú“ atmosféru do centra mesta, kúpiť cukorničku v tvare slona či staré kukučkové hodiny

■ **7. apríla o 19.30 h**
v Kostole sv. Jakuba
Trnavská hudobná jar
DUCHOVNÁ HUDBA KATEDRÁL VEĽKEJ BRITÁNIE I.
Zbor Katedrály sv. Petra v Exeteri / Anglicko
Timothy Noon – dirigent, Timothy Parsons – organ
J. Taverner, J. Dove, H. Purcell, S. S. Wesley, J. Stainer, G. F. Händel

■ **9. apríla o 18.00 h na radnici**
v zasadačej miestnosti mestského zastupiteľstva
PARTICIPATÍVNY ROZPOČET PRE TRNAVU 2018

Pozývame vás na prvé verejné stretnutie k Participatívneho rozpočtu Trnava 2018. Stretnutie je otvorené pre všetkých, ktorí sa chcú dozvedieť, čo je participatívny rozpočet, ako funguje a ako sa doň môžu zapojiť

■ **9. apríla o 20.00 h**
v Bazilike sv. Mikuláša
Trnavská hudobná jar
DUCHOVNÁ HUDBA KATEDRÁL VEĽKEJ BRITÁNIE II.
Zbor Katedrály Panny Márie v Edinburgu / Škótsko
Duncan Ferguson – dirigent
G. F. Händel, G. Fauré, B. Britten, F. Poulenc

■ **10. apríla o 19.00**
v Malom Berlíne
Divadlo Na peróne: BÚVAJ
Je staroba atribútom času, alebo synonymom senility? Autorské divadlo Na peróne vystavalo na základe skutočných výpovedí zatiaľ

žijúcich klientov zariadenia pre seniorov koláž smutno-smiešnych výjavov zo života. Viac na www.malyberlin.sk

■ **11. apríla o 19.00 h**
v Malom Berlíne
FILOZOFIA V TRNAVE – Na čo nám je dnes antická filozofia? Môžu nám myšlienky staré vyše dvetisíc rokov odpovedať na otázky prítomnosti? Môže nám zda antická filozofia pomôcť vyriešiť niektoré problémy, ktorým čelí dnešný technologicky vyspelý človek 21. storočia?
Diskusia časopisu Ostium

■ **12. apríla o 20.00 h**
v Malom Berlíne
TALENT TRANSPORT
Zoskupenie Talent Transport vydalo v januári svoj druhý album Napospas, na ktorom bezstarostne prekračuje žánrové hranice medzi jazzom, popom a súčasnou vážnou hudbou. Nové skladby predstaví aj všetkým fanúšikom dobrej, poctivej a hlavne Humánnej Hudby v Trnave. Predpredaj na TicketPortal.sk

■ **13. – 15. apríla**
v Malom Berlíne
TÝŽDEŇ SLOVENSKEHO FILMU
 Prehliadka ponúkne slovenské filmy, ktoré mali premiéru v minulom roku, víťazné aj nominované filmy na cenu Slnko v sieti

■ **15. apríla o 15.00 h v Kultúrnom dome v Suchej nad Parnou**
Osobnosti Trnavy:

RYLTIER A PEVEC
VILIAM TURČÁNY
 Slávnostné literárno-hudobné podujatie pri príležitosti 90. výročia narodenia spisovateľa a prekladateľa Viliama Turčányho, nositeľa Ceny mesta Trnavy, spojené s prezentáciou knihy Gabriely Izakovičovej Spustovej. Účinkujú violončelistka Magda Izakovičová a Suchovský spevácky zbor. Stretnutie s Viliamom Turčánym pripravili Trnavský samosprávny kraj, Mesto Trnava, Obec Suchá nad Parnou a Knižnica Juraja Fándlyho

■ **18. apríla o 16.00 h na radnici**
PREDNÁŠKOVÉ POPOLUDNIE
LIGY ZDRAVIA

Som diabetik, môžem piť alkohol? MUDr. Miriam Adamovičová – diabetologička JAL s. r. o. Trnava Vitamín D3, starý známy! Ale ozaj vieme ako, koľko a kam s ním? Dr. Juraj Vozár – Biomin, a. s. Ako poskytnúť prvú pomoc Mgr. Lukáš Čapeľa – záchranár SPRIEVODNÉ AKTIVITY: Meranie krvného tlaku a hladiny cukru Organizátori: Liga zdravia Slovensko v spolupráci s Mestom Trnavou a Dia Tyrnavia

■ **21. apríla o 19.00 h**
v Divadle Jána Palárika
Cristina Clemente:
RODINNÝ PARLAMENT

Premiéra aktuálnej komédie o veciach, ktoré sú nám až príliš dobre známe. Autorka v slede vtípných a dynamických scén ukazuje rodinu, ktorá sa v dobrom úmysle o všetkom rozhodovať spoločne a transparentne ocitá vo víre volebných machinácií, ovplyvňovania voličov a kupovania hlasov

■ **21. apríla o 19.00 h**
v Malom Berlíne
Divadlo na Hrane:
DO VLASTNÝCH RÚK
 Svoju piatu divadelnú sezónu otvorilo Divadlo Na Hrane svojou prvou celovečernou hrou Do vlastných rúk. Humorné dialógy vypovedajú o tom, čo všetko sa môže stať dvom členom domácnosti, keď im TO dôjde

■ **24. apríla o 19.00 h v Holiday INN**
JAROMÍR NOHAVICA
 Koncert významného českého folkového pesničkára
 Hostia: Robert Kuśmierski (PL), Pavel Planka (CZ)

■ **25. apríla od 9.00 do 14.00 h**
v budove bývalého Tatraskla
BEZPLATNÉ
PRÁVNE PORADENSTVO
 Slovenská advokátska komora pri príležitosti Dňa advokácie 2018 ponúka v Trnave prvý raz bezplatné právne poradenstvo pre občanov v oblastiach pracovného, rodinného, civilného i trestného práva

■ **26. apríla o 17.00 h**
v Knižnici Juraja Fándlyho
Trnavská poetika:
TEOFIL KLAS –
TRNAVSKÝ NÁDYCH
 Stretnutie so spisovateľom, držiteľom ceny mesta Trnava Teofilom Klasom (Jozef Zavarský) spojené s prezentáciou jeho knihy básní Trnavská poetika. Zbierka, ktorá vyšla vďaka Klubu priateľov Trnavy, ponúka reminiscencie autora na roky 1956 – 1958
 Moderátori: Štefan Kuzma a Pavol Tomašovič
 Hudba: Family Friend
 Organizátori: Knižnica Juraja Fándlyho, Mesto Trnava, Klub priateľov Trnavy, Spolok slovenských spisovateľov, Slovak PEN centrum s príspevím Fondu na podporu umenia

■ **27. apríla o 19.00 h v Holiday Inn**
7EDEM BEZ ZÁRUKY
 Vtípní glosátori Elena Vacvalová, Oľga Feldeková, Milan Lasica a Milan Leško

Vstupenky na www.maxiticket.sk alebo v mestskej veži

■ **28. apríla od 10. do 18.00 h**
na Hlavnej ulici
#TRNAVA – Už po tretí raz sa pod holým nebom na Hlavnej ulici zmení každé písmeno mena nášho mesta na umelecké dielo. Svoju tvorivú víziu na ne prenesú trnavské výtvarníčky Simona Čechová, Naďa Ralbotová Fecaninová, Zuzana Branišová, pedagogičky Súkromnej základnej umeleckej školy Pablo Tatiana Vrtochová, Klaudia Šimuničová, Eva Šrubařová a žiačky školy Oľivia Dlasková a Lujza Čambálová. Nebude chýbať hudba, pohodlné sedenie a osviežujúce občerstvenie

■ **28. apríla o 19.00 h v Synagóge** – **Centre súčasného umenia**
SZIDI TOBIAS & BAND
 Koncert herečky a speváčky s nezameniteľným hlasom Milan Vyskočáni – klávesy, gitara, spev, Andrej Gál – violončelo, Viliam Majer – akordeón

■ **29. apríla o 19.00 h**
v koncertnej sieni Marianum
Trnavská hudobná jar
GRAND PIANO RECITAL
 Eugen Indjic / Paríž
 R. Schumann, F. Chopin

■ **2. mája o 18.00 h v Synagóge** – **Centre súčasného umenia**
Osobnosti Trnavy:
AKO SA RODÍ POSLANIE
100. rok od narodenia Alfréda
Wetzlera

Literárno-hudobné podujatie venované jubileu trnavského rodáka, spisovateľa a jedného z dvoch väzňov, ktorému sa podarilo ujsť z koncentračného tábora, poodkryje historické zlomy, motívy tvorby a jej odkaz
 Účinkujú: spisovateľ a prekladateľ Milan Richter, historik Ivan Kamenec, skladateľka a speváčka Jana Andevska a hostia
 Organizátori: Mesto Trnava, Knižnica Juraja Fándlyho, Galéria Jána Koniarka, Klub priateľov Trnavy, Spolok slovenských spisovateľov, Slovak PEN centrum ■

NÁDVORIE Slávnostné otvorenie

Priestor súčasnej kultúry
Trojičné námestie 5

4. apríl (streda), 20.30 h

JANA KIRSCHNER

Jana dozrieva s každým ďalším albumom. Z pôvodne popovej hviezdy sa stala rešpektovaná muzikantská osobnosť s názorom. Tešíme sa, že práve ona otvorí Nádvorie svojim koncertom

5. apríl (štvrtok).....

■ 8.30 – 11.30 h

PRE NAJMENŠÍCH

Workshopy pre najmenších zamerané na rozvoj kognitívnych a psychomotorických funkcií, kreativity a hudobno-pohybových schopností

■ 10.00 h **BATOLÁRIUM LILI**

Interaktívne predstavenie pre deti od pol roka. Spoločne s Lili objavíme svet, prežijeme štyri ročné obdobia a spoznáme silu priateľstva

■ 15.00 – 18.00 h **UMENIE PRE MALÝCH I VEĽKÝCH**

Maľovanie na kamene, tvorba drevených rámkov na fotografie či iných originálnych dekorácií s použitím rôznych techník. Svoje výtvary si môžu malí šikovníci odniesť domov ako spomienku na otvorenie Nádvorí

■ 19.00 h **HUDBA Z MARSU**

Sú hraví, sú zábavní a sú z Trnavy. Hudba z Marsu robí hudbu, pri ktorej si na Nádvorí dosýta zaskáčete

6. apríl (piatok).....

■ 10.00 do 14.00 h

PREHLIADKA NÁDVORIA

Komentovaná prehliadka spolu s majiteľmi Nádvorí. Stretnutie účastníkov každú celú hodinu v podchode na Štefánikovej 4

■ 11.00 – 17.00 h **KUMŠŤ**

Otvorenie konceptuálneho obchodu, ktorý chce prezentovať to najlepšie, čo na Slovensku vzniká v oblasti kreatívnej tvorby. Je angažovaný a zároveň participatívny, podporujúci tvorbu malých výrobcov

■ 14.00 – 17.00 h

KREATÍVNE WORKSHOPY

Stop-motion video animácie s výrobou pohyblivých postavičiek a animovaného videa o živote v Trnave, výroba potravinových eko-obalov z prírodných materiálov, výroba suchého eko-terária pre kaktusy a sukulentu, tvorba pohľadníc

■ 17.00 h **KNIŽNÁ REVUE**

S DANIELOM PASTIRČÁKOM

Kníhkupec Pero Le Kvet sa bude rozprávať o obľúbených knihách slovenskej a svetovej literatúry s Danielom Pastirčákom

■ 18.45 h **KREATÍVNI ĽUDIA NA NÁDVORÍ**

Súčasťou Nádvorí sú aj kreatívni a šikovní ľudia. Ak ste zvedaví, čím si prešli, prečo svoje projekty rozbehli práve v Trnave a čo ich spája, prídte v piatok do Malého Berlína

■ 20.00 h **PARA**

Skupina Para je nadčasová. Asi preto, že nikdy so svojou hudbou nekalkulovala, má energiu aj posolstvo. Hudobníci Matúš Vallo a Oliver Sádovský sú zároveň veľmi úzko spätí s Nádvorím aj ako jeho architekti.

■ 21.00 h **DJ TAGER**

Jeden z najlepších slovenských dídžejov. Pravidelne hráva v najlepších kluboch a na festivaloch nielen doma, ale aj v zahraničí.

7. apríl (sobota).....

■ 9.00 – 14.00 h

APRÍLOVÝ BLŠÁK NA NÁDVORÍ

Zachovalé oblečenie za symbolické ceny, knihy, platne, ale aj nevšedné kúsky ako staré kukučkové hodiny, či päťdesiat rokov starý čajový servis. Prídte si vychutnať blšákovú atmosféru na korze a na Nádvorí

■ 11.00 h **BESEDA**

S TVORCAMI NÁDVORIA

Ako sa to celé začalo? Čí to bol nápad a čo všetko stojí za výstavbou Nádvorí? Hostami budú Miroslav Trnka, Michal Trnka, Miroslav Vallo a Dušan Vančo

■ 14.00 – 16.00 h

WORKSHOP LENKY SRŠŇOVEJ

Milujete farby, radi tvoríte a tešíť vás, keď môžete svoj výtvar nosiť? Pozývame vás do tvorivej dielne, kde sa môžete dochuti vybláznit' s farbičkami a nakoniec si odnesiete veselý darček

■ 16.00 h **Divadlo bez domova: KUČKA PACA**

Hravá herecká koláž ukazuje, že v živote ľudí, ktorí sa pokúšajú odraziť od dna, je nielen strach zo spoločnosti a budúcnosti, ale aj dostatok humoru, pozitívneho myslenia a bojovnosti

■ 19.00 h **JANA ANDEVSKA**

Trnavská speváčka, skladateľka a pedagogička so svetovým menom

■ 20.00 h **MEDIAL BANANA**

Ikona slovenského reggae. Ich aktuálny slovensko-jamajský album rezonuje v medzinárodnom meradle

8. apríl (nedeľa).....

■ 14.00 – 17.00 h **VYSIELANIE TRNAVSKÉHO RÁDIA**

Trnavské Rádio vám v nedeľu priamo na pódiu ukáže, ako vyzerá živé vysielanie

■ 11.00 h **BESEDA**

O KNIHÁCH JOBUSOVÝCH

Stretnutie s autorom rozprávkových kníh Branislavom Jobusom

■ 14.00 h **ZAČALO**

SA TO THALMEINEROM

Populárna Simona Jurčová si posvieti na históriu budov, ktoré sú zapojené do projektu Nádvorí

■ 16.00 h **Detské divadlo Tuš: KOZLIATKA**

Inscenácia na motívy rozprávok Márie Rázusovej-Martákovej a Jaroslavy Blažkovej

■ 17.00 h **PÁNKO**

Otec a muzikant v jednom. Deti ho milujú, jeho koncerty sú bezprostredné a komunikatívne

PARTICIPATÍVNY
ROZPOČET
pre Trnavu

NOVÉ PRAVIDLÁ

NOVÉ NÁPADY

NOVÉ PRÍLEŽITOSTI

ŠTARTUJEME!

Máte nápad, ako zlepšiť naše mesto?

**Navrhňte novú službu, usporiadajte podujatie,
pozdvihnite verejný priestor, zrealizujte svoje sny.**

**Na vaše projekty je v mestskom rozpočte
vyčlenených 50 000 eur. Rozhodnite, ako sa použijú.**

**Príďte na 1. verejné stretnutie
k Participatívnejmu rozpočtu
pre Trnavu 2018.**

**9. APRÍLA 2018
18.00 H**

RADNICA, HLAVNÁ 1

pr.trnava.sk